

Ruumiandmete seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Ruumiandmete seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) eesmärk on ajakohastada ruumiandmete seaduses (edaspidi *RAS*) aadressiandmete, geodeetiliste andmete ja ruumiandmete õigusraamistik. Lisaks sätestatakse seaduse tasandil Maa- ja Ruumiameti (edaspidi *MaRu*) tasuliste teenuste osutamise õiguslikud alused. Eelnõukohase seadusega täpsustatakse termineid ja menetlusi, korrastatakse andmekogude regulatsiooni ning luuakse uued õiguslikud alused geodeetiliste süsteemide, aeromöödistusandmete ja aadressiandmete haldamiseks.

Eelnõukohase seadusega koondatakse aadressid, kohanimed ja huviobjektid ühtseks aadresside ja kohanimede süsteemiks (edaspidi *AKS*), et tagada andmete ühtne haldamine, parem kvaliteet ja suurem koosvõime eri andmekogude vahel. Samuti täpsustatakse aadressitoimingute tegemist ning luuakse võimalus, et mõnel juhul võib koha-aadresse määrata või muuta AKS-i vastutav töötleja.

Geodeesia valdkonnas täpsustatakse termineid „geodeetiline märk“, „geodeetiline punkt“, „geodeetiline võrk“ ja „geodeetilised tööd“ ning lihtsustatakse geodeetiliste tööde korraldamist. Kaotatakse nõue kooskõlastada kohalikud geodeetilised tööd MaRu-ga, sätestatakse GNSS-i tugijaamade sertifitseerimise kord ning nähakse ette kohustus kalibreerida geodeetiliste tööde tegemisel kasutatavad mõõteseadmed.

Eelnõukohase seadusega luuakse esmakordselt terviklik õiguslik raamistik aeromöödistusandmete haldamiseks, avalikustamiseks ja kasutamiseks. Sätestatakse aeromöödistusandmete liigid, ligipääsutasemed ning tingimused, mis võimaldavad tasakaalustada andmete avalikku kasutamist, eraelu puutumatuse kaitset ja riigi julgeoleku huve.

Sätestatakse MaRu tasuliste teenuste osutamise õiguslikud alused. Muudatuse eesmärk on seaduse tasandil sätestada tasuliste teenuste osutamise üldine kord, andes MaRu-le õiguse osutada oma põhitegevusega seotud tasulisi teenuseid. Sätestatakse teenuste liigid, mille eest tasu võetakse. Tasuliste teenustena nähakse ette muu hulgas võrguteenuste loomine, ESTPOS-i reaajateenused, tellimuspõhine topograafiliste andmete hõive ja töötlemine, nõudepõhiste digitaalsete kaardifailide ning andmeanalüüside koostamine. Teenuste loetelu ja tasumäärad sätestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

Maakatastriseaduse muudatustega luuakse õiguslik alus katastripidaja menetlusvälise tasulise nõustamis- ja eksperthinnanguteenuse osutamiseks. Teenused on kasutajatele vabatahtlikud – need ei asenda haldusmenetlust ega mõjuta haldusotsuste tegemist.

Tasuliste teenuste mõju on piiratud, kuna tegemist on spetsiifiliste teenustega, mis on suunatud kitsale sihtrühmale. Teenuste kasutamine on vabatahtlik ning seotud konkreetse tellija erivajadusega. Tavaelanikele ei kaasne tasuliste teenuste rakendamisega täiendavaid otseseid kulusid ega halduskoormust.

Eelnõu vastuvõtmise järel tuleb muuta, kehtestada uue terviktekstina või kehtetuks tunnistada mitu rakendusakti, kuna eelnõu muudab valdkonna õiguslikku ülesehitust. Muudatused on vajalikud eeskätt seetõttu, et aadressiandmed, kohanimed ja huviobjektid koondatakse ühtsesse AKS-i regulatsiooni, geodeetilise süsteemi ja aeromöödistusandmete käsitlust ajakohastatakse ning MaRu tasuliste teenuste osutamiseks luuakse seaduse tasandil selgem õiguslik alus. Uute rakendusaktide all ei peeta silmas täiendava regulatiivse koormuse loomist, vaid eelkõige kehtivate määruste asendamist uute terviktekstidega või mitme seni eraldi kehtinud määruse regulatsiooni koondamist ühe määruse alla. Selline lähenemine võimaldab vältida killustatust, vähendada dubleerimist ning tagada, et rakendusaktid oleksid kooskõlas eelnõuga kavandatava uue süsteemse lahendusega.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja valmistasid ette Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi maa- ja ruumipoliitika osakonna nõunik Antti Pääsukene (antti.paasukene@mkm.ee), maapoliitika valdkonnajuht Vello Kima (vello.kima@mkm.ee), osakonnajuhataja Ivari Rannama (ivari.rannama@mkm.ee) ja planeeringute õigusnõunik (ahto.pahk@mkm.ee).

Koostöörühma kuulusid Maa- ja Ruumiametist: Erik Ernits (erik.ernits@maaruum.ee) Annika Trummar (annika.trummar@maaruum.ee), Karin Kollo (karin.kollo@maaruum.ee), Jürgen Resev (jurgen.resev@maaruum.ee), Annika Lebert (annika.lebert@maaruum.ee), Mart Randmäe (mart.randmae@maaruum.ee), Anu Kaljula (anu.kaljula@maaruum.ee), Tõnu Kägo (tonu.kago@maaruum.ee), Nele Jäetma (nele.jaetma@maaruum.ee), Jaanus Metsar (jaanus.metsar@maaruum.ee), Eva-Maria Aitsam (eva-maria.aitsam@maaruum.ee), Sulev Oitpuu (sulev.oitpuu@maaruum.ee), Kaire Bamberg (kaire.bamberg@maaruum.ee) ja Maiu Merisalu (ametist lahkunud).

Eelnõu ja seletuskirja õigusekspertiisi tegi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Ivar Siska (ivar.siska@mkm.ee).

Eelnõu toimetab keeleliselt Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse keeletoimetaja Aili Sandre (aili.sandre@justdigi.ee).

1.3. Märkused

Eelnõule eelnes väljatöötamiskavatsuse¹ (edaspidi *VTK*) koostamine. Eelnõu lähtub koostatud VTK-st ja selle kohta saadud tagasisidest ning vastab VTK-le, kuid selle kooskõlastamisel esitatud märkuste ja ettepanekute tõttu erineb eelnõuga kavandatu mõnevõrra VTK-s ettenähtust. Eelnõu ei ole seotud muude menetluses olevate eelnõudega ega ole suunatud Euroopa Liidu õiguse ülevõtmisele, kuid puudutab valdkondi, mida reguleerivad Euroopa Liidu ruumandmete, avaandmete ja keskkonnateabe õigusaktid.

Eelnõu ei ole seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga. Selle muutmiskäsud on koostatud riigi koosloomekeskkonnas.

Eelnõukohase seadusega muudetakse järgmiste seaduste redaktsioone:

- 1) ruumandmete seadus (RT I, 30.12.2024, 17);
- 2) maakatastriseadus (RT I, 12.05.2026, 17);
- 3) kohanimeseadus (RT I, 04.12.2024, 11);
- 4) avaliku teabe seadus (RT I, 06.03.2026, 3).

¹ <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/615383d3-cbc7-4201-a151-bb2a94a5c19e>.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamus.

2. Seaduse eesmärk

Eelnõu üldine eesmärk on ajakohastada ruumiandmete valdkonna õigusraamistikku, tagada õigusselgus ning ruumiandmete, geodeetiliste andmete ja aadressiandmete parem kvaliteet, kättesaadavus ja kasutatavus. Eelnõu koostamise ajendiks on RAS-i rakendamise jooksul ilmnunud õiguslikud ja praktilised probleemid, samuti vajadus kohandada regulatsiooni tehnoloogia arengust ning muutunud kasutusvajadustest tingitud nõuetega.

Eelnõu koostamise vajadus lähtus järgmistest probleemidest:

- Kehtiv kord ei vasta enam täielikult ruumiandmete valdkonna tegelikule korraldusele, mistõttu tuleb ajakohastada geodeetilise süsteemi, geodeetiliste võrkude, geodeetiliste tööde ja aadressiandmete regulatsiooni ning sõnastada terminid ja nõuded selgemalt.
- Aadressiandmete süsteem ja riiklik kohanimeregister on tehniliselt ühendatud, kuid kehtiv kord käsitleb neid jätkuvalt eraldiseisvate süsteemidena, mis raskendab andmete ühtset haldamist ega kajasta tegelikku andmekorraldust.
- Kehtiv õigus ei reguleeri piisavalt aeromöödistusandmete avalikustamist ja kasutamist olukorras, kus andmete detailsus ja kasutusvõimalused on oluliselt suurenenud. Vaja on luua selged reeglid, mis võimaldavad tasakaalustada andmete kasutatavust, eraelu puutumatuse kaitset ja riigi julgeoleku huve.
- Geodeetiliste tööde kvaliteedi tagamiseks puuduvad kehtivas õiguses mitmed vajalikud nõuded, sealhulgas GNSS-i tugijaamade sertifitseerimise ning geodeetiliste tööde tegemisel kasutatavate mõõteseadmete kalibreerimise nõuded.
- MaRu osutab paljusid teenuseid, mille kulude katmise mehhanism puudub. Samuti puudub terviklik kord tasuliste teenuste osutamiseks ruumiandmete valdkonnas.
- Eesti topograafia andmekogu andmete kasutamise, ajakohastamise ja kaarditoodete loomise kord ei arvesta piisavalt digitaalse andmekasutuse levikut ega kasutajate muutunud vajadusi. Kehtivad sätted sisaldavad aegunud nõudeid, sealhulgas paberkaartide tootmise kohustust.

Kehtiva õiguse järgi ei ole võimalik nimetatud probleeme lahendada üksnes halduspraktika või rakendusaktide muutmisega. Seaduse tasandil sätestatu vajab täpsustamist, et tagada õigusselgus, ruumiandmete kvaliteet ja valdkonna jätkusuutlik areng.

Muudatuste ettevalmistamiseks koostati 2026. aastal VTK, mis saadeti eelnõude infosüsteemi kaudu kooskõlastusringile ning millele laekunud kooskõlastusmärkuste ja ettepanekutega on eelnõus asjakohasel juhul ka arvestatud.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

3.1. Seaduste muutmise sätted

Eelnõu koosneb neljast paragrahvist. Eelnõu §-ga 1 muudetakse RAS-i, §-ga 2 maakatastriseadust (edaspidi *MaaKatS*), §-ga 3 kohanimeseadust ja §-ga 4 avaliku teabe seadust.

Eelnõu § 1. Ruumiandmete seaduse muudatused

Eelnõu § 1 punktidega 1 ja 2 muudetakse § 1 lõiget 1 ja § 5 lõiget 2 ning asendatakse aadressiandmete süsteem aadresside ja kohanimedega süsteemiga, sest registrite parema töö tagamiseks on aadressiandmete süsteem ühendatud kohanimeregistriga.

Punktiga 3 täiendatakse § 12 lõikega 3, milles sätestatakse teenuse tellija kohustus hüvitada MaRu-le kolmanda isiku või teabevaldaja ruumiantmekogumite ja -teenustega seotud § 12 lõike 1 punktides 2, 3 ja 5 nimetatud võrguteenuste väljatöötamise, ajakohastamise või uuendamisega seotud kulud. MaRu pakub vaatamis- ja allalaadimisteenuste (sealhulgas OGC standardile vastavate) ning X-GIS-i teemakaartide kaudu ruumiantmete avalikustamise võimalust avalikule sektorile. Lõikes 3 nimetatud kulutuste hüvitamisena on mõeldud nende töötundide hüvitamist, mis kuluvad MaRu töötajatel võrguteenuste (sealhulgas ka INSPIRE direktiivist tulenevate teenuste) väljatöötamisele, ajakohastamisele ja uuendamisele. Tegevused hõlmavad nii töid andmebaasis, ruumiantmete töötlust, vaatamis- ja allalaadimisteenuste osutamist ja haldamist, X-GIS teemakaardi konfigureerimist kui ka kasutajate ja nende õiguste haldamist.

Paragrahvi 12 täiendatakse lõikega 4, täpsustades, et hüvitamine toimub MaRu tasuliste teenuste osutamist reguleerivas peatükis 8¹ sätestatu kohaselt.

Punktiga 4 muudetakse § 22 lõiget 1 ja täpsustatakse geodeetilise märgi ja punkti definitsioone, et eristada selgelt füüsilist geodeetilist märki ja selle digitaalset kirjet. Geodeetiline märk on füüsiline rajatis, mis on paigaldatud kindlasse asukohta maapõues või ehitises ning millele on määratud koordinaadid ning vajaduse korral ka kõrgus ja raskuskiirenduse väärtus. Tegemist on mõõtmiste lähtealusega ruumis. Geodeetiline punkt kirjeldab geodeetilise märgi andmeid andmekandjal. See on kirje, mis sisaldab märgi kohta käivaid mõõteandmeid ja vajaduse korral muud sellega seotud teavet. Selline eristus võimaldab käsitleda eraldi füüsilist objekti ja selle digitaalset andmestikku ning toetab andmete ühtset haldamist ja kasutamist eri infosüsteemides. Samuti täpsustatakse, et geodeetiline märk võib paikneda maapõues või ehitises. Maapõues paiknemise nõue rõhutab geodeetilise märgi püsivust ja pikaajalist stabiilsust, mis on vajalik riikliku geodeetilise referentssüsteemi säilimise tagamiseks. Maapind kui muutlik ja inimtegevusest kergesti mõjutatav keskkond ei taga geodeetilise märgi asukoha ja kõrguse püsimist, mistõttu kasutatakse seaduses täpsemat ja sisuliselt põhjendatud terminit „maapõu“.

Muudetakse § 22 lõiget 2 ja täpsustatakse terminit „geodeetiline võrk“. Määratluse järgi tähendab see geodeetiliste mõõtmisandmete kogumit, mille abil määratakse geodeetiliste märkide koordinaadid, kõrgused ja raskuskiirenduse väärtused. Geodeetilised võrgud moodustavad ühtse süsteemi, millele tuginevad kõik geodeetilised ja kaardistamisega seotud tööd. Eelnõus loetletakse peamised riiklikud geodeetilised võrgud: Eesti riiklik GNSS-i satelliitandmete keskus ESTPOS (edaspidi *ESTPOS*), riiklik geodeetiline võrk, riiklik kõrgusvõrk ja riiklik gravimeetriline võrk. Samuti nähakse ette võimalus nendele vastavate kohalike võrkude kasutamiseks, kui see on vajalik konkreetsete ülesannete täitmiseks. Selline jaotus tagab, et riigi tasandil on olemas ühtne alusandmestik, säilitades samas paindlikkuse kohalike vajaduste arvestamiseks.

Punktiga 5 täiendatakse § 22 lõikega 3, milles kirjeldatakse integreeritud geodeetiliste võrkude põhimõte, et üks ja sama geodeetiline märk võib kuuluda mitmesse geodeetilisse võrku. Muudatus kajastab tegelikku olukorda, kus üks füüsiline geodeetiline märk võib täita mitut funktsiooni, näiteks olla samaaegselt osa riiklikust geodeetilisest võrgust, kõrgusvõrgust või gravimeetrilisest võrgust. Selline lahendus võimaldab geodeetiliste võrkude tõhusamat rajamist ja haldamist ning väldib põhjendamatut dubleerimist, säilitades samas mõõtmiste täpsuse ja võrreldavuse.

Punktiga 6 muudetakse § 23 lõiget 1 ja täpsustatakse geodeetilise märgi paigaldamise sõnastust, muutes selle lihtsamaks. Sätte uue sõnastusega säilib kinnisasja omaniku kohustus lubada paigaldada temale kuuluvale kinnisasjale maapõue ja ehitisse geodeetilisi märke, kui nende paigaldamiseks puudub muu tehniliselt või majanduslikult otstarbekam võimalus. Tegemist on avalikest huvidest tuleneva tulumiskohustusega.

Punktiga 7 muudetakse § 23 lõiget 5 ja täpsustatakse ning korrigeeritakse geodeetilise märgi paigaldamise koha sõnastust – geodeetiline märk paigaldatakse ehitisse, mitte ehitise peale.

Punktiga 8 muudetakse § 25 pealkirja sõnastust. Kuna paragrahvis sätestatakse geodeetilise märgi kaitsevöönd, vajab see ka pealkirjas kajastamist.

Punktiga 9 muudetakse § 26 lõiget 1. Lõikes on esitatud loetelu tegevustest, mis on geodeetilise märgi kaitsevööndis märgi omaniku loata keelatud. Loetelu ei ole ammendav. Keelatud on ka loetelus nimetamata tegevused, kui need võivad kahjustada geodeetilist märki, sellele juurdepääsu või sellega seotud mõõtmisi. Lõiget 1 muudetakse, kuna kehtiva lõike sõnastusest võib aru saada, et geodeetisel märgil on vaid üks tähis. Sõltuvalt märgi konstruktsioonist võivad geodeetilise märgi kõik tähised (nt kupits, kaitseaed, tunnuspost) olla kasutusel ka korraga. Geodeetiliste märkide tähised on katteluuk, kattekaas, kupits, tunnuspost, kaitseaed. Sel põhjusel sätestatakse lõikes 1, et geodeetilise märgi kaitsevööndis on geodeetilise märgi omaniku loata keelatud igasugune tegevus, mis võib ohustada geodeetilist märki ja selle tähiseid.

Punktiga 10 muudetakse § 26 lõike 1 punkti 1 ja tuuakse praktikas esinenud juhuste tõttu eraldi välja ehitismaterjalide või pinnase ladustamine, mis võib kahjustada geodeetilist märki. Muudetakse § 26 lõike 1 punkti 2. Muudatus on seotud § 22 lõike 1 muudatusega, milles täpsustatakse geodeetilise märgi määratlust, sätestades, et geodeetiline märk võib paikneda maapõues.

Punktiga 11 muudetakse § 27 lõiget 1 ja jäetakse välja tekstiosa „märgi asukoha leidmiseks“, kuna geodeetilise märgi tähistamise eesmärk on eelkõige geodeetilisest märgist tulenevate piirangute nähtavaks tegemine. Muudatus täpsustab normi sisu ja rõhutab tähistamise teavitavat ning ennetavat ülesannet, et vältida geodeetilise märgi kahjustamist ning tagada piirangute arusaadavus maa-alal tegutsevatele isikutele.

Punktiga 12 muudetakse § 28 lõiget 2 ja täpsustatakse geodeetiliste võrkude kirjeldamise viisi, sätestades, et geodeetiliste võrkude kirjeldused kehtestatakse geodeetilise süsteemi parameetritega. Muudatusega viiakse regulatsioon kooskõlla tänapäevase geodeetilise praktikaga, kus võrgud on määratud eeskätt ühtsete süsteemiparameetritega. See tagab geodeetiliste võrkude selgema, üheselt mõistetava ja ajakohase käsitluse ning lihtsustab süsteemi edaspidist haldamist ja ajakohastamist.

Punktiga 13 muudetakse § 29 pealkirja, tuues sellesse termini „geodeetilise süsteemi parameetrid“, et tagada õigusselgus ja normide sisuline eristatavus. Kehtiva seaduse § 21 lõike 1 kohaselt on geodeetiline süsteem organisatsiooniliste, tehniliste ja õiguslike vahendite raamistik, mis tagab reaalmailma nähtuste asukoha määramise ühtses koordinaat- ja kõrgussüsteemis, raskuskiirenduse väärtuse määramise ning geodeetiliste tööde tegemise ühtse korralduse. Tegemist on seega laiapõhjalise ja tervikliku raamistikuga, mis hõlmab lisaks tehnilistele elementidele ka institutsionaalset korraldust, õiguslikke aluseid ja tööprotsesse.

Samas käsitleb § 29 vaid geodeetilise süsteemi tehnilist ja matemaatilis-füüsikalist alust ehk parameetreid, mille kaudu on võimalik üheselt ja täpselt määrata koordinaate, kõrgusi ja gravimeetrilisi väärtusi Eestis. Seega §-s 29 reguleeritud parameetrid ei kirjelda geodeetilist süsteemi tervikuna, vaid moodustavad selle piiritletud osa, millele tuginevad mõõtmis- ja arvutusprotsessid.

Kehtiva § 29 pealkiri, mis viitab üldiselt geodeetilisele süsteemile, loob eksitava mulje, nagu oleks paragrahvis hõlmatud kogu § 21 lõikes 1 kirjeldatud raamistik. See raskendab seaduse mõistmist ning võib põhjustada ebaselgeid tõlgendusi, eelkõige seoses sellega, millised geodeetilise süsteemi elemendid on õiguslikult parameetritena kehtestatud ja millised kuuluvad süsteemi laiemasse korralduslikku ossa.

Muudatusega eristatakse selgelt geodeetiline süsteem kui tervik (§ 21) ja geodeetilise süsteemi parameetrid kui selle tehniline alus (§ 29). Selle rõhutamiseks täpsustatakse ka § 29 lõikes 1 kasutatavat terminit, lisades termini „geodeetilise süsteemi parameeter“. Selline eristus loob õigusselguse, toetab normide süsteemset tõlgendamist ning vastab paremini geodeesia valdkonna loogikale.

Lisaks tuleb arvestada, et geodeetiline süsteem toetab ka muid ruumiandmete töötlemise ja kasutamise valdkondi, sealhulgas multidistsiplinaarseid rakendus- ja teadusuuringuid, mis ei pruugi olla otseselt seotud üksikute teabevaldajate andmekogudega. Ka nendes rakendustes on keskse tähtsusega just süsteemi parameetrid, samas kui geodeetilise süsteemi laiem korralduslik ja õiguslik raamistik tagab nende ühtse ja järjepideva kasutamise nii riigisiselt kui rahvusvaheliselt. Muudatuse eesmärk ei ole seega geodeetilise süsteemi sisu muutmine, vaid selle õiguslikult selgem struktureerimine, eristades süsteemi kui tervikut ja selle aluskihina toimivaid tehnilisi parameetreid.

Punktidega 14–17 muudetakse § 29 lõiget 1, § 30 pealkirja, § 30 lõikeid 1 ja 2. Muudatus lähtub § 29 pealkirja muudatusest, millega lisati termin „geodeetilise süsteemi parameetrid“.

Geodeetilise süsteemi parameetritena tuleb mõista eeskätt neid omadusi, mis määravad kasutatava koordinaatsüsteemi, kõrgussüsteemi, gravimeetrilise süsteemi, nende süsteemide omavahelised seosed ja realiseerimise viisid geodeetilistes võrkudes. Geodeetilise süsteemi parameetrid kirjeldavad geodeetilisse süsteemi kuuluvate süsteemide ja võrkude tehnilisi omadusi ning nende kaudu tagatakse ühtne koordinaat-, kõrgus- ja gravimeetriline alus. Geodeetilised võrgud toimivad nende parameetrite realiseerijana.

Punktiga 18 täpsustatakse § 33 lõikes 1 terminit „geodeetilised tööd“, eristades selgemalt füüsiliste objektidega seotud tegevused ning geodeetiliste võrkudega seotud tegevused. Geodeetiliste tööde hulka kuuluvad geodeetiliste märkide rajamine ja hooldamine, kuna geodeetiline märk on füüsiline objekt, mis vajab perioodilist korrashoidu ja säilitamist. Seevastu geodeetilisi võrke ei hooldata füüsiliselt. Geodeetilised võrgud on matemaatilised ja andmetel põhinevad süsteemid, mida vajaduse korral uuendatakse (rajamine või rekonstrueerimine), näiteks täpsustades ja ajakohastades mõõtmisandmeid.

Geodeetiliste tööde hulka kuulub ka geodeetiliste võrkudega seotud geodeetiliste andmete töötlemine, mis on vältimatu osa võrkude toimimisel ja rakendamisel ning vajalik nende kvaliteedi ja kasutatavuse tagamiseks.

Lõike 1 täpsustus lähtub § 22 lõikes 2 esitatud geodeetiliste võrkude määratlusest ja peegeldab praktikas kujunenud põhimõtet, mille kohaselt hooldamine on seotud eeskätt füüsiliste märkidega, mitte võrkudega tervikuna.

Paragrahvi 33 lõikes 2 täpsustatakse geodeetiliste tööde tulemust, loetledes võrgud ja süsteemid, mis geodeetiliste tööde käigus rajatakse või mille toimimist tagatakse. Loetelu eesmärk on selgitada, milliseid riiklikke ja kohalikke geodeetilisi võrke käsitatakse seaduse mõttes geodeetiliste tööde objektina, mitte kehtestada uut põhimõtet võrreldes lõikega 1.

Termin „Eesti globaalse positsioneerimise püsijaamade referentsvõrk“ asendatakse lühendiga „ESTPOS“. Tegemist ei ole üksnes GNS-is referentsjaamade füüsilisest võrgust koosneva lahendusega, vaid keskse andmetöötlus- ja teenussüsteemiga, mis sisaldab lisaks tugijaamadele ka satelliitandmete kogumist, töötlemist, arhiveerimist ja edastamist tagavat taristut. Nimetuse muutmine rõhutab, et ESTPOS toimib tervikliku satelliitandmete keskuse ja teenusena, mitte pelgalt referentsjaamade võrguna, ning suurendab õigusnormi täpsust ja õigusselgust, vastates paremini süsteemi tegelikule sisule ja kasutusale.

Punktiga 19 täiendatakse § 33 lõigetega 3 ja 4, et kirjeldada selgemalt geodeetiliste tööde sisulist tulemit ning nende tegemisel kasutatavat lähtealust.

Lõikes 3 täpsustatakse, et geodeetiliste tööde tulemusena saadakse ühtsesse geodeetilisse süsteemi kuuluvate geodeetiliste punktide kogum, millele on arvutatud koordinaadid ning vajaduse korral kõrgused ja raskuskiirenduse väärtused. Sellega rõhutatakse, et geodeetiliste tööde tulemus ei ole üksnes üksikute mõõtmiste tegemine, vaid omavahel seostatud ja süsteemselt määratud geodeetiliste punktide kogumi loomine või ajakohastamine, mis moodustab aluse ühtses koordinaat-, kõrgus- ja gravimeetrilises süsteemis toimivale ruumiandmetöötlusele.

Lõikes 4 sätestatakse geodeetiliste tööde tegemisel kasutatav lähtealust, milleks on geodeetiliste punktide andmekogusse kantud geodeetiliste punktide andmed ning tugijaamade koordinaadid. Muudatuse eesmärk on tagada, et geodeetilised tööd tehakse kooskõlas kehtiva ja ametliku referentsandmestikuga, vältides vastuoluliste või paralleelsete lähteandmete kasutamist. See toetab geodeetiliste tööde tulemuste võrreldavust, kvaliteeti ja järjepidevust ning tagab nende sidususe riikliku geodeetilise süsteemiga.

Täiendused aitavad selgemalt avada geodeetiliste tööde rolli ruumiandmete usaldusväärse alusena ning suurendavad õigusselgust nii tööde tellijate, tegijate kui ka andmete kasutajate jaoks.

Punktiga 20 täiendatakse RAS-i §-ga 33¹, mis sätestab globaalse positsioneerimise tugijaamade sertifitseerimise reeglid. Globaalse positsioneerimise (GNSS) tugijaamad on vaja sertifitseerida, et tagada GNSS-i tugijaamade andmete kasutajatele kindlus, et nende edastatavad andmed vastavad Eesti geodeetilisele süsteemile. Praegu puudub kindlus, et kõik Eestis kasutatavad GNSS tugijaamade võrgud kasutavad Eesti geodeetilise süsteemiga kooskõlas olevaid tugijaamade koordinaate. Seetõttu ei ole tagatud, et erinevate võrkude kaudu saadud GNSS mõõtmistulemused on omavahel võrreldavad ja vastavad Eesti geodeetilisele süsteemile. Muudatuse eesmärk on kehtestada GNSS tugijaamade võrkude sertifitseerimise nõue ning tagada, et kõik sertifitseeritud võrgud kasutavad Maa- ja Ruumiameti arvutatud tugijaamade koordinaate. Sellega luuakse

usaldusväärne ja ühtne alus GNSS mõõtmiste tegemiseks ning tagatakse andmete vastavus Eesti geodeetilisele süsteemile.

Lõige 1 sätestab, et geodeetiliste punktide andmekogusse kantakse üksnes sertifitseeritud GNSS tugijaamade andmed. Selle eesmärk on tagada, et geodeetiliste tööde tegemisel ja riiklikes andmekogudes kasutatavad GNSS tugijaamade andmed vastavad Eesti geodeetilisele süsteemile.

Lõige 2 sätestab, et GNSS tugijaamade võrgu omaniku kohustuse esitada Maa- ja Ruumiametile üks kord aastas kirjalik taotlus tugijaamade võrgu sertifitseerimiseks. Taotlus esitatakse kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormingus.

Regulaarne sertifitseerimine on vajalik, kuna GNSS-positsioneerimine tugineb rahvusvahelisele terestrilisele referentssüsteemile (ITRS), milles koordinaadid muutuvad ajas koos laamtektooniliste liikumistega. Eestis on ruumiandmete ja geodeetiliste tööde tegemisel kasutusel Euroopa terestriiline referentssüsteem ETRS89, mis on seotud stabiilse Euraasia laamaga ning mille eesmärk on tagada koordinaatide pikaajaline stabiilsus Euroopas. ETRS89 ja ITRS koordinaadid lahknevad Euraasia laama liikumise tõttu ligikaudu 2,5 sentimeetrit aastas.

Sellest tulenevalt tuleb GNSS tugijaamade koordinaate regulaarselt uuendada ja kontrollida, et kasutatav tugijaamade võrk oleks jätkuvalt kooskõlas Eesti geodeetilise süsteemiga. Iga-aastane sertifitseerimine võimaldab Maa- ja Ruumiametil arvutada tugijaamadele ajakohased koordinaadid, kontrollida nende kasutamist võrgus ning tagada, et erinevate GNSS tugijaamade võrkude kaudu saadud mõõtmistulemused on omavahel võrreldavad ja vastavad Eesti geodeetilisele süsteemile. Regulaarne kontroll aitab vältida olukorda, kus ajas kuhjuvad koordinaatide erinevused mõjutavad geodeetiliste tööde täpsust või põhjustavad vastuolusid erinevatest tugijaamade võrkudest saadud mõõtmistulemuste vahel.

Lõige 3 sätestab MaRu tegevuse GNSS-i tugijaamade sertifitseerimisel. MaRu arvutab GNSS-i tugijaamadele koordinaadid Eesti geodeetilise süsteemi parameetritest lähtudes ja edastab need võrgu omanikule 30 tööpäeva jooksul pärast asjakohase taotluse esitamist.

Lõige 4 sätestab lõikes 3 nimetatud koordinaatide kasutuselevõtu kohustuse. GNSS-i tugijaamade omanik peab MaRu esitatud koordinaadid oma GNSS-i tugijaamade võrgus kasutusele võtma hiljemalt 10. tööpäeval pärast andmete edastamist.

Lõige 5 sätestab GNSS-i tugijaamade võrgu auditeerimise kohustuse ja auditeerimiseks vajalike andmete koosseisu ja selle kättesaadavaks tegemise MaRu-le auditeerimiseks. Auditeerimine on vajalik selgitamiseks välja, kas GNSS-i tugijaamade võrgu kaudu tehtud GNSS-i mõõtmised on tehtud Eesti geodeetilises süsteemis. Selleks esitab GNSS-i tugijaamade võrgu omanik väljavõtte GNSS-i tugijaamades kasutatavatest koordinaatidest ja teeb MaRu-le kättesaadavaks reaalse parandite andmevood võrgus kasutatavate ühenduspunktidega.

Lõige 6 kohustab MaRu auditeerima GNSS-i tugijaamade võrgu tugijaamade koordinaadid ja reaalse parandite andmevoo 30 päeva jooksul pärast nende saamist. Kui auditeerimisel

tuvastatakse, et tugijaamade koordinaadid ja reaallaja parandite andmevoog vastavad Eesti geodeetilise süsteemi parameetritele ning sertifitseerimise metoodikale, edastab MaRu GNSS-i tugijaamade võrgu omanikule asjakohase sertifikaadi ning kannab tugijaamade koordinaadid geodeetiliste punktide andmekogusse.

Lõige 7 sätestab põhjendatud juhul taotlusele vastamise ja auditeerimise tähtaja pikendamise võimaluse.

Lõige 8 sätestab GNSS-i tugijaamade võrgu metaandmete muudatusest teavitamise korra. GNSS-i tugijaamade võrgu omanik on kohustatud MaRu-le esitama andmed tugijaamade seadmestiku ja seadmestiku muutuste kohta vähemalt viis tööpäeva enne muudatuste rakendamist.

Lõige 9 sätestab järelevalveõiguse. MaRu-l on õigus teha järelevalvet geodeetilise süsteemi parameetrite kasutamise üle GNSS-i tugijaamade võrkudes.

Lõige 10 näeb ette tegevused juhuks, kui GNSS-i tugijaamade võrgu omanik ei kasuta MaRu arvutatud tugijaamade koordinaate või ei kõrvalda andmevoo auditeerimise käigus tuvastatud puudusi. Sel juhul peatab MaRu sertifikaadi kehtivuse ja eemaldab GNSS-i tugijaamade andmed geodeetiliste punktide andmekogust kuni puuduste kõrvaldamiseni.

Lõige 11 sätestab volitusnormi GNSS-i tugijaamade võrkude sertifitseerimise metoodika kehtestamiseks.

Lõige 12 täpsustab, et lõikes 3 sätestatud MaRu tegevus toimub peatüki 8¹ kohaselt (reguleerib MaRu tasuliste teenuste osutamist).

Punktiga 21 muudetakse § 34 pealkirja ja jäetakse sellest välja sõna „teostamise“, kuna § 34 sisu käsitleb geodeetiliste tööde korraldamist tervikuna, hõlmates lisaks tööde vahetule tegemisele ka planeerimist, koordineerimist ja pädevuste jaotust. Täpsustatud pealkiri vastab paragrahvi sisule ning tagab õigusselguse.

Punktiga 22 täiendatakse § 34 lõikega 2¹, milles sätestatakse termin „geodeetiliste tööde tegija“. Geodeetiliste tööde tegija on isik, kes teeb geodeetilisi töid ja vastab nende tööde tegijale §-s 35 esitatud nõuetele.

Punktiga 23 tunnistatakse kehtetuks § 34 lõige 4, mis sätestas kohalike geodeetiliste tööde kooskõlastamise vajaduse MaRu-ga. RAS-i § 22 lõige 2 sätestab, et kohalikud geodeetilised võrgud rajatakse vastavalt vajadusele. Pädevus selle vajaduse väljaselgitamisel on eelkõige kohalikul omavalitsusel, kes on RAS-i § 34 lõike 2 kohaselt ka kohalike geodeetiliste tööde korraldaja. Seetõttu ei ole kohalikule omavalitsusele MaRu-ga kooskõlastamise kohustus otstarbekas ja suurendab asjatult koormust.

Punktiga 24 muudetakse § 34 lõike 6 sõnastust, täpsustades volitusnormi ja muutes selle vastavaks rakendusakti sisule.

Punktiga 25 täiendatakse RAS-i §-ga 34¹, sätestades geodeetiliste tööde tegemisel kasutatavate mõõteseadmete kalibreerimise nõude. Muudatuse eesmärk on tagada geodeetiliste täppismõõtmiste

kvaliteet ja mõõtetulemuste ühtlane usaldusväärsus kogu riigis ning vähendada riski, et ebatäpsed või kontrollimata mõõtmistulemused satuvad riiklikesse infosüsteemidesse.

Geodeetilised tööd on olemuselt täppismõõtmised ning nende tulemusel saadavad andmed – sealhulgas geodeetiliste punktide koordinaat-, kõrgus- ja raskuskiirenduse väärtused – moodustavad ruumiandmete alusandmestiku. Nende andmete kvaliteedist sõltub otseselt ruumiandmete kasutatavus, võrreldavus ja usaldusväärsus eri valdkondades, sealhulgas ehituses, planeerimises ja avalikus halduses.

Olulist mõju geodeetiliste tööde täpsusele avaldab kasutatav mõõteseadmestik, eelkõige elektro-optilised kaugusmõõturid (elekrontahhümeetrid), terrestrilised laserskannerid ning digitaalsed täppisnivelliirid koos mõõtesüsteemidega. Kehtiv õigus ei sätesta aga kohustust nende mõõteseadmete kalibreerimiseks jälgitavalt akrediteeritud mõõtelaboris. Seetõttu ei ole võimalik üheselt tagada, et geodeetilistel mõõtmistel kasutatakse nõuetekohaselt kalibreeritud seadmeid, mis omakorda suurendab mõõtevigade riski ning võib mõjutada riikliku geodeetilise süsteemi terviklikkust.

Praegu kalibreeritakse mõõteseadmeid juhtumipõhiselt või tellija nõuete kohaselt. Lähimad mõõteseadmete kalibreerimiseks sobivad akrediteeritud laborid asuvad Soomes ja Leedus. Eestis on Väänas asuval baasjoonel olemas vajalik taristu, mille alusel on võimalik kalibreerimisteenus välja arendada.

Lõikes 1 sätestatakse kohustus kalibreerida geodeetilistel töodel kasutatavad elektro-optilised kaugusmõõturid koos mõõteprismadega, laserskannerid ning digitaalsed täppisnivelliirid ja nendega seotud mõõtesüsteemid jälgitavalt akrediteeritud mõõtelaboris. Elektro-optilise kaugusmõõturi mõõtetulemus ei sõltu ainult mõõturist endast, vaid ka kasutatavast prismast. Prismadel võivad olla erinevad prismakonstandid, optilised omadused, tootjapõhised korrektsioonid ja mõõtetäpsused. Kalibreerimise eesmärk on hinnata mõõtesüsteemi tegelikku käitumist kasutustingimustes. Seetõttu ei piisa ainult kaugusmõõturi kalibreerimisest. Oluline on mõõta seda koos selle prismaga, mida reaalselt kasutatakse. Nimetatud nõue loob selge ja ühtse õigusliku aluse, mis tagab mõõteseadmete vastavuse metrooloogilistele nõuetele ning mõõtetulemuste jälgitavuse.

Lõikes 2 täpsustatakse kalibreerimisnõuet, teostusmöödistamise ja ehitusgeodeetilise mõõtmise puhul. Nimetatud tööde tegemisel laieneb kalibreerimiskohustus ka terrestrilistele laserskanneritele. Nende seadmete kasutamisel on mõõtmistulemuste täpsus ja usaldusväärsus otseselt seotud mõõteseadme kalibreerimisega, mistõttu on vaja nende mõõteomadusi regulaarselt tõendada akrediteeritud mõõtelaboris. Nõue hakkab kehtima 2030.a 1. jaanuaril.

Lõikes 3 sätestatakse nõue, et mõõteseadme kalibreerimine peab olema tõendatud kehtiva kalibreerimistunnistusega. Kalibreerimistunnistus peab tagama mõõtetulemuste jälgitavuse katkematu kalibreerimisahelaga riigi- või rahvusvaheliste etalonideni. Nõue võimaldab kontrollida mõõtetulemuste usaldusväärsust ning tagab kalibreerimise vastavuse metrooloogilistele põhimõtetele.

Lõikega 4 sätestatakse geodeetiliste mõõteseadmete kalibreerimise perioodilisus. Geodeetilisi mõõteseadmeid tuleb kalibreerida vähemalt üks kord kahe aasta jooksul. Kaheaastane

kalibreerimisintervall on üldreegel, mis tagab mõõteseadmete metrooloogiliste omaduste korrapärase kontrolli ning geodeetiliste mõõtmiste tulemuste usaldusväärsuse.

Samas ei pruugi kõigi mõõteseadmete tehnilised omadused, kasutusintensiivsus või tootja määratud nõuded võimaldada kaheaastase intervalli rakendamist. Seetõttu nähakse sättes ette, et lühemat kalibreerimisintervalli tuleb kohaldada juhul, kui see tuleneb seadme tehnilistest näitajatest või tootja juhistest. Nii tagatakse, et konkreetse mõõteseadme kasutamisel järgitakse selle tehnilisest eripärast tulenevaid nõudeid ning säilib mõõtetulemuste nõuetekohane täpsus.

Lisaks tuleb mõõteseadme kalibreerida enne kaheaastase tähtaja möödumist juhul, kui esinevad mõõtetulemuse usaldusväärsust mõjutavad asjaolud. Sellisteks asjaoludeks on eelkõige mõõteseadme kukkumine, mehaaniline vigastus, remont, olulised temperatuurimõjud või muu sündmus, mis võib mõjutada seadme mõõteomadusi ja mõõtetulemuste täpsust. Nõude eesmärk on vältida olukorda, kus kahjustatud või oma tehnilistest näitajatest kõrvale kaldunud seadmega tehtud mõõtmiste tulemused mõjutavad geodeetiliste tööde kvaliteeti või nende alusel koostatavate ruumandmete usaldusväärsust.

Muudatusega luuakse ühtne õiguslik alus kalibreerimise perioodilisuse määramiseks ning tagatakse, et geodeetiliste tööde tegemisel kasutatavad mõõteseadmed vastavad kogu kasutaja jooksul nõutud täpsus- ja kvaliteedinäitajatele. Ühtlasi võimaldab regulatsioon võtta arvesse mõõteseadmete tehnoloogilist arengut ja tootjapõhiseid erisusi, säilitades samal ajal mõõtetulemuste jälgitavuse ja võrreldavuse.

Kalibreerimisnõude täitmise üle toimub kontroll eelkõige turutingimustel. Geodeetilise töö tegija peab olema valmis tõendama tellijale, et töö tegemisel kasutatud mõõteseadmed olid töö tegemise ajal nõuetekohaselt kalibreeritud ning kalibreerimine on tõendatud kehtiva kalibreerimistunnistusega. Tööde korraldaja, andmete vastuvõtja või MaRu riiklike geodeetiliste tööde puhul võib vajaduse korral nõuda kalibreerimistunnistuse esitamist. Kui mõõteseadme nõuetekohast kalibreerimist ei ole võimalik tõendada, võib see olla alus töö tulemuste vastuvõtmisest keeldumiseks, andmete andmekogusse kandmata jätmiseks või puuduste kõrvaldamise nõudmiseks.

Punktiga 26 täpsustatakse § 35 lõikes 1 geodeetiliste tööde tegijale esitatavaid kvalifikatsiooninõudeid ning lihtsustatakse senist korda. Esiteks jäetakse sättest välja viide spetsialiseerumisele „kõrgema geodeesia valdkonnas“. Muudatuse eesmärk on suurendada konkurentsi geodeetiliste tööde turul. Senine kitsendus piirab põhjendamatult isikute ringi, kes võivad neid töid teha, kuigi kutseseaduse kohase kvalifikatsiooniraamistiku 7. tase eeldab juba kõrgetasemelist erialast ettevalmistust. Seega ei ole eraldi spetsialiseerumise nõue kvaliteedi tagamiseks vajalik.

Kvalifikatsiooniraamistiku 7. tase eeldab üldjuhul magistritasemel teadmisi ning kõrgetasemelisi erialaseid oskusi ja pädevusi. Sellise kvalifikatsioonitaseme olemasolu koos erialase

töökogemusega tagab piisava kompetentsi geodeetiliste punktide ja võrkude rajamiseks, rekonstrueerimiseks, mõõtmiseks ning hooldamiseks.

Muudatusega jäetakse välja ka säte, mille kohaselt võib kohaliku omavalitsuse üksus lubada kohalikke geodeetilisid töid teha isikul, kelle kvalifikatsioon vastab 6. tasemele. Muudatuse eesmärk on tagada reeglite selgus ning vältida riigipoolset sekkumist kohaliku omavalitsuse pädevusse.

Arvestades, et kohaliku omavalitsuse üksus on kohalike geodeetiliste tööde korraldaja, kellel on õigus kehtestada täpsemad nõuded tööde tegemisele, pole põhjendatud seaduse tasandil vastava kohustuse sätestamine kvalifikatsioonitaseme kohta. Selline lähenemine on kooskõlas kohaliku omavalitsuse enesemääramisõiguse põhimõttega ning aitab vähendada liigset regulatiivset sekkumist.

Muudatus on kooskõlas ka laiemate eesmärkidega suunata kohalike geodeetiliste tööde korraldamine ja täpsemate nõuete kehtestamine kohaliku omavalitsuse tasandile, vähendades detailset reguleerimist riigi tasandil.

Lõigetes 1 ja 2 asendatakse geodeetiline punkt terminiga „geodeetiline märk“. Geodeetiline punkt on andmekandjal (sageli andmebaasis struktureeritud kujul) olev kirje, mis sisaldab teavet geodeetilise märgi kohta. Geodeetiline märk on aga peamiselt maapõue või ehitisse kohtkindlalt paigaldatud rajatis. Sätteid kohaldatakse geodeetilisele märgile.

Punktiga 27 täiendatakse § 35 lõikega 3, mille eesmärk on reguleerida välisriigis omandatud kvalifikatsiooniga isikute õigust teha geodeetilisid töid Eestis ning tagada selliste kvalifikatsioonide ühtne ja läbipaistev tunnustamise kord.

Sätte kohaselt on geodeetiliste tööde tegemise õigus ka välisriigis kutsekvalifikatsiooni omandanud isikul, kui tema kvalifikatsioon on tunnustatud välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seaduse kohaselt. Sellega tagatakse kooskõla Euroopa Liidu tööjõu vaba liikumise ning kutsekvalifikatsioonide vastastikuse tunnustamise põhimõtetega, võimaldades pädevatel spetsialistidel tegutseda Eestis ka juhul, kui nad on omandanud hariduse või kutse väljaspool Eestit.

Ühtlasi täpsustatakse sättes, et pädev asutus välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seaduse § 7 lõike 2 tähenduses on Maa- ja Ruumiamet. Pädeva asutuse määramine loob selge õigusliku raamistiku kvalifikatsioonide hindamiseks ning väldib tõlgendamisprobleeme menetluses. Maa- ja Ruumiameti roll on hinnata, kas välisriigis omandatud kvalifikatsioon vastab Eesti nõuetele ning kas isikul on piisavad teadmised ja oskused geodeetiliste tööde tegemiseks.

Punktiga 28 täpsustatakse § 35 lõikes 2 geodeetiliste punktide andmekogu (edaspidi *GPA*) sisu, sätestades, et andmekogusse kantakse ka ESTPOS-i andmed. Muudatuse eesmärk on viia andmekogu seaduses esitatud kirjeldus kooskõlla geodeetilise süsteemi tegeliku toimimise ja andmehalduse praktikaga.

ESTPOS on riiklik geodeetiline tugisüsteem, mille andmed on lahutamatu osa geodeetiliste tööde tegemisel kasutatavast referentssüsteemist, mis võimaldab teha GNSS-põhiseid mõõtmisi ja määrata geodeetiliste punktide koordinaate ühtses geodeetilises süsteemis. ESTPOS-i andmed on otseselt seotud geodeetiliste võrkude mõõtmisandmetega ning neid kasutatakse geodeetiliste punktide koordinaatide arvutamisel ja ajakohastamisel.

ESTPOS-i andmete GPA-sse kandmine tagab, et riiklikult kasutatav geodeetiline referentsinfo on koondatud ühtsesse riigi infosüsteemi kuuluva andmekogu koosseisu. See suurendab andmete sidusust, läbipaistvust ja kättesaadavust ning toetab geodeetiliste tööde ühtset ja järjepidevat korraldamist. Muudatus suurendab õigusselgust, määrates selgelt, millised geodeetilise süsteemi komponendid ja nendega seotud andmed kuuluvad geodeetiliste punktide andmekogu koosseisu.

Punktiga 29 muudetakse § 36 lõiget 2, sest seaduse tasandi regulatsiooni ette nägemisega on GPA juba asutatud, seega ei saa selle asutamist enam edasi delegeerida. Seetõttu jäetakse sättest välja jätta sõnad „asutab ja selle“. Lisaks täiendatakse § 36 lõiget 2 punktidega 1–7, millega piiritletakse GPA põhimääruse volitusnormi.

Punktiga 30 täiendatakse § 36 lõigetega 4 ja 5. Lõike 4 kohaselt töödeldakse GPA-s geodeetilise töö tegija üldandmeid. Sätte eesmärk on määrata kindlaks geodeetilise töö tegija andmete koosseis, tagades andmete piisavuse töö tegija identifitseerimiseks. Juriidilise isiku puhul töödeldakse üksnes ettevõtte nime, kuna see on piisav geodeetilise töö tegija tuvastamiseks. Muid andmeid juriidilise isiku kohta GPA-s ei töödelda. Füüsilise isiku, eelkõige füüsilisest isikust ettevõtja (FIE) korral töödeldakse samuti üksnes nime. Kontaktandmeid, isikukoodi ega muid isikuandmeid ei koguta, kuna need ei ole vajalikud andmekogu eesmärkide täitmiseks.

Selline lähenemine lähtub andmete minimaalsuse põhimõttest ning aitab tagada isikuandmete kaitse, piirates töödeldavate andmete hulga üksnes vältimatult vajalikuga.

Lõikes 5 nähakse ette, et andmeid säilitatakse alaliselt. Geodeetilisi andmeid on vaja säilitada alaliselt, et tagada Eesti geodeetilise süsteemi toimimine. Geodeetiline süsteem ei ole ühekordne andmekogum, vaid ajas arenev ja täienev tervik, mille usaldusväärsus põhineb eri ajaperioodidel kogutud mõõtmisandmete järjepideval kasutamisel ja võrdlemisel. Geodeetiliste andmete sidususe ning võrreldavuse tagamiseks on vaja andmed alaliselt säilitada ka seetõttu, et geodeetilisi mõõteandmeid kasutatakse korduvalt väga pika aja jooksul eri valdkondades: ehitus, planeerimine ja taristu arendamine. Seetõttu on geodeetiliste andmete alaline säilitamine otseselt seotud Eesti geodeetilise süsteemi tagamisega – võimaldab säilitada süsteemi terviklikkuse, vältida mõõtmiste vastuolusid ning tagada, et kõik uued andmed on usaldusväärselt seotud varasemate mõõtmistega.

Punktiga 31 täpsustatakse §-s 37 geodeetiliste tööde andmete esitamise korda, sätestades, et andmete esitamise kohustus GPA-le lasub geodeetiliste tööde korraldajal. Muudatuse eesmärk on viia reeglid kooskõlla vastutuse ja õiguste jaotusega, nagu seadus ette näeb.

Geodeetiliste tööde korraldajaks on käesoleva seaduse tähenduses riik või kohaliku omavalitsuse üksus, kes on seaduse järgi pädev ja vastutab geodeetiliste tööde tellimise, korraldamise ja nende tulemuste kasutamise eest. Geodeetiliste tööde tegijaks võib seevastu olla eraõiguslik isik või ettevõtja, kelle roll piirdub kokkulepitud tööde tehnilise teostamisega ning kellel endal puudub pädevus otsustada andmete registrisse kandmise üle.

Andmete esitamise kohustuse sidumine tööde korraldajaga tagab, et GPA-sse kantakse üksnes kontrollitud, korraldaja vastuvõetud ja riikliku või kohaliku geodeetilise süsteemiga kooskõlas olevad andmed. See välistab olukorra, kus registrisse kantakse andmeid ilma korraldaja teadmista või enne tööde ametlikku vastuvõtmist. Samuti annab see registripidajale selge ja üheselt määratud suhtluspartneri, kellel on seadusest tulenevad õigused ja kohustused ning kes vastutab andmete õigsuse ja täielikkuse eest.

Muudatus suurendab andmekogu usaldusväärsust ja õigusselgust, eristades selgelt geodeetiliste tööde korraldamise, tegemise ja andmete ametliku registreerimise etapid ning vastutajad.

Selle muudatusega jäetakse ühtlasi § 37 lõikest 1 välja punktid 1–6, kuna neis loetletud geodeetiliste tööde andmete koosseis on juba sätestatud GPA põhimääruses. Andmete üksikasjaliku loetelu hoidmine seaduse tasandil ei ole vajalik ega normitehniliselt põhjendatud, sest võib takistada andmekogu paindlikku haldamist ja ajakohastamist tehnoloogia arengu ning praktiliste vajaduste järgi. Seaduse rolliks jääb andmete esitamise kohustuse ja vastutuse kehtestamine, andmete täpne koosseis ja vorm määratakse edaspidi GPA põhimääruses.

Punktiga 32 täiendatakse § 38 pealkirja, lisades tekstiosa „ja ESTPOS“, et viia paragrahvi pealkiri kooskõlla paragrahvi sisuga ning § 36 lõikes 1 tehtud muudatusega. Kuna § 36 lõike 1 kohaselt kantakse GPA-sse lisaks geodeetiliste tööde, võrkude ja punktide andmetele ka ESTPOS-i andmed, peavad ka GPA-d käsitlevate sätete pealkirjad kajastama selgelt mõlema andmestiku reguleerimist. Pealkirja täiendamine rõhutab, et § 38 reguleerib nii GPA kui ka ESTPOS-iga seotud andmete töötlemise, haldamise ja kasutamisega seotud küsimusi. Muudatus suurendab seaduse süsteemsust ja õigusselgust, vältides olukorda, kus paragrahvi pealkiri viitab kitsamale regulatsioonile, kui selle sisu hõlmab.

Paragrahvi 38 sisuline regulatsioon ei muutu, vaid täpsustatakse normi esitust, et see vastaks paremini seaduse ülesehitusele ning geodeetilise süsteemi tegelikule andmehalduse korraldusele.

Punktiga 33 muudetakse § 38 lõike 1 sõnastust, et täpsustada GPA andmete avalikustamise viise ning viia säte kooskõlla § 36 lõikes 1 tehtud muudatusega, mille kohaselt hõlmab GPA lisaks geodeetiliste punktide ja võrkude andmetele ka ESTPOS-i andmeid.

Muudatuse kohaselt avalikustatakse GPA andmeid nii GPA kui ka ESTPOS-i veebilehel. See peegeldab andmete tegelikku kasutus- ja levituspraktikat, kus ESTPOS-iga seotud andmed on sihtrühmadele kättesaadavad eelkõige vastava teenuse veebikeskkonnas. Samas tagab säte, et kogu GPA koosseisu kuuluv teave on avalikustatud seaduses sätestatud korras ning läbipaistvalt.

Muudatus loob õigusselguse, määrates üheselt andmete avalikustamise kanalid, ning toetab geodeetilise süsteemi andmete kättesaadavust ja kasutatavust. Tegemist on regulatsiooni täpsustamisega, millega ei muudeta andmete avalikustamise põhimõtteid, vaid ajakohastatakse sätte sõnastust GPA sisu ja andmete haldamise tegeliku korralduse järgi.

Punktiga 34 täiendatakse § 38 lõigetega 3–7, et reguleerida ESTPOS-i andmete ja teenuste kättesaadavust ning kasutamise tingimusi selgelt ja läbipaistvalt.

Lõikes 3 sätestatakse, et ESTPOS-i andmed tehakse teabevaldajatele kättesaadavaks ESTPOS-i veebilehel kasutajaks registreerimise alusel, kui see on vajalik neile õigusaktidest või rahvusvahelistest lepingutest tulenevate ülesannete täitmiseks. Säte loob õigusliku aluse andmete sihipäraseks ja kontrollitud kasutamiseks avaliku sektori ülesannete täitmisel ning tagab samas, et andmeid kasutatakse õiguspärasel eesmärgil.

Lõikega 4 nähakse ette, et ESTPOS-i originaalmõõtmisandmed on avalikkusele tasuta kättesaadavad. See toetab avatud andmete põhimõtet ning võimaldab teadus-, arendus- ja

rakendustegevuses kasutada GNSS-i originaalmõõtmisandmeid ilma lisapiiranguteta, soodustades seeläbi innovatsiooni ja teaduspõhist otsustamist.

Lõikes 5 sätestatakse, et ESTPOS-i arvutus- ja transformeerimisteenus on avalikkusele tasuta kättesaadav. Teenus võimaldab kasutajatel töödelda GNSS-i mõõtmisandmeid ning teisendada koordinaate kehtivasse geodeetilisse süsteemi, tagades mõõtetulemuste ühtlustatuse ja võrreldavuse. Tasuta kättesaadavus toetab laiapõhjalist ja korrektset geodeetiliste andmete kasutamist.

Lõikes 6 sätestatakse ESTPOS-i tasuliste teenuste koosseis, milleks on reaalaaja andmevood üksikutest tugijaamadest (RTCM-i striimid) ning reaalaaja parandid (RTK parandid) ESTPOS-i tugijaamade võrgust. Tasuliste teenuste eristamine tasuta teenustest võimaldab katta reaalaaja teenuste pakkumisega seotud suuremaid tehnilisi ja hoolduskulusid ning tagab ESTPOS-i teenuste jätkusuutliku toimimise.

Muudatuste eesmärk on selgelt eristada ESTPOS-i andmete ja teenuste liigid, nende kättesaadavus ning kasutamise tingimused, suurendades seeläbi õigusselgust, läbipaistvust ja õiguskindlust nii avaliku sektori asutustele kui ka teistele kasutajatele.

Lõikes 7 sätestatakse viide peatükile 8¹, mis reguleerib täpsemalt lõikes 6 nimetatud teenuste osutamist.

Lõikes 8 sätestatakse erand ESTPOS-i tasuliste teenuste eest tasu võtmisest kõrgkoolidele ning teadus- ja arendusasutustele, kui teenust kasutatakse õppe- või teadustöö eesmärgil. Erandi eesmärk on tagada, et ESTPOS-i reaalaaja andmevoogude ja parandite kasutamine ei oleks takistuseks geodeesia, ruumiandmete, kaugseire, ehituse, keskkonna ja teiste seotud valdkondade õppe- ja teadustöö tegemisel.

ESTPOS-i andmete kasutamine õppe- ja teadustöös aitab arendada ruumiandmete valdkonna teadmisi, meetodikaid ja tehnoloogiaid ning toetab kvalifitseeritud spetsialistide järelkasvu. Kuna kõrgkoolid ja teadus- ja arendusasutused kasutavad teenuseid avalikes huvides teadmiste loomise, õpetamise ja teadusliku uurimistöö eesmärgil, on põhjendatud nende vabastamine teenustasust ulatuses, milles teenust kasutatakse nimetatud eesmärkidel.

Tasu vabastust ei kohaldata juhul, kui teenust kasutatakse ärilisel eesmärgil või tegevuses, mis ei ole seotud õppe- või teadustööga. Sellisel juhul kohaldatakse lõikes 6 nimetatud teenustele 8¹. peatükis sätestatud tasuliste teenuste regulatsiooni.

Punktiga 35 nimetatakse 7. peatükk 7 ümber aadresside ja kohanimede süsteemiks, et peatükki koondada aadressid, kohanimed ja huviobjektid. Muudetud regulatsioon tagab süsteemsuse ja terviklahenduse, viidates mitte üksnes üksikutele andmekogudele, vaid luues eri andmekogude toimimise üldise süsteemi.

Punktiga 36 muudetakse § 39 pealkirja ja nimetatakse see ümber aadressi ja kohanimede süsteemiks, mis tagab aadressiobjektide, kohanimede ja huviobjektide ühtse käsitluse.

Punktiga 37 muudetakse § 39 lõikeid 1 ja 2, et anda selgem ja terviklikum definitsioon aadressi ja kohanimede süsteemile, hõlmates ka tehnilisi, organisatsioonilisi ja õiguslikke aspekte.

Punktiga 38 täiendatakse § 39 lõikega 3, et luua selgem struktuur ja eristus süsteemi elementide vahel. Lõike 3 punkti 1 on koondatud nõuded, mis hõlmavad aadressi- ja kohanimekuju ning nende määramist reguleerivaid nõudeid; koha-aadressi ja kohanime määramise korda; andmete esitamisega seotud osapooli (aadressiandmete esitaja, kohanimeandmete esitaja, huviobjekti esitaja); süsteemi vastutavat töötajat; aadressi-, kohanime- ja huviobjektitoimingutele esitatavaid tingimusi. Lõike 3 punkt 2 käsitleb aadresside ja kohanime süsteemi kui terviklikku andmete haldamise ja kasutamise keskkonda.

Punktiga lisatakse § 40 pealkirja huviobjekt, et täpsustada reguleerimisala, tuues pealkirjas esile kõik paragrahvis käsitletavad põhimõisted.

Punktiga 40 täiendatakse § 40 lõikega 4, et anda selge definitsioon huviobjektile, mis hõlmab laia ringi kasutusjuhtumeid avalike teenuste osutamisel. Luuakse õiguslik alus senisest laiemale ja praktilisemale objektikäsitlusele, suurendades õigusselgust ja rakendatavust.

Punktiga 41 täiendatakse RAS-i §-ga 40¹, mille eesmärk on selgitada koha-aadressi õiguslikku tähendust. KOV-id keelduvad mõnel juhul ebaseaduslikult püstitatud hoonetele koha-aadresse määramast, tuues põhjenduseks, et see loob omanikele õigustatud ootuse hoone seadustada. Õigusselguse loomiseks sätestatakse selge põhimõte, et koha-aadressi määramine, muutmine või kehtetuks tunnistamine ei tekita õigustatud ootust hoone või ehituse seadustamiseks.

Punktiga 42 täiendatakse § 41 pealkirja, et laiendada ja täpsustada paragrahvi reguleerimisala, tuues selgelt esile, et lisaks aadressiandmetele käsitleb see ka kohanimeandmeid ja huviobjektiandmeid.

Punktiga 43 muudetakse § 41 ja lisatakse lõiked 1 ja 2, et täpsustada paragrahvi reguleerimisala, eristades selgelt aadressiandmed, kohanimeandmed ja huviobjektiandmed. See annab võimaluse ühtsemaks andmekorralduseks, toetades andmete riskasutust ja sidusust eri registrite ja infosüsteemide vahel.

Punktiga 44 muudetakse § 43 lõiget 1, et teha see üheselt mõistetavaks. Lõike esimene lause on piisav, et selgitada unikaalaadressi olemust, välja jäetav osa on ülereguleeriv ning seda pole vaja.

Punktiga 45 tunnistatakse kehtetuks § 43 lõike 2 punktid 3 ja 4. Sellega jäetakse kaks eriliigilist ja ajas muutuvat objektiliiki seaduses sätestatud kohustuslike unikaalaadresside hulga välja. See ei kaota nende objektide adresseerimise võimalust ega vajadust, vaid muudab regulatsiooni üldisemaks ja paindlikumaks, lähtudes eelkõige objektide tegelikust identifitseerimisvajadusest.

Punktiga 46 muudetakse § 43 lõike 2 punkti 5. Tegemist on terminoloogilise täpsustusega, millega viiakse säte kooskõlla muudatustega aadresside ja kohanime süsteemi käsitluses. Muudatus ei muuda regulatsiooni sisulist ulatust, vaid parandab selle selgust ja süsteemsust.

Punktiga 47 muudetakse § 43 lõike 2 punkti 6, mis täpsustab unikaalaadressi mõistet, viies selle vastavusse praktilise aadressimoodustuse loogikaga. Unikaalsus ei ole seotud üksiku aadressikomponendiga, vaid aadressikoha nime ja aadressinumbri kombinatsiooniga, mis parandab regulatsiooni selgust ja rakendatavust.

Punktiga 48 täiendatakse § 43 lõiget 2 punktiga 6¹, mis tugevdab aadressisüsteemi sisemist loogikat, sätestades, et kui maaüksusel paiknev hoone vajab unikaalset aadressi, peab see nõue laienema ka maaüksusele. See aitab tagada üheselt mõistetava ja tervikliku aadressikäsitluse, parandades andmete kvaliteeti ning kasutatavust.

Punktiga 49 muudetakse § 43 lõiget 3. Muudatus võimaldab täpsemat ja vajaduspõhist sekkumist (nt üksik oluline hoone või objekt ei nõua kogu ala ümberreguleerimist); vähendab vajadust liigselt laiade unikaaladressi nõudega alade kehtestamiseks, parandades aadressiandmete kvaliteeti ja kasutatavust, eriti keerukates või eriilmelistes piirkondades.

Punktiga 50 muudetakse § 48 lõiget 1 § 39 muudatuste järgi. Kasutusele võetakse AKS kui keskne mõiste.

Punktiga 51 täiendatakse § 48 lõikega 2¹, mis võimaldab kasutada ajaloolisi nimesid ametlikus aadressikasutuses, säilitades samal ajal süsteemi toimimiseks vajaliku standardse paralleelaadressi. Muudatus ühendab kultuuripärandi kaitse ja praktilise aadressihalduse, parandades nii õigusselgust kui ka aadressiandmete kasutatavust.

Punktiga 52 muudetakse § 48 lõikeid 3 ja 4, et tugevdada lähiaadressi rolli kohustusliku aadressikomponendina ning võimaldada samal ajal säilitada varasemaid nimetusi paralleelaadressina. See toetab ühtaegu süsteemset aadressikorraldust ja kultuurilist järjepidevust, parandades õigusselgust ja andmete kasutatavust.

Punktiga 53 tunnistatakse kehtetuks § 48 lõige 5. See kaotab erandi, mis lubas teatud objektidel jääda ilma lähiaadressita. Muudatus muudab lähiaadressi universaalseks nõudeks kõigile maaüksustele ja hoonetele, tugevdades objektide leitavust, andmete kvaliteeti ja aadressisüsteemi terviklikkust.

Punktiga 54 täiendatakse § 48 lõigetega 7 ja 8, mis loovad selge õigusliku aluse aadressiandmete kvaliteedi tagamiseks, võimaldades AKS-i infosüsteemi vastutaval töötlejal nii ennetavalt kui ka tagantjärele sekkuda vigaste või ebaoluliste andmete puhul. Samal ajal tagatakse menetluslik tasakaal kohaliku omavalitsuse kaasamisega. Muudatus võimaldab AKS-i infosüsteemis jätta aadressitoiming registreerimata või algatada varem registreeritud aadressiobjekti kehtetuks muutmise menetlus, kui katastriüksus ei ole kolme aasta jooksul maakatastris lõpuni registreeritud, hoonet või hoone osa ei ole kinnitatud andmete alusel olemas ning mille hoidmiseks aadressiobjektina puudub õiguslik alus, andmed ei ole piisavad objekti asukoha tuvastamiseks (objektil puudub ruumikuju, lähiaadress), tegu ei ole aadressiobjektiga (looduses on rajatis, AKS-i infosüsteemi on esitatud hoonena) ning objekti andmetes on olulised puudused või vastuolud ja neid ei ole kõrvaldatud mõistliku aja jooksul. See väldib eksitavate või tegelikkusele mittevastavate kirjade säilimist süsteemis ning tugevdab kogu aadressisüsteemi usaldusväärsust, ajakohasust ja praktilist toimimist.

Punktiga 55 tunnistatakse kehtetuks § 50 lõige 2, kuna vajadus selle järele puudub, kõigile hoonestatud maaüksustele on juba koha-aadress määratud.

Punktiga 56 muudetakse § 50 lõiget 3 § 39 muudatuste järgi. Kasutusele võetakse AKS kui keskne mõiste.

Punktiga 57 muudetakse § 50 lõiget 5, mille välja jäetavatest tekstiosadest moodustatakse eraldi sama paragrahvi lõiked 6 ja 7, et teha regulatsioon üheselt mõistetavamaks.

Punktiga 58 täiendatakse § 50 lõigetega 6 ja 7, mis on moodustatud § 50 lõikest 5 välja jäetud tekstiosadest, mis lubasid teatud juhtudel kasutada nime maaüksuse lähiaadressina ja paralleelaadressina, kuid sõnastus oli laiem ning vähem struktureeritud. Lisatavad lõiked 6 ja 7 süstematiseerivad ja kitsendavad seda võimalust, tuues sisse selge üldreegli ja konkreetsed erandid.

Punktiga 59 täiendatakse § 51 lõiget 1 sõnadega „vajaduse korral“, mis täpsustab, et hoone aadressis kasutatakse erilisandeid ainult siis, kui see on hoonete eristamiseks vajalik. Sellega väheneb ülereguleerimine.

Punktiga 60 muudetakse § 53, et täpsustada aadressitoimingute mõistet, viies selle kooskõlla tegeliku praktikaga.

Punktiga 61 muudetakse § 54 lõike 2 punkti 1 § 39 muudatuste järgi. Kasutusele võetakse AKS kui keskne mõiste.

Punktiga 62 muudetakse § 55 lõiget 2, jättes sõnastusest välja täpsustus eraomandis olevale aadressiobjektile. Sätte kohaldamine ei sõltu omandivormist.

Punktiga 63 muudetakse § 55 lõiget 3, mis on normitehniline täpsustus, millega jäetakse välja üleliigne sõna „teostamise“.

Punktiga 64 muudetakse § 55 lõiget 4, mille tulemusena muutub maaüksuste aadressi määramine paindlikumaks olukorras, kus maaüksusele on vaja määrata haldusaktiga sama aadress uuesti. Muudatus aitab vähendada halduskoormust.

Punktiga 65 täiendatakse § 55 lõikega 4², mis kehtestab mehhanismi, mille kohaselt määrab koha-aadressi AKS-i infosüsteemi vastutav töötleja, kui KOV ei tee seda 30 päeva jooksul riigi eriplaneeringust tuleneva maakorraldustoimingu puhul. Muudatus tagab aadresside õigeaegse määramise ja väldib halduslikke viivitusi. Muudatus loob kohustusliku ja ajaliselt piiritletud mehhanismi, kus esmane vastutus jääb KOV-ile. KOV peab määrama aadressi, kui KOV ei tegutse õigeaegselt, sekkub AKS-i infosüsteemi vastutav töötleja. Tulemuseks on aadressi olemasolu igal juhul, sõltumata haldusorganite tegevusest. Lõike nummerdamisel on lähtutud ehitusseadustiku muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seadusest (eelnõu 743 SE), mis jõustub 2026. aasta 1. augustil ja millega § 55 täiendatakse lõikega 4¹.

Punktiga 66 muudetakse § 55 lõiget 5 § 39 muudatuste järgi. Kasutusele võetakse AKS kui keskne mõiste.

Punktiga 67 täiendatakse § 55 lõigetega 8–10. Koha-aadressi määramine kohalike omavalitsuste (KOV) poolt jääb aeg-ajalt venima või takerdub, mis takistab objektide ühest leitavust. Eesmärk on tagada aadressiandmete parem kvaliteet ja luua selleks riigile võimalus määrata aadress tehniliste lahendustega olukorras, kus katastriüksuse andmed muutuvad, kuid muutmata jäävad sellel katastriüksusel asuvate objektide aadressiandmed. Aadressi määramisega tekivad aadressiandmed, mis tagavad objekti leitavuse nii geograafilises ruumis kui ka andmekogudes, kuid ei loo selle objektiga seotud õiguslikes ega majanduslikes aspektides lisaõigusnormi.

Lisaks luuakse lõikega 9 eeldus määrata lõike 8 olukorra tuvastamisel koha-aadress automaatselt IT-tehniliste võimaluste olemasolul. See aitab hoida kokku ressursi ja vältida käsitsi andmekogu töötleja sekkumise vajadust, kui koha-aadress on muutmata või määramata. Lahendus toetab varasemate aadressiandmete vastavusse viimist.

Lõike 10 järgi teavitatakse KOV-i üksnes lõikes 8 sätestatud olukorras, kus KOV ei ole koha-aadressi määranud tähtaja jooksul ja selle on määranud MaRu kui AKS-i infosüsteemi vastutav töötleja.

Lõigete nummerdamisel on lähtutud ehitusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusest (eelnõu 743 SE), mis jõustub 2026. aasta 1. augustil ja millega täiendatakse § 55 lõigetega 6 ja 7.

Punktiga 68 muudetakse § 56 lõikeid 1–3 § 39 muudatuste järgi. Kasutusele võetakse AKS kui keskne mõiste.

Punktiga 69 muudetakse § 57 lõike 1 punkti 1. Muudatus täpsustab kehtivat põhimõtet, mille kohaselt tuleb aadress muuta kohanime muutumisel. Täpsustatakse, et selle alla kuuluvad ka liikluspinnad (nt tänavad) ja teeregistri teed.

Punktiga 70 muudetakse § 57 lõike 1 punkti 2. Eesmärk on täpsustada õigusvastavuse kriteeriumit, tuues välja ühe olulise tüüpilise rikkumise näite. Kohalik omavalitsus peab tagama hoone ja maaüksuse aadresside kooskõla, et vältida vastuolulist või eksitavat aadressikasutust. Muudatus täiendab ja parandab aadressisüsteemi terviklikkust ja andmete kvaliteeti.

Punktiga 71 muudetakse § 57 lõiget 3. Muudatuse eesmärk on täpsustada normi ulatust: kehtetuks tunnistamise objektiks võib olla nii aadressiobjekt kui ka selle koha-aadress. Säte viiakse kooskõlla § 53 muudatusega, kus mõistete selguse huvides lisati aadressitoimingute hulka aadressiobjekti kehtetuks tunnistamine, eristades selgelt objekti (nt maaüksus, hoone) ja sellel põhineva koha-aadressi.

Punktiga 72 täiendatakse § 57 lõiget 3 punktiga 6, lisades uue aluse aadressiobjekti ja/või selle koha-aadressi kehtetuks tunnistamiseks, kui tegemist on parandamata andmekvaliteedi probleemidega. Muudatus laiendab kehtetuks tunnistamise alust, viib sätte kooskõlla AKS-i kvaliteedikontrolli põhimõtetega ning parandab kogu aadressisüsteemi usaldusväarsust ja toimivust.

Punktiga 73 täiendatakse § 57 lõikega 3¹, milles täpsustatakse koha-aadressi muutmise kohustuse ulatust. Kehtiva korra kohaselt tuleb koha-aadressi muuta ka juhul, kui aadressiobjekti ulatus muutub, sõltumata muutuse põhjusest. Praktikast toob see kaasa tarbetu aadressi muutmise, kui aadressiobjekti piirid muutuvad maakatastriseaduse § 12 alusel tehtava piiride muutmise või osade vahetamise tulemusel ning aadressi tegelik seos ruumiobjektiga ei muutu. Muudatuse eesmärk on vältida põhjendamatu menetluskoormust, säilitades samal ajal andmete korrektsuse ja ajakohasuse. Kavandatav kord võimaldab sellistel juhtudel piirduda olemasolevate andmete kehtivuse kinnitamisega elektroonilises katastris, vähendades menetlustoiminguid ja -aega.

Punktiga 74 muudetakse § 57 lõiget 4. Muudatuse eesmärk on täpsustada kohaliku omavalitsuse ja AKS-i infosüsteemi vastutava töötaja pädevuse jaotust. Kohaliku omavalitsuse pädevusse jäävad tavapärased aadressitoimingud, samal ajal saab AKS-i infosüsteemi vastutav töötaja teha süsteemiülest korrastamist ning tehnilisi toiminguid. Muudatus lihtsustab menetlust, kui aadressiobjekt pärineb teisest andmekogust ega ole kohaliku omavalitsuse loodud. Samuti aitab see parandada andmekogude omavahelist kooskõla, vältida dubleerimist ja aegunud kirjade säilimist, ning tõhustada süsteemi haldamist automaatsete lahenduste abil, kui käsitsi menetlus ei ole vajalik.

Punktidega 75–77 muudetakse § 57 lõikeid 6 ja 7, § 58 pealkirja ja § 58 lõikeid 1 ja 2 § 39 muudatuste järgi. Kasutusele võetakse AKS kui keskne mõiste.

Punktiga 78 muudetakse § 58 lõike 3 punkti 6 § 39 muudatuste järgi. Kasutusele võetakse AKS kui keskne mõiste.

Punktidega 79 ja 80 muudetakse § 59 pealkirja ja lõiget 1 § 39 muudatuste järgi. Kasutusele võetakse AKS kui keskne mõiste.

Punktiga 81 täiendatakse § 59 lõiget 1 punktiga 3, mille eesmärk on laiendada kohustusliku süsteemikasutuse ulatust, hõlmates süstemaatiliselt kohanimeid, sealhulgas tagada kohanime käsitlemise ühtsus sarnaselt aadressiandmetega. Samuti vähendada paralleelsete andmeallikate kasutamist, kus kohanimeid võivad olla eri süsteemides erineva kujuga, ning parandada andmete kvaliteeti ja kooskõla kogu ruumiandmete süsteemis.

Punktiga 82 muudetakse § 59 lõiget 2, lihtsustades normi sõnastust, eemaldades liigsed viited ja detailid. Luuakse paindlikum alus erandite tegemiseks, et arvestada erinevaid elulisi olukordi. Samuti sätestatakse võimalus täpsustada regulatsiooni määrustes. Säte viiakse kooskõlla AKS-i kui aadressandmete- ja kohanime süsteemi määratlusega.

Punktiga 83 täiendatakse § 59 lõiget 2 punktidega 1 ja 2. Muudatusega täpsustatakse AKS-i kasutamise kohustusest tehtavaid erandeid. Sätestatakse selgesõnaliselt rahvusvaheliste andmekogude erand ning ajalooliste ja kultuurilooliste andmete erand. Regulatsioon muutub selgemaks, kuid säilitab vajaliku paindlikkuse erijuhtudeks ning toetab nii rahvusvahelist koostööd kui ka ajaloolise pärandi säilitamist.

Punktidega 84 ja 85 muudetakse § 60 § 39 muudatuste järgi. Kasutusele võetakse AKS-i infosüsteem kui keskne mõiste.

Punktiga 86 täiendatakse § 60 punktidega 1–3. Muudatusega määratakse selgelt AKS-i infosüsteemi andmesisu. Aadressiandmetele lisatakse kohanime- ja huviobjektiandmed. Muudatus loob aluse terviklikule ja ühtsele ruumiandmete haldamisele, parandab süsteemi selgust, sidusust ja kasutatavust, tugevdades AKS-i infosüsteemi rolli keskse ruumiandmete infrastruktuurina.

Punktidega 87 ja 88 muudetakse § 61 pealkirja ja selle lõiget 1 § 39 muudatuste järgi. Kasutusele võetakse AKS kui keskne mõiste.

Punktiga 89 muudetakse § 61 lõike 1 punkti 1, laiendades MaRu-le esitatavate andmete ulatust, hõlmates lisaks senistele objektidele ka kohanime- ja huviobjektiandmed. Muudatus viib andmete

esitamise kooskõlla AKS-i infosüsteemi laiendatud käsitlesega, tugevdab süsteemi ühtsust ja sidusust ning loob aluse terviklikule ruumiandmete haldamisele.

Punktiga 90 tunnistatakse kehtetuks § 61 lõike 1 punkt 2. See liidetakse § 61 lõike 1 punktiga 1. Samuti tunnistatakse kehtetuks § 61 lõike 1 punkt 4, mis ei ole vajalik, sest on juba reguleeritud § 56 lõikega 1. AKS-i infosüsteemi vastutav töötleja ei kogu kohalikelt omavalitsustelt punktis nimetatud andmeid.

Punktiga 91 täiendatakse § 61 lõiget 1 punktidega 5 ja 6. Muudatuse eesmärk on laiendada ja mitmekesistada andmeallikaid, et tagada AKS-i infosüsteemis kajastatavate andmete parem katvus, viia andmete esitamine kooskõlla süsteemi laiendamisega, kus AKS hõlmab lisaks aadressidele ka kohanimed ja huviobjektid, suurendada andmete kvaliteeti ja ajakohasust, võimaldades andmete esitust otse nende algallikatest, vähendada Maa- ja Ruumiameti koormust, jaotades andmete esitamise ülesande.

Punktiga 92 muudetakse § 61 lõiget 2. Muudatuse eesmärgid on järgmised: tagada paindlik ja ajas kohandatav andmeesitajate ring, ilma et seadust oleks vaja sageli muuta, siduda andmeesitamise korraldus AKS-i infosüsteemiga, mitte üksikute normidega, võimaldada uute andmeallikate kaasamist, kui süsteemi ulatus suureneb (nt uued andmekogud, teenused), ning parandada süsteemi terviklikkust ja ajakohasust, võimaldades reageerida tehnoloogilisele ja organisatsioonilisele arengule.

Punktiga 93 muudetakse § 62 pealkirja § 39 muudatuste järgi. Kasutusele võetakse AKS-i infosüsteem kui keskne mõiste.

Punktiga 94 täiendatakse RAS-i §-ga 62¹, milles tuuakse välja AKS-i infosüsteemi asutamise selged eesmärgid, et anda AKS-i infosüsteemile selge õiguslik ja funktsionaalne alus. Eesmärk on koondada süsteemi eesmärgid ühte normi, mis varem tulenesid hajusalt eri sätetest, rõhutada süsteemi terviklikkust, hõlmates korraga aadressid, kohanimed ja huviobjektid, ning luua alus ühtsele andmehalduspoliitikale.

Täiendatakse ka RAS-i §-ga 62². Eesmärk on vältida tõlgendust, nagu oleks AKS-i infosüsteemis sisalduv info alati õiguslikult määrav, eristada selgelt andmed ja õigussuhted, sätestada neutraalne baastasand andmete kasutamiseks ja anda kindlatele andmetele õiguslik toime.

Punktiga 95 täiendatakse RAS-i §-ga 66¹, mis loob õigusliku aluse MaRu-le tellimuspõhiste topograafiliste andmete hõive ja andmetöötluse teenuste osutamiseks Eesti topograafia andmekogu (ETAK) andmete uuendamisel. Muudatus on vajalik, kuna kehtiv nelja-aastane riiklik andmehõivetsüklil ei võimalda kajastada vahepealsel ajal toimunud muutusi maastikul, kuigi selline vajadus praktikas esineb ning huvilised on valmis andmete uuendamise eest tasuma. Muudatus võimaldab kasutada MaRu olemasolevat mõõdistus- ja andmetöötlusvõimet paindlikumalt ning tagada ETAK-i ajakohasus, kui riikliku lennuplaani järgimine ei ole piisav.

Riiklik lennuplaan tähendab Maa- ja Ruumiameti kavandatud aeromõõdistustööde ja ruumiandmete hõive nelja-aastast tsüklit, mille alusel kogutakse aerofotosid, kõrgusandmeid ja topograafilisi andmeid Eesti territooriumi ajakohastamiseks. Kuna andmehõivet teostatakse kindla tsükli alusel, ei pruugi kõik vahepealsed muutused maastikul olla kohe kajastatud. Seetõttu võimaldatakse tellimuspõhist andmehõivet väljaspool riiklikku lennuplaani.

Topograafiliste andmete hõive hõlmab nii vektorkujul ruumiobjektide uuendamist kui ka aerofotode, ortofotode ja kõrgusandmete tootmist. Tellimuspõhise teenuse täpne ulatus sõltub tellija vajadustest ja lepingulistest kokkulepetest. Seejuures võib tellija eelistada kas aerofotode või ortofotode ajakohastamist või vektorkujul nähtuste uuendamist ning need tegevused ei pea tingimata toimuma samaaegselt.

Paragrahvi 66¹ lõige 2 sätestab, et tellimuse põhjal uuendatud ETAK andmed avalikustatakse seaduses sätestatud korras Eesti geoportalis. Selle eesmärk on tagada, et tellija rahastusel kogutud andmed saavad osaks avalikust ja ühtsest riiklikust ruumiandmestikust ning on kättesaadavad kõigile kasutajatele. Säte aitab vältida paralleelsete andmekogude teket ning tagab ETAK kui alusruumiandmete kogu terviklikkuse, võrreldavuse ja usaldusväärsuse.

Punktiga 96 muudetakse § 67 lõiget 1, täpsustades sätte sõnastust, jättes muutmata ETAK sisulise määratluse ning ühtlustades termini kasutuse seaduse edasises tekstis.

Punktiga 97 muudetakse § 70 lõiget 1, millega ajakohastatakse seadust tegeliku kaarditootmise korralduse kohaselt, kuna Maa- ja Ruumiamet ei ole siiani tootnud Eesti digitaalset topograafilist kaarti mõõtkavas 1 : 50 000. Seetõttu sätestatakse edaspidi selgelt, et ETAK andmete alusel koostatakse Eesti digitaalne topograafiline kaart mõõtkavas 1 : 10 000.

Punktiga 98 tunnistatakse kehtetuks § 70 lõike 1 punktid 1 ja 2, kuna § 70 lõige 1 ei ole enam loetelu, mistõttu ei saa seda enam punktidenäitena esitada.

Punktiga 99 tunnistatakse kehtetuks § 70 lõige 2, kuna selles sätestatud tardkujul trükikaartide tootmise kohustus ei ole enam ajakohane ega kooskõlas tegelike vajaduste ja ressursside kasutamise põhimõtetega. Tardkujul kaartide koostamine on töömahukas käsitöö, mida ei ole võimalik piisavalt automatiseerida ning mille tulemused aeguvad kiiresti pidevalt uueneva ETAK andmestiku tõttu. Seetõttu ei ole paberkaartide tootmine enam kuluefektiivne ega ressursitõhus. Lisaks on vajadus staatiliste trükikaartide järele vähenemas, kuna kasutajad eelistavad paindlikke ja ajakohaseid digitaalseid lahendusi. Seetõttu on otstarbekas suunata ressursid nõudluspõhiste ja ajakohaste kaardilahenduste arendamisse, mis võimaldavad pakkuda täpsemat ja kasutaja vajadustele vastavat infot.

Punktiga 100 muudetakse § 70 lõiget 3 ja selle sõnastus viiakse kooskõlla sama paragrahvi lõike 1 muudatusega, mille kohaselt koostab Maa- ja Ruumiamet ETAK-i andmete alusel edaspidi Eesti digitaalse topograafilise kaardi mõõtkavas 1 : 10 000.

Sättega säilitatakse volitus kehtestada ministri määrusega topograafilisele kaardile kantavate andmete koosseis, leppemärgid ja kartograafiliste tööde korraldus.

Punktiga 101 muudetakse § 73 lõiget 2, kuna ETAK andmetest loodud kaardi, plaani ja digitaalse trükifaili kasutusse andmise tasud sätestatakse edaspidi Maa- ja Ruumiameti tasuliste teenuste üldregulatsioonis peatüki 8¹ alusel. Muudatus võimaldab luua tellimuspõhiselt tasulise teenusena osutatavaid kaarte ja plaane ning kehtestada tasumäärad või tasu arvestamise alused paindlikumalt ministri määrusega, lähtudes teenuse tegelikust kulust ja korraldusest.

Punktiga 102 muudetakse § 73 lõiget 3. Selle alusel antud määrus „Eesti topograafia andmekogu alusel loodud trükikaartide kasutusse andmise ja teenuste osutamise kord“ tunnistatakse kehtetuks. Asjakohane kord ja tasud sätestatakse edaspidi peatüki 8¹ § 73⁷ lõike 5 alusel antavas määruses.

Punktiga 103 täiendatakse RAS-i §-dega 73¹–73⁶.

Paragrahv 73¹ käsitleb aeromöödistusandmeid.

Lõikes 1 esitatakse aeromöödistusandmete määratlus. Aeromöödistusandmetena käsitatakse eelkõige lennukilt aeropildistamise ja aerolaserskaneerimise teel kogutud ruumiandmeid. Kuigi ruumiandmeid kogutakse ka droonide ja satelliitide abil (sh ESTHub-is), keskendub säte aeromöödistuse andmetele nende suure detailsuse ning suurema eraelu ja julgeoleku riive riski tõttu. Sätte põhimõtteid saab kohaldada ka droonidelt kogutavate andmete töötlemisel ja avalikustamisel.

Lõikes 2 on loetletud peamised aeromöödistusandmete liigid. Loetelu ei ole ammendav, kuna tehnoloogia arenedes võib andmeliikide ring laieneda ning osa tuletatud andmestikest võib muutuda vähem kasutatavaks. Seetõttu ei ole täieliku loetelu sätestamine seaduse tasemel põhjendatud. Ortofoto on maapinda ja sellel asuvaid objekte kujutav georeferentseeritud aerofoto, mille kujutis on geomeetriliselt korrigeeritud ja viidud ühtsesse kaardiprojektsiooni. Ortofoto on alusandmestik avalike kaartide ja ruumianalüüside jaoks.

Kaldaerofotod on tehtud Maa- ja Ruumiameti kaardistuslendude ajal, mis toimuvad igal aastal ortofotode ja kõrgusmodelite tootmiseks. Kaldaerofoto võimaldab objektide ruumilist tõlgendamist külgvaates.

Fotovörkmudel on kolmemõõtmeline ruumiandmestik. Aerolaserskaneerimise punkt pilv on suure detailsusega masintöödeldav vektorandmestik. Tuletatud kõrgusmodelid ja muud andmestikud toetavad keskkonna- ja taristuanalüüsi.

Lõikes 3 sätestatakse, et aeromöödistusandmete hõive tehnilised nõuded ja kvaliteedikriteeriumid kehtestatakse ministri määrusega, et võimaldada regulatsiooni paindlikku ajakohastamist.

Paragrahvides 73¹–73⁷ sätestatakse reguleerimisala, milleks on aeromöödistusandmete avalikustamise ja kasutamise põhimõtted ning juurdepääsupiirangud.

Paragrahv 73² käsitleb aeromöödistusandmete haldamist.

Lõikes 1 sätestatakse, et Maa- ja Ruumiamet on aeromöödistusandmete haldaja, mis tähendab, et amet korraldab aeromöödistusandmete hõivet, töötlemist, säilitamist ja kättesaadavaks tegemist kooskõlas kehtivate õigusaktidega.

Lõikes 2 sätestatakse, et Maa- ja Ruumiamet korraldab aeromöödistusandmete töötlemist. Andmete töötlemise korraldamine sisaldab nii säilitamist kui ka juurdepääsu võimaldamist kasutajatele. See tagab, et aeromöödistusandmed on ajakohased, leitavad ja kasutatavad avaliku sektori ülesannete täitmisel, sealhulgas planeerimisel, järelevalves ja ruumiotsuste tegemisel.

Lõikes 3 sätestatakse, et aeromöödistusandmete hõive ja kasutamine peab olema kooskõlas riigi julgeoleku ning isikute põhiõiguste kaitsega. Säte annab aluse piirata andmete avalikustamist või juurdepääsu, kui andmete detailsus või kasutusviis võib ebaproportsionaalselt riivata eraelu või kahjustada riigi julgeolekut. Täpsem käsitlus on peatükis 3.2.

Paragrahv 73³ käsitleb aeromöödistusandmete avalikustamist avalikus vaates.

Lõikes 1 lähtutakse avaandmete põhimõttest, mille kohaselt tagatakse aeromöödistusandmetele ligipääs ilma tehniliste ja halduslike tõketeta. Selline lähenemine võimaldab säilitada tööprotsesside katkematuse ning tagab andmete laialdase kasutatavuse eri infosüsteemides.

Samal ajal kehtestatakse avalikus vaates aeromöödistusandmetele eraldusvõimest või andmeliigist tulenevad piirangud, et vältida riigi tegevusega kaasnevat ebaproportsionaalset eraelu riivet ning vähendada julgeolekuriske. Piirangute eesmärk on ennetada olukorda, kus tehnoloogia arengust tulenev andmete detailsuse kasv suurendaks põhjendamatult privaatsuse ja julgeoleku riivet.

Lõikes 2 sätestatakse, et riigi ja kohaliku omavalitsuse ülesannete täitmiseks tagatakse pädevatele asutustele juurdepääs aeromöödistusandmetele eritingimustel. Eritingimustel juurdepääs tähendab, et pädevale asutusele võimaldatakse ligipääs üksnes ulatuses, mis on vajalik tema seadusest tuleneva ülesande täitmiseks, ning ligipääsu võib siduda autentimise, kasutuseesmärgi, kasutusulatus ja logimise nõuetega. Näiteks võib selline ligipääs olla vajalik planeerimise, ehitus- ja keskkonnajärelevalve, pääste- ja kriisiülesannete, taristu kavandamise või korrashoiu ning muu riigi või kohaliku omavalitsuse seadusest tuleneva ülesande täitmiseks. See aitab ühtlasi kokku hoida ressursi, mis kuluks paikvaatlustele või muul viisil andmete hõivele.

Paragrahv 73⁴ käsitleb autenditud kasutaja ligipääsu aeromöödistusandmetele.

Lõikes 1 esitatakse autenditud kasutaja määratlus, tema ligipääs andmetele eeldab isikusamasuse kontrollimist. Isikusamasuse kontroll võib sisaldada nii füüsilise isiku tuvastamist kui ka masin- masin liidese puhul süsteemi identifitseerimist ja sellele vastavate õiguste määramist.

Lõige 2 sätestab, et autenditud kasutajatele võimaldatakse ligipääs suurema eraldusvõimega andmetele, kui on käesoleva seaduse §-s 73³ sätestatud avalikus vaates, ning nende allalaadimine.

Lõikes 3 sätestatakse võimalus piirata autenditud kasutaja juurdepääsu andmetele. Ligipääsuhaldus on vajalik eelkõige tundlikumate andmete kuvamiseks piiratud sihtrühmadele ning ligipääsu peatamiseks või lõpetamiseks julgeoleku- või avaliku korra kaalutlustel pädeva asutuse taotlusel. Tundlikumate andmete puhul võib nõuda lisapiiranguid või julgeolekuasutuse kooskõlastust.

Paragrahv 73⁵ käsitleb suletud aeromöödistusandmeid.

Lõikes 1 esitatakse suletud aeromöödistusandmete määratlus. Need võivad olla eelkõige aerolaserskaneerimise andmed ning väga suure eraldusvõimega andmed (näiteks droonide abil kogutud andmed), mille avalikustamine võib kahjustada riigi julgeolekut või ebaproportsionaalselt riivata isikute eraelu puutumatust.

Lõikes 2 sätestatakse, et MaRu toodetavad aerolaserskaneerimise punktipilve failid on suletud andmed, sest need võimaldavad väga täpselt tuvastada muutusi maapinnal, sealhulgas varjatud rajatisi, hinnata maastiku läbitavust, metsatihedust, ning kasutada andmeid näiteks ründedroonide navigeerimissisendina. Samasuguse detailsusega andmeid ei ole võimalik satelliitidelt koguda.

Paragrahv 73⁶ käsitleb aeromöödistusandmete avalikustamise ja kasutamise nõudeid.

Lõige 1 sätestab volitusnormi kehtestada määrusega aeromöödistusandmete avalikustamise, kasutamise, ligipääsuhalduse täpsemad tingimused ning hāgustamisaotluste menetluse, võimaldades õigusnormide ajakohastamist tehnoloogia ja riskikeskkonna muutuste järgi. Täpsemad tehnilised ja avalikustamise viivituse kriteeriumid kehtestatakse valdkonna eest

vastutava ministri määрусega. Avalikustamise viivitus avalikus vaates on vahemikus 6–12 kuud. Eri andmeliikidel võib andmetöötluse eripära järgi olla erinev avalikustamise viivitus, mis sätestatakse täpsemalt määрусes.

Oluline on säilitada avaliku vaate kasutatavus, et see oleks enamiku kasutajate jaoks piisav nii ülevaatlike kui ka tavapäraste tööülesannete täitmiseks. Avaliku vaate piisav kvaliteet vähendab vajadust taotleda ligipääsu detailsematele ja eraelu või julgeolekut enam riivavatele andmetikele. See tähendab, et täiseraldusvõimega andmeid kasutatakse üksnes siis, kui selleks on selge ja tööalane vajadus.

Punktiga 104 täiendatakse RAS-i peatükiga 8¹, milles nähakse ette MaRu põhitegevusega seotud tasuliste teenuste osutamise võimalus ja sätestatakse seaduse tasandil tasuliste teenuste osutamise õiguslikud alused. Peatükis on § 73⁷ lõigetega 1–5, millega nähakse ette Maa- ja Ruumiameti tasuliste teenuste üldine kord. Tasuliste teenuste regulatsiooni eesmärk ei ole kehtestada avalik-õiguslike kohustuslike toimingute eest uut rahalist kohustust ega asendada riigilõivu. Tasulise teenusena saab käsitada üksnes sellist teenust, mille kasutamine on isikule vabatahtlik ning mis ei ole eeltingimus seadusest tuleneva õiguse teostamiseks, avalik-õigusliku kohustuse täitmiseks, haldusmenetluse algatamiseks, läbiviimiseks ega haldusakti või haldustoimingu tegemiseks.

Lõikes 1 sätestatakse üldine põhimõte, et MaRu võib tasulisi teenuseid osutada juhul, kui see ei takista õigusaktides sätestatud ülesannete täitmist. Samuti sätestatakse, et MaRu võib osutada RAS-i §-des 12, 33¹, 38, 66¹ ja 73 nimetatud ruumiandmete teenuseid.

Lõikes 2 sätestatakse eraldi, et MaRu võib osutada tasulisi andmeanalüüsi teenuseid.

Järgnevalt on esitatud loetelu MaRu osutatavatest tasulistest teenustest, selgitatud nende sisu, sihtrühma, tellimuste täitmise protsessi ning hinnakujunduse põhimõtteid ja metoodikat.

Muudatuse peamine ajend on seotud vajadusega reguleerida olukordi, kus avaliku sektori või eraisikute spetsiifilised omahuvid ja äri vajadused nõuavad MaRu kõrgtehnoloogilise taristu ja spetsialistide kompetentsi kaasamist väljaspool seadusega sätestatud riiklike põhiülesannete täitmist. Senine õigusruum on olnud nendes küsimustes puudulik ega toeta ameti pikaajalise finantssuutlikkuse tagamist ja ressursside optimaalset kasutust.

Põhilised muudatused:

- Sätestatakse MaRu üldine õigus osutada põhitegevusega seotud tasulisi ruumiandmete ja andmeanalüüsi teenuseid, tingimusel et see ei takista põhiülesannete täitmist. Laekunud omatulu suunatakse ameti eelarvesse põhitegevuse ja taristu ülalpidamiskulude katteks. Määruse tasandile ei jäeta tasuliste teenuste sisulise loetelu kehtestamist viisil, mis võimaldaks laiendada tasuliste teenuste ringi väljapoole seaduses sätestatud teenuseliike. Määrusega saab täpsustada üksnes seaduses nimetatud teenuste tasumäärasid või tasu arvestamise aluseid, tasude arvestamise korda ning teenuste osutamise korralduslikke tingimusi.
- Teenuse tellijale kehtestatakse kohustus hüvitada MaRu-le tehtud töötundide põhjal kulud, mis kaasnevad kolmandate isikute või teabevaldajate ruumiandmekogumite ja -teenuste väärindamisega nüüdisaegseteks võrguteenusteks (sh vaatamis-, allalaadimis- ja INSPIRE teenused).
- MaaKatS-i muudatustega luuakse õiguslik alus katastripidaja menetlusväliste tasuliste teenuste (objektipõhine nõustamine ja katastrimõõdistamise eksperthinnang) osutamiseks. Nimetatud teenused on vabatahtlikud ega asenda haldusmenetlust, on informatiivse

tähtsusega ega loo õigustatud ootust haldusakti sisu suhtes ning nendega välistatakse huvide konflikt. Täpsem selgitus seletuskirja § 2 punktis 2.

INSPIRE ja teiste ruumiandmete võrguteenuste loomine

Eesti geoportaalis ruumiandmete avalikustamine eeldab, et andmed on kasutajatele kättesaadavad standarditud ja kooskasutatavate võrguteenustena. Kehtiva õiguse kohaselt, sealhulgas INSPIRE direktiivist tulenevalt, on selliste võrguteenuste loomine ja pakkumine teabevaldaja kohustus. Praktikas ei ole aga kõikidel teabevaldajatel, sealhulgas kohalikel omavalitsustel ja riigiasutustel, piisavat tehnilist pädevust, võimalust ega vajalikke tarkvaralahendusi selle kohustuse täitmiseks.

Teabevaldajate ja kolmandate isikute ruumiandmed on erinevas vormingus ning nende kvaliteet ja struktuur on ebaühtlane. Sageli puuduvad vajalikud vahendid ja oskused, et olemasolevatest andmetest kujundada nõuetele vastavaid võrguteenuseid, mida oleks võimalik avalikustada ruumiandmete kataloogis ning Eesti geoportaali veebipõhises kaardiaknas. Seetõttu pole märkimisväärne osa avaliku sektori ruumiandmetest kasutajatele kättesaadavad ega kooskasutatavad, mis piirab nende andmete praktilist väärtust ning kasutamist otsustustes ja teenuste arendamisel.

Seni on MaRu Eesti geoportaali vastutava töötajana töötanud mitmel juhul teabevaldajate eest välja vajalikud võrguteenused ning taganud andmete avalikustamise geoportaalis. Samas ei võimalda kehtiv kord katta sellise tegevusega seotud kulusid. Seetõttu on teenuse osutamine olnud sõltuv MaRu eelarve võimalustest ega ole pikaajaliselt jätkusuutlik. Piiratud riigieelarvevahendid ei võimalda jätkata teiste teabevaldajate kohustuste täitmist ilma nende rahalise panuseta.

Olukorras, kus MaRu ei saa teabevaldajate eest asjakohaseid teenuseid välja töötada, tuleb teabevaldajatel tellida vajalikud arendused avatud turult, mis toob kaasa killustunud lahenduste tekke ning dubleerivad arendus- ja hoolduskulud, kuna sarnase funktsiooniga lahendusi arendatakse paralleelselt mitmes asutuses.

1) INSPIRE ruumiandmete avalikustamine

- **Sihtrühm:** teenus on mõeldud teabevaldajatele ja kolmandatele isikutele (KOV-id, riigiasutused), kellel puuduvad tehnilised võimalused, spetsiifiline kaarditarkvara ja IT-pädevus oma ruumiandmete väärimiseks nüüdisaegseteks, EL-i direktiividele vastavateks võrguteenusteks.
- **Tellimuste täitmise protsess:**
 1. *Taotluse esitamine:* andmeomanik pöördub ametliku sooviga INSPIRE andmete avalikustamiseks.
 2. *Konsultatsioon:* täpsustatakse tehnilised lähteandmed, hinnatakse andmete struktuuri ning lepib kokku tööde esialgne maht.
 3. *Hinnapakumine:* MaRu koostab töötundide prognoosil põhineva hinnapakumise ja edastab selle andmeomanikule. *Kui vastus on „Ei“, siis koostööprotsess lõppeb.*
 4. *Koostööleping:* positiivse vastuse korral sõlmitakse koostööleping, milles kirjeldatakse poolte vastutus, andmeuuenduse sagedus ja finantskohustused.
 5. *Andmete transformatsioon:* andmeomanik edastab andmed INSPIRE andmemudeli või selle lähedasel struktuuril. MaRu spetsialistid koostavad elementide vastavustabeli (*mapping* tabeli) ning seadistavad automaatselt töödeldava andmetransformatsiooni voo.

6. *Teenuse loomine ja testimine*: andmete põhjal luuakse INSPIRE standarditele vastav võrguteenus ja kohustuslikud metaandmed. Teenus esitatakse andmeomanikule suletud keskkonnas testimiseks ja vigade korrigeerimiseks.
7. *Levitamine ja arveldus*: testimise edukal läbimisel suunatakse teenus avalikuks levitamiseks ning MaRu väljastab andmeomanikule teenuse osutamise eest arve.

- **Hinnakujunduse põhimõtted:**

- Teenus on tunnitariifne (70 €/h) ning kogumaksumus sisaldab nii spetsialistide tööaega (analüütik/teenuse konfigureerija, metaandmete spetsialist, tooteomanik) kui ka jooksvat hooldust ja toe pakkumist teatud perioodi jooksul (sh teenuste valideerimine, testimine INSPIRE nõuete kohaselt ja vigade korrigeerimine).

2) Ruumiandmete avalikustamise teenus

Teenuse eesmärk on pakkuda kasutajate soovikohaste andmete avalikustamise teenust X-GIS-i kaardirakenduse ja/või OGC teenuste kaudu. Teenus sisaldab järgmisi tegevusi: andmete avalikustamiseks ettevalmistamine ja vajaduse korral andmete korrastamine, andmebaasi ja -loogika loomine, andmeuunduste töövoo loomine ja automatiseerimine, teenuste loomine, muutmine, ajakohastamine, X-GIS-i kaardirakenduse konfigureerimine.

- **Sihtrühm:** teenus on suunatud KOV-idele, riigiasutustele (nt Transpordiamet, Terviseamet, Muinsuskaitseamet), haridusasutustele, MTÜ-dele ja SA-dele.
- **Tellimuste täitmise protsess** (sarnane INSPIRE teenuse loomisele).
 - **Hinnakujunduse põhimõtted:** teenus on tunnitariifne (70 €/h) ning kogumaksumus sisaldab nii spetsialistide tööaega (analüütik/teenuse konfigureerija, arendaja, tooteomanik) kui ka välise IT-partneri tasu, rakenduse hoolduskulu ja IT-taristu püsikulu teatud perioodi jooksul.

Globaalse positsioneerimise tugijaamade sertifitseerimine

Tänapäeva tehnoloogiline areng võimaldab ruumiandmete kogumist GNSS-il põhinevate mõõteseadmetega, mis kasutavad reaalajas asukohamäärangut. Selleks toetutakse reaalajalist asukohamäärangu teenust pakkuvatele GNSS-i tugijaamade võrkudele, mida haldavad nii riiklikud kui ka eraõiguslikud teenusepakkujad. Kui GNSS-i tugijaamade edastatavate reaalajaliste parandite puhul ei kasutata ühtset Eesti geodeetilist süsteemi või selle kasutamist ei ole võimalik kontrollida, tekib risk, et GNSS-il põhinevad mõõtmised annavad omavahel võrreldamatuid või tegelikkusele mittevastavaid mõõtmistulemusi. GNSS-i tugijaamade võrgu omanikule seatakse tugijaamade sertifitseerimise kohustus, kui GNSS-i tugijaamade andmevoogude alusel saadud andmeid kasutatakse teabevaldajate andmekogudes. Sertifitseerimisteenust osutab MaRu, kes kontrollib, kas teenuseid pakutakse Eesti geodeetilises süsteemis.

Sertifitseerimisteenus tagab, et teabevaldajate andmekogudes kasutatavad eravalduses olevad GNSS-i tugijaamad edastavad parandeid, mis ühilduvad korrektselt Eesti riikliku geodeetilise süsteemiga, hoides ära märkamatu mõõtmisvigade tekke.

- **Sihtrühm:** füüsilised ja juriidilised isikud, sealhulgas ettevõtjad, GNSS-i tugijaamade võrkude teenuste omanikud ja kasutajad (geodeedid, ehitajad, planeerijad), riigiasutused ja KOV-id, kes kasutavad geodeetilisi mõõtmisi või GNSS-il põhinevaid asukohateenuseid.

- **Tellimuste täitmise protsess** (lepingulise teenustasu või riigilõivu alternatiivsete mudelite kaupa):
 1. *Taotluse esitamine*: GNSS-i tugijaamade võrgu omanik esitab MaRu-le kirjaliku taotluse ja esmased seadmestiku tehnilised andmed ning tugijaamade GNSS-i originaalmõõtmisandmed (tugijaamade koordinaatide arvutamiseks) või RTCM-i striimide kasutuse andmed (GNSS-i tugijaamade võrgu valideerimiseks).
 2. *Koordinaatide arvutamine*: MaRu arvutab riiklikest parameetritest lähtuvalt tugijaama täpsed koordinaadid ning edastab need omanikule, kes kohustub need võrgus rakendama.
 3. *Auditeerimine*: omanik esitab väljavõtte ning teeb reaallaja andmevood ühenduspunktide kaudu MaRu-le kättesaadavaks, kes auditeerib ja kontrollib andmevoo ja koordinaadid.
 4. *Arve väljastamine*: kontrolli järel väljastab MaRu kliendile teenuse osutamise eest arve.
 5. *Aktiveerimine ja registreerimine*: MaRu väljastab kliendile pärast finantskohustuse täitmist ametliku sertifikaadi ja kannab valideeritud jaama andmed geodeetiliste punktide andmekogusse (GPA).
- **Hinnakujunduse põhimõtted**:
 - Tööaeg: arvestades 70 €/h (MaRu teenuste baashind), kokku 8 tundi, siis on teenuse maksumus 560 eurot ühe tugijaamade võrgu kohta aastas.

Reaallaja andmevood üksikutest tugijaamadest ja reaallaja parandid ESTPOS-i tugijaamade võrgust

Paragrahvis 38 on sätestatud ESTPOS-i tasuliste teenuste koosseis, milleks on reaallaja andmevood üksikutest tugijaamadest ning reaallaja parandid ESTPOS-i tugijaamade võrgust.

ESTPOS (*Estonian Positioning System*) on MaRu hallatav riiklik GNSS-i (*Global Navigation Satellite System*) satelliitandmete keskus, mis pakub täpset reaallajas positsioneerimisteenust ja tugijaamade GNSS-i andmeid järeltöötamiseks. ESTPOS-i võrgus on 40 GNSS-i tugijaama, mis katavad kogu Eesti territooriumi.

ESTPOS-i GNSS-i tugijaamad edastavad reaallajas GNSS-i korrigeerimisvõoge (RTK parandid ja üksikute tugijaamade RTCM-i andmevood), mida saab kasutada täppisgeodeesias, drooninduses, ehituses, põllumajanduses, masinjuhtimises ja mujal, kus vaja reaallajas sentimeetritäpsust.

ESTPOS GNSS tugijaamade võrgu peamised ülalpidamise kulud kuni 2030. aastani on järgmised:

- Tugijaamade halduskulud (elekter, internet, haldustasu, jne) ca 6000 €/aastas.
- Ühe töötaja täistööaeg ca 45 000 €/aastas.
- Seadmete amortisatsioon ca 100 000 €/aastas.

Kokku ca 151 000 €/aastas.

Alates 2030. aastast lisanduvad kuludele ESTPOS tugiteenuste kulud (kuni 2030. aastani on need RePowerEU rahadest kaetud):

- Tugijaamade tugiteenus ca 40 000 €/aastas ja
- Tugijaamade tarkvara tugiteenus ca 150 000 €/aastas.

Kokku ca 190 000 €/aastas.

Alates 2030. a kõik kulud kokku 341 000 €/aastas.

ESTPOS-i teenused jagunevad kaheks:

1) RTCM-i reaalaja andmevood üksikutest tugijaamadest

RTCM-i (*Radio Technical Commission for Maritime Services*) striimid on standarditud edastusvorming ja andmevoog, mida GNSS-i tugijaamad saadavad reaalajas mõõteseadmetele.

- **Sihtrühm:** teenus on suunatud erasektori ettevõtetele (nt kommertsvõrkude operaatorid, ehitus-, masinjuhtimis- ja täppispõllumajandusettevõtted), kes kasutavad riigi infrastruktuuri andmevoogu oma teenuste tihendamiseks või uute kommertsrakenduste arendamiseks.
- **Tellimuste täitmise protsess:**
 1. *kliendi pöördumine* MaRu poole (e-post);
 2. *teenuslepingu sõlmimine*;
 3. *arve väljastamine* kliendile tellitud striimide arvu järgi;
 4. *teenuse aktiveerimine* (pärast arve täielikku tasumist).
- **Hinnakujunduse põhimõtted:**
 - RTCM-i teenuse hinnakujundus põhineb fikseeritud aastatasul, kuupõhist arveldust ega osalist paketti ei võimaldata.
 - Ühe konkreetse ESTPOS-i tugijaama striimi hind on 1250 € + KM/aastas, seejuures minimaalne müüdav ja teenuslepinguga tagatav maht on 5 striimi (ehk alates 6250 € + KM/aastas).
 - Kõikide võrku kuuluvate tugijaamade (40 jaama) striimide täispaketi koguhind on 40 000 € + KM/aastas.
 - Õppetööks ja teadustegevuseks on kõrgkoolid (ülikoolid ja rakenduskõrgkoolid) sellest tasust täielikult vabastatud.

2) RTK parandite teenus ESTPOS-i võrgust

RTK (*Real-Time Kinematic*) parandid on reaalajas edastatavad andmed, mis võimaldavad kasutajal määrata oma mõõteseadme asukoht paari sentimeetri täpsusega.

- **Sihtrühm:** teenus on suunatud riigiasutustele ja kohalikele omavalitsustele nende seaduses sätestatud avalik-õiguslike ülesannete toetamiseks (tagades operatiivse andmeturbe, logide säilimise riiklikus taristus ja sõltumatuse kommertsteenuste äriotsustest).
- **Tellimuste täitmise protsess:**
 1. *taotluse esitamine* MaRu-le litsentside arvu määramiseks (e-post);
 2. *lepingu sõlmimine*;
 3. *arve väljastamine* kliendile litsentside mahuklassi alusel;
 4. *litsentside ja ligipääsuõiguste aktiveerimine* riiklikus süsteemis.
- **Hinnakujunduse põhimõtted:**
 - RTK parandite teenuse maksumus põhineb astmelisel aastasel litsentsitasul:
 - 1–10 RTK parandi litsentsi omamisel: 300 eurot aastas ühe litsentsi eest;
 - 11 ja enama RTK parandi litsentsi omamisel: 200 eurot aastas ühe litsentsi eest;

kõrgkoolid on riikliku haridus- ja teadusfunktsiooni toetamiseks teenustasust vabastatud.

Topograafiliste andmete hõivamine ja andmete töötlemine

Punktis 3 sätestatakse MaRu-le võimalus pakkuda aeromöödistamise ja andmetöötamise teenust tellimuse alusel. Teenust on kirjeldatud § 66¹ lõikes 1.

Teenus jaguneb kaheks:

1) Aeromöödistamine

Teenus võimaldab tellida sihipärast aeropildistamist ja laserskannimist väljaspool riiklikku korralist andmehõive lennuplaani.

- **Sihtrühm:** avaliku sektori asutused, kohalikud omavalitsused ja erakliendid (nt suuremad infrastruktuuri arendajad, projekteerimisbürood, mäetööstusettevõtted).
- **Tellimuste täitmise protsess:**
 1. *Vajaduste täpsustamine ja hinnapakumise koostamine:* teenuse tellimise käigus täpsustatakse tellija vajadused ning koostatakse hinnapakumine, milles eristatakse selgelt lennutööde, andmetöötamise ja võimaliku kaardiandmete uuendamise maksumus.
 2. *Koostööleping:* kokkuleppe saavutamisel sõlmitakse leping, milles sätestatakse tööde tegemise tingimused, tasumise kord ning andmete kättesaadavaks tegemine.
- **Hinnakujunduse põhimõtted (tellimuse alusel aeromöödistamine lennukiga):** aeromöödistamise teenuse hind kujuneb peamiselt valitud meetoodika alusel, milleks võib olla kas andmehõive lennukiga või drooniga; mõlema puhul arvestatakse eraldi kõiki lennundusega seotud kulukomponente (nt kütus, käitamistasud, piloodi tasud jne), mille alusel kujuneb lennutööde maksumus.
 - Lennutunni piirmaksumus on 5846 €/lennutund, mis põhineb aastasel prognoositud 150 lennutunnil.
 - *Lennuki otsesed käitamiskulud (kokku lennuk):* proportsionaalselt 1756 €/lennutund. Sisaldab pilooditasusid (lennutund 70 €, sessioonipäev 130 €), kütust (tunnikulu 170 liitrit hinnaga 1,3 €/l = 274,04 €/h), navigatsioonitasusid (75 €/start), maandumistasusid (30 €/maandumine), angaari ja parkimist (kokku 13 000 €/aastas), tehnilist hooldust ja varuosi (kokku 60 000 €/aastas), lennuki kaskokindlustust (27 037 €/aastas) ning püsivaid käitamislepinguid (lennutegevuse korraldus 22 200 €/aastas; mehaaniku tunnitasu 65 €/h).
 - *Kaardistamisseadmete kulud (kokku seadmed):* proportsionaalselt 4040 €/lennutund (aastas 687 487,50 €). Sisaldab suuremõõtmelise fotokaamera amortisatsiooni (soetusmaksumus 1 590 000 €, 8-aastane amortisatsioonitsüklil proportsiooniga 1643 €/h) ja kaamera hoolduslepingut (88 000 €/aastas) ning laserskanneri amortisatsiooni (soetusmaksumus 1 721 900 €, 8-aastane amortisatsioonitsüklil proportsiooniga 1779,30 €/h) ja laserskanneri ametlikku hoolduslepingut (185 500 €/aastas).
 - *Otsesed personalikulud (kokku personalikulud):* 50 €/lennutund, mis katab lennu vahetu planeerimise, seadmete operaatori tasu lennul ja esmase andmetöötamise.Hinnapakumiste koostamisel eristatakse alati lennutööde maksumust (platvorm ja ala suurus), andmete hilisemaks järeltöötlemiseks kuluvat aega ning spetsiifilisi täpsusnõudeid.

2) Kaardiandmete uuendamine väljaspool tavapärase (ETAK) protsessi

Teenus võimaldab tellijatel operatiivselt ajakohastada Eesti topograafia andmekogu (ETAK) andmeid ja kaardistust, kui maastikul toimunud muutuste fikseerimisega on kiire ning ei soovita

oodata tavapäraselt riikliku aeromöödistamise/kaardistuse intervalli, mille käigus uuendatakse alusandmeid ja tehakse kaardistus kogu Eesti kohta kord nelja aasta jooksul (ca 1/4 Eestist aastas), seejuures kaardistustööd toimuvad üheaastases nihkes (viites) alusandmete hankimise protsessiga.

Kui kaardistamise aluseks olevad aeromöödistusandmed on MaRu süsteemides riikliku tavaprotsessi või varasemate tellimuste kaudu juba olemas, kaardistustegevuste eest lisatasu ei võeta. Kui klient soovib andmete kaardistamist ja ETAK-sse kandmist erakorraliselt kiiresti või spetsiifilise piirkonna kohta, milleks on vaja hankida uusi alusandmeid, esitatakse tegelikel kuludel ja töötundidel põhinev hinnapakkumine ameti hetkevõimaluse kohaselt.

Pärast andmehõivet uuendatakse vajaduse korral kaardiandmed väljaspool tavapäraselt ETAK protsessi, milleks tehakse täiendav andmetöötlus.

- **Sihtrühm:** nii füüsilised kui juriidilised isikud.
- **Tellimuste täitmise protsess:**
 1. *Taotluse esitamine:* kirjaliku soovi/taotluse edastamine MaRu-le e-posti teel.
 2. *Hinnapakkumise koostamine* kaardistamise eelduseks olevate alusandmete hankimiseks:
 - tavaprotsessis kogutud andmete olemasolul tasu ei rakendu;
 - varasemate tellimuste käigus kogutud alusandmete olemasolul tasu ei rakendu;
 - *uute andmete hankimine:* tellimuse täitmiseks vajalike uute andmete hankimise hinnapakkumise koostamisel lähtutakse otseselt andmete hankimisega kaasnevatest reaalkuludest.
 3. *Hinnapakkumine* tavaprotsessivälisteks kaardistustöödeks:
 - tavaprotsessis tehtavate kaardistustegevuste eest tasu ei küsita;
 - *kiirtellimuse vormistamine:* kui kaardistust soovitakse tavaprotsessist kiiremini (kui kaardistuseks vajalikud alusandmed on olemas või need hangitakse eraldi tellimuse täitmiseks, kuid klient ei soovi ära oodata tavaprotsessi intervalliga kaardistustegevusi), koostatakse hinnapakkumine, lähtudes kaardistamisega kaasnevatest kuludest ning tööde tegemise tähtaja määramisel ameti/asutuse hetkevõimalusest tellimust täita.
 4. *Arveldus ja tööde teostus:* kui alusandmete uuendamise ja/või kaardistamise hinnapakkumised sobivad, esitatakse pakkumise põhjal koostatud arve. Pärast arve tasumist tehakse tööd kokku lepitud mahus ja tähtjal.

- **Hinnakujunduse põhimõtted**

Lennutööde maksumus ja andmetöötluse maksumus kujunevad eraldi: lennutööd sõltuvad eelkõige möödistatava ala suurusest ja valitud platvormist, andmetöötlus aga tööde sisust ning vajaliku andmetäpsuse ja -mahu nõuetest. Tellimuse alusel hinnatakse tööde maht, sealhulgas prognoositav lennumaht, ning andmete hilisemaks töötlemiseks kuluv aeg – teenus on tunnitariifne (70 €/h).

ETAK-i andmetest digitaalsete kaardifailide loomine

Punktiga 4 antakse MaRu-le võimalus pakkuda tellimuse alusel kaarditooteid, kasutades ETAK baasruumiandmestikku ja ameti kartograafilist kompetentsi. Teenus sisaldab tellija vajadustest lähtuvate digitaalsete kaardifailide koostamist ja nende ettevalmistamist trükiks, vajaduse korral koos väljatrükiga. Teenus sisaldab ka MaRu-s juba olemasolevate kaardiväljundite väljastamist.

Kehtiva korra kohaselt koostab MaRu staatilisi trükikaarte ja trükikõlblikke kaardifaile, mis ei ole enam kooskõlas ruumiandmete tootmise ja kasutamise praeguste vajadustega. Staatiliste kaartide (tardkujul kaardiväljundite) koostamine on töömahukas ning nõuab märkimisväärset käsitööd ja erialast kompetentsi, kuid selliste toodete väärtus kahaneb kiiresti.

Kaartide koostamise protsessi kestuse tõttu on vältimatu, et osa kaardil kujutatud andmetest on juba kaardi valmimise ajaks muutunud, kuna Eesti topograafia andmekogu uuendatakse pidevalt. Seetõttu ei ole võimalik tagada staatiliste kaartide ajakohasust ning nende regulaarne uuendamine nõuab lisaressurssi, mis ei ole proportsionaalne saadava väärtusega.

Kehtiv tasustamismudel ei kata seejuures teenuse tegelikku kulu. Praktikas on võimalik küsida tasu üksnes otseste kulumaterjalide (nt paber, tint, lamineerimine) eest, kuid kaardi koostamise peamine kulu tekib spetsialisti tööajast ja kartograafia valdkonna ekspertiisist. Selline korraldus ei taga riigi ressursside tõhusat kasutamist ning piirab teenuse osutamise mahtu ja süsteemsust, kuna teenuse pakkumine sõltub eelarvevõimalustest ning toimub üksikjuhtumite põhjal.

Samas on MaRu-l olemas kogu Eestit kattev ajakohane ETAK baasruumiandmestik ning pikaajaline kartograafia valdkonna kompetents, mis võimaldab koostada erinevaid kaarditooteid kasutajate vajaduste järgi. Praktika näitab, et nii avalikul sektoril kui ka erasektoril on huvi tellida konkreetsetest vajadustest lähtuvaid digitaalseid ja trükikõlblikke kaardifaile.

Seega ei ole põhjendatud jätkata ressursimahukate staatiliste kaartide tootmist, vaid otstarbekam on suunata olemasolev kompetents ja ressursid paindlike ning nõudluspõhiste kaardilahenduste arendamisse, mis võimaldab lähtuda lõppkasutaja vajadustest ning tagada andmete ajakohasuse.

- **Sihtrühm:** nii füüsilised kui juriidilised isikud.

- **Tellimuste täitmise protsess:**

Jaguneb kaheks töö iseloomu järgi:

- 1) Olemasolevad ja täiendamise vajaduseta trükikaardid või failid
 - *Valik ja hinnastamine:* hind on määratud konkreetsele kaardile või failile, mille hulgast klient valib soovitud toote; varem koostatud ja MaRu-s juba olemasolevad digitaalsed kaardifailid eraldi tasustamisele ei kuulu ning neid saavad kliendid tellida tasuta.
 - *Tasumine:* klient tasub kaardi või prinditava faili eest pangaülekandega või otse veebikeskkonna pangalingi kaudu.
 - *Tellimuse väljastamine:* pärast tasumise kinnitust koostatakse trükikaart või edastatakse olemasolev kaardifail kliendiga kokku lepitud viisil; prinditud paberkaartide kättesaamine on MaRu Tallinna kontorist tasuta, muul juhul (nt postiga saatmisel) lisandub toote hinnale postiteenuse kulu.
- 2) Uue trükikaardi/kaardifaili loomine või olemasoleva täiendamine
 - *Hinnapakkumine ja tähtaeg:* MaRu koostab kliendile ametliku hinnapakkumise, kus on kalkuleeritud uue eritellimuskaardi loomise või täiendamise hind prognoositava töömahu järgi ning antakse töö orienteeriv tähtaeg.
 - *Nõustumine ja arve:* sobivuse korral kinnitab klient pakkumise, misjärel esitatakse talle arve koos tööde tegemise tähtajaga.
 - *Tasumine:* klient tasub esitatud eritellimuse arve pangaülekandega.

- *Teostus ja edastamine*: pärast tasu laekumist koostavad MaRu spetsialistid kaardi või kaardifaili ning väljastavad või edastavad selle kliendile kokku lepitud viisil. Prinditud eritellimuskaardid saab MaRu Tallinna kontoris kätte tasuta, saatmisel lisandub hinnale postiteenuse kulu.

- **Hinnakujunduse põhimõtted**

Varem koostatud püsivad digitaalsed kaardifailid on kasutajatele kättesaadavad tasuta. Uute eritellimuskaartide loomine või olemasolevate täiendamine põhineb prognoositaval tööajal ja MaRu-s kehtival standardsel tunnihinnal 70 €/h.

- Kaartide koostamine (standardiseeritud töömahud):
 - *väiksema töömahuga kaardi koostamine (mõõtkavas 1 : 5000 kuni 1 : 20 000)*: arvestuslikult 8 töötundi x 70 € = 560 €
 - *suurema töömahuga kaardi koostamine (mõõtkavas 1 : 25 000 ja väiksemas mõõtkavas)*: arvestuslikult 80 töötundi x 70 € = 5600 €
 - *plotteriga väljatrükk (otsesed kulumaterjalid nagu paber, tint ja lamineerimine)*: proportsionaalselt 20–70 €
 - trükitud paberkaardid saab MaRu Tallinna kontorist kätte tasuta; toodete saatmisel posti või kulleriga lisandub hinnale postiteenuse kulu.

Andmeanalüüsi koostamine

Punktiga 5 antakse MaRu-le võimalus pakkuda tasulisi andmeanalüüsi teenuseid, mida tellija ei saa teha asutuse avaandmetest või on tegu keerukate erinevate andmete kombineerimisel tehtavate analüüsidega või kui tellijal pole endal tehnilist võimalust analüüsi teha. Andmeanalüüs on andmete süstemaatilisel kogumisel, töötlemisel ja tõlgendamisel põhinev tegevus, mille eesmärk on tuvastada seoseid ning hinnata mõjusid, sealhulgas ruumiandmete kasutamine ruumiotsuste mõju hindamiseks.

- **Sihtrühm**: nii avaliku sektori asutused kui eraisikud (nii füüsilised kui juriidilised isikud).
- **Tellimuste täitmise protsess**:
 1. *Tellimuse laekumine*: klient edastab oma analüüsiandmete soovi ja lähteülesande MaRu-le e-posti teel.
 2. *Sisu analüüs ja hinnastamine*: MaRu spetsialistid analüüsivad tellimuse sisu, hindavad vajalike andmekogude mahtu, analüüsi keerukust ning koostavad selle põhjal ametliku hinnapakkumise.
 3. *Tellimuse töösse võtmine*: kui klient on esitanud hinnapakkumisega nõus ja annab sellele oma kinnituse, võtab MaRu tellimuse töösse.

Hinnakujunduse põhimõtted:

- Hinnakujundus põhineb juhtumipõhisel ja läbipaistval hinnapakkumisel, mille kalkuleerimisel hinnatakse lähteülesande sisu, andmekogude ristsidumise mahtu ning spetsialistide prognoositavat tegelikku FTE-põhist tööaega, võttes aluseks spetsialisti töötunni maksumuse 70 €/h.

Järgnevalt on kirjeldatud tasuliste teenuste hinna kujunemise põhimõtteid ja metoodikat.

Hinnakujunduse põhimõtted ja metoodika

MaRu tasuliste teenuste hinnakujundus põhineb kulupõhisusel – teenuse eest võetav tasu katab teenuse osutamisega seotud kulud, kuid ei ole suunatud kasumi teenimisele. Hinna kujunemise aluseks on konkreetse tellimuse täitmiseks vajalik tööaeg, teenuse osutamiseks kasutatavad töövahendid ja infosüsteemid ning teenuse osutamist toetavad kõrvalkulud. Tasu arvestatakse teenuse osutamiseks vajalike tegevuse eest, kuid andmete eest eraldi tasu ei võeta. Tellimuse lõplik hind sõltub eelkõige tellimuse mahust, keerukusest, teenuse osutamisest kaasatud töötajate tööajast ning vajaduse korral MaRu-le IT koostööpartnerite osutatavate teenuste maksumusest.

1. Hinnakujunduse põhimõtted

MaRu tasuliste teenuste hinna kujundamisel lähtutakse järgmistest põhimõtetest:

- **kulupõhisus** – hind lähtub teenuse osutamisega seotud tegelikest kuludest;
- **läbipaistvus ja arusaadavus** – hinnakomponendid on seotud teenuse osutamisega;
- **õiglane kulude jaotamine** – teenuse kasutaja tasub nende MaRu ressursside eest, mida tema tellimuse täitmisel kasutatakse;
- **tasulist teenust ei subsideerita teiste teenuste arvelt** – kliendile teenuse osutamisel ei kaeta kulusid riigieelarve vahendite arvelt, mis on eraldatud asutusele teiste teenuste osutamiseks ja ülesannete täitmiseks.

Teenuse hinna arvestuses kasutatakse töötaja mõõtmiseks FTE-d (täistööaja ekvivalent), mis võimaldab seostada töötajate tööpanuse, töötaja ja kulud ühtsel viisil teenuste hinnastamisega. Näiteks saab töötajate või üksuste tööpanust ning sellega seotud kulusid jaotada teenustele vastavalt sellele, milline osa täistööajast kulub tasuliste teenuste osutamiseks.

2. Teenuse hinna kulukomponendid

MaRu tasulise teenuse hind koosneb üldjuhul järgmistest kulukomponentidest:

Kulukomponent	Kulu liik	Sisu
Tööjõukulu	Otsene kulu	Teenuse osutamiseks kaasatud töötajate tööajaga seotud kulud, sealhulgas töötasu ja tööandja kulud
Majandamiskulud	Otsene kulu	Proportsionaalselt teenusele kulutatud ajale osa majanduskulust (ruumide kasutus, bürootarbed, inventar jms)
Üldkulu	Kaudne kulu	Juhtimise, halduse ja tugifunktsioonide kulud ulatuses, milles need toetavad tasuliste teenuste osutamist
IT-kulud	Teenusega seotud kulu (MaRu-le IT valdkonna teenuste osutajate reaalsed teenushinnad)	Teenuse osutamiseks vajalikud infosüsteemid, andmetöötlus, litsentsid, majutus-, arendus-, hooldus- ja muud IT koostööpartnerite teenused

Tööjõukulu on teenuse hinna keskne komponent, sest paljude teenuste maksumus sõltub otseselt sellest, kui palju spetsialistide tööaega kulub tellimuse täitmiseks. Kui teenuse osutamiseks

kaasatakse mitu töötajat või eri valdkonna spetsialiste, arvestatakse igaühe tööpanus tegeliku tööaja ja FTE-põhise jaotuse järgi.

Majandamis- ja IT-kulud hõlmavad teenuse osutamiseks vajalikke vahendeid ning teenuseid. MaRu kasutab paljude teenuste osutamisel ka IT koostööpartnerite poolt MaRu-le osutatavaid teenuseid, sealhulgas infosüsteemide arendust, hooldust, majutust, kasutajatuge, andmetöötlust, liidestusi või muid tehnilisi tugiteenuseid. Nende teenuste hinnad võivad oluliselt mõjutada MaRu tasuliste teenuste lõpphinda klientidele, eriti juhul, kui teenuse osutamine sõltub konkreetsetest infosüsteemidest, andmetöötluse mahust ja välise teenusepakkuja toimingute hinnastamisest.

Üldkulud on teenuse osutamisega kaudselt seotud kulud (nt juhtimis-, finants-, õigus-, personali-, haldus- ja kvaliteedikulu, põhitegevuste kulud). Neid ei seostata tavaliselt ühe konkreetse tellimusega vahetult, kuid need on vajalikud selleks, et MaRu saaks teenuseid nõuetekohaselt ja järjepidevalt osutada.

Kulukomponentide suhtelised osakaalud:

- tööjõukulu *ca* 65%
- majandamiskulu *ca* 25%
- üldkulu *ca* 10%
- IT teenuste (riigi- ja eraettevõtetest IT partnerite poolt MaRu-le osutatavad) maksumused on sageli **kõrgemad** MaRu enda kuludest

3. Hinna kujundamise metoodika

Teenuse hinna kujundamisel määratakse esmalt kindlaks teenuse osutamiseks vajalikud tegevused, kaasatavad töötajad või üksused ning tööaeg. Seejärel seotakse tööajaga tööjõukulu, sellele vastav majandamis- ja IT-kulu ning proportsionaalne üldkulu. Kokkuvõtlikult kujuneb teenuse hind järgmise arvestuse alusel:

Teenuse hind = tööjõukulu + majandamis- ja IT-kulud + üldkulu
--

Kui tellimus on tavapärasest mahukam või keerukam, vajab täiendavat analüüsi, andmete töötlemist, tehnilist arendust, IT koostööpartneri teenust või mitme spetsialisti kaasamist, suureneb vastavalt ka teenuse lõplik hind. Selline metoodika võimaldab siduda hinna konkreetse tellimuse tegeliku ressursikasutusega ning tagab, et ühe teenuse kasutajad ei kannu põhjendamatult teiste teenuste kulusid.

Teenuste hinnad ei ole fikseeritud ühetaoliselt, vaid sõltuvad konkreetse tellimuse sisust, töömahust ja vajalikest ressurssidest, mistõttu võivad samaliigiliste teenuste hinnad tellimuste lõikes erineda.

4. Andmete ja andmebaasidega seotud kulud

MaRu hinnakujunduses lähtutakse põhimõttest, et tasu ei võeta andmete kui selliste eest. Tasu arvestatakse nende tegevuste eest, mis on vajalikud konkreetse tellimuse täitmiseks (nt päringu täpsustamine, andmete väljavõtmine, töötlemine, kontrollimine, vormistamine ja edastamiseks ettevalmistamine).

Andmebaaside üldise ülalpidamise kulusid ei käsitleta iseseisva tasu alusena. Teenuse hinnas kajastub üksnes see põhjendatud kuluosa, mis on seotud konkreetse tellimuse täitmisega, sealhulgas töötajate tööaeg, teenuse osutamisega seotud majandamis- ja IT-kulud ning

proportsionaalne üldkulu. Selline lähenemine tagab, et tasu on seotud teenuse tegeliku osutamisega.

5. Kokkuvõte

MaRu tasuliste teenuste hinnakujundus on kulupõhine ja seotud tellimuse töömahuga. Teenuse hind kujuneb konkreetse tellimuse täitmiseks vajalikust tööajast, FTE-põhisest tööpanuse jaotusest, majandamis- ja IT-kuludest ning proportsionaalsest üldkulust. Olulise osa teenuste lõpphinnast võivad moodustada MaRu IT koostööpartnerite teenused, kui need on vajalikud kliendile teenuse osutamiseks.

Metoodika eesmärk on tagada, et teenuse kasutaja tasub tegelikult kasutatud ressursside eest, teenuse hind ei sisalda kasumit ega juba olemasolevate andmete eest võetavat tasu, tasulist teenust ei subsideerita riigieelarve vahenditest MaRu-le teiste teenuste osutamiseks ettenähtud raha arvelt ning andmebaaside üldise pidamise kulu ei liideta tellimusele põhjendamatult. Tasuliste teenuste metoodika väljatöötamisel on konsulteeritud rahandusministeeriumiga.

Tasuliste teenuste hinnastamise üle toimub järelevalve mitmel tasandil. Esiteks kehtestab tasuliste teenuste täpsustatud loetelu, tasumäärad või tasu arvestamise alused ning tasude arvestamise ja teenuste osutamise korra valdkonna eest vastutav minister määrusega. Teiseks teeb Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium valitsemisala asutusena Maa- ja Ruumiameti üle teenuste hinnastamispoliitika ja hinnastamispraktika osas järelevalvet. Järelevalve käigus hinnatakse, kas tasuliste teenuste hinnad vastavad seaduses ja määruses sätestatud alustele, kas hinnakujundus on kulupõhine ja läbipaistev ning kas tasuliste teenuste osutamine ei takista MaRu seadusest tulenevate põhiülesannete täitmist.

Lõikes 3 sätestatakse tasuliste teenuste osutamise eesmärk, milleks on tagada vara efektiivne kasutamine ja pakutavate teenuste jätkusuutlikkus.

Lõikes 4 sätestatakse, teenuste osutamise eest laekunud tasu võib Maa- ja Ruumiamet kasutada oma põhitegevusega seotud kulude katmiseks.

Lõige 5 sätestab, et valdkonna eest vastutav minister kehtestab määrusega seaduses viidatud tasuliste teenuste täpsustatud loetelu, tasumäärad või tasu arvestamise alused, tasude arvestamise ja tasuliste teenuste osutamise korra.

Punktiga 105 muudetakse § 84 pealkirja § 39 muudatuste järgi. Kasutusele võetakse AKS kui keskne mõiste.

Punktiga 106 tunnistatakse kehtetuks § 84 lõige 1, kuna see on aegunud ja oma eesmärgi täitnud.

Punktiga 107 muudetakse § 84 lõiget 2, täpsustades AKS-i rakendamise üleminekusätet. Muudatuse kohaselt loetakse AKS-i infosüsteemis 2027. aasta 1. märtsi kella 00.00 seisuga kehtivaks need andmed, mis võetakse üle senistest andmeallikatest ja infosüsteemidest tehnilise lahenduse valmimisel.

Punktiga 108 täiendatakse § 84 lõiget 2 punktidega 1–3, mille kohaselt võetakse AKS-i infosüsteemi kasutuselevõtul andmed üle järgmiselt: aadressiandmed võetakse üle varasemast aadressiandmete süsteemi infosüsteemist ja loetakse AKS-i infosüsteemis ametlikeks registreeritud

aadressiandmeteks. Kohanimeandmed võetakse üle riigi kohanimeregistrist ja need säilitavad oma senise õigusliku staatuse ja loetakse registreerituks AKS-i infosüsteemis. Huviobjektiandmed võetakse üle MaRu sisemisest andmekogust ja loetakse AKS-i infosüsteemis registreeritud huviobjektiandmeteks. Kõik ülevõtmised tehakse tehnilise lahenduse valmimisel.

Punktiga 109 muudetakse § 84 lõiget 3 ja selle alusel loetakse AKS-i infosüsteemi käivitamise hetkeks 1. märts 2027. a kell 00:00.

Punktiga 110 täiendatakse § 84 lõikega 3¹, milles sätestatakse, et pärast andmete üleviimist AKS-i infosüsteemi suletakse senised aadressiandmete süsteemi infosüsteem ja riigi kohanimeregister ning nendes olnud andmed arhiveeritakse. Muudatus lõpetab süsteemireformi tehnilise ülemineku, tagab ühtse keskse infosüsteemi ning säilitab varasema andmestiku ajalooliseks kasutuseks.

Punktiga 111 muudetakse § 84 lõikeid 4 ja 5.

Lõike 4 kohaselt peavad teabevaldajad andmekogude pidamisel ja ruumiandmete osutamisel oma andmekogud ja infosüsteemid RAS-i §-ga 59 vastavusse viima hiljemalt 2027. aasta 1. märtsiks. See tähendab, et kui teabevaldaja töötleb andmekogus või ruumiandmete osutamises koha-aadresside või kohanimedega seotud andmeid, peab ta edaspidi kasutama AKS-i raamistikku ja AKS-i infosüsteemi andmeid RAS-i §-s 59 sätestatud ulatuses. Muudatus ei tähenda kõigi andmekogude ümbertegemist, vaid puudutab neid andmekogusid ja teenuseid, kus aadressi- või kohanimeandmeid kasutatakse. Üleminek toetab andmete ühtlust, vähendab paralleelsete andmeallikate kasutamist ning parandab andmete kvaliteeti ja koosvõimet.

Lõiget 5 muudetakse § 39 muudatuste alusel. Kasutusele võetakse AKS keskse mõistena.

Punktiga 112 täiendatakse RAS-i §-ga 85, kuna eelnõu § 1 punktidega 20 ja 25 täiendatakse seadust §-dega 33¹ ja 34¹, mistõttu on vaja kehtestada sätte rakendamise ettevalmistamiseks piisav ajavaru. Muudatust rakendatakse alates 2028. aasta 1. jaanuarist.

Eelnõu § 2. Maakatastriseaduse muudatused

Eelnõu § 2 punktiga 1 täiendatakse § 18 lõikega 4. Maakatastriseaduse § 12 kohase maakorraldustoimingu käigus muudetakse sageli üksnes katastriüksuste piire, ilma et muutuks maa tegelik kasutus või kasutusotstarve. Kehtiva õiguse kohaselt tuleb sellisel juhul kohalikul omavalitsusel siiski uuesti määrata katastriüksusele sihtotstarve ja koha-aadress või kinnitada nende varasem sisu haldusmenetluse kaudu, kuigi sisulist muudatust nendes andmetes ei toimu.

Muudatuse eesmärk on vähendada kohalike omavalitsuste, maaomanike ja katastripidaja halduskoormust ning kiirendada maakorraldustoimingute tegemist. Sättes nähakse ette, et juhul kui maakorraldustoiminguga ei muudeta katastriüksuse kasutusotstarvet, ei pea kohalik omavalitsus määrama uut sihtotstarvet ega koha-aadressi. Sellisel juhul kinnitab kohalik omavalitsus elektroonilises katastris olemasoleva sihtotstarbe ja koha-aadressi säilimise.

Muudatus ei vähenda kohaliku omavalitsuse pädevust otsustada sihtotstarbe või koha-aadressi üle, kui maakorraldustoiminguga kaasneb nende muutmise vajadus. Samuti ei mõjuta muudatus kehtivaid koha-aadressi või sihtotstarbe määramise põhimõtteid. Muudatusega luuakse eeldus vähendada üksnes selliste haldusotsuste tegemist, mille sisu jääb võrreldes varasemaga muutumatuks. Muudatuse tulemusel muutub maakorraldustoimingute menetlus lihtsamaks ja

kiiremaks, säilitades samal ajal olemasolevate andmete õigsuse ning kohaliku omavalitsuse kontrolli nende üle.

Näiteks ei ole pärast katastriüksuse piiride muutmist, kui sellega ei muutu kinnisasjade kasutusotstarve ja kasutus, vaja uuesti määrata sama sihtotstarvet või sama koha-aadressi üksnes põhjusel, et katastriüksuse kuju või piir on muutunud. Sellisel juhul piisab olemasolevate andmete säilimise kinnitamisest elektroonilises katastris.

Punktiga 2 täiendatakse MaaKatS-i §-dega 19⁵ ja 19⁶. Eesmärk on luua selge õiguslik alus katastripidaja menetlusväliste tasuliste teenuste osutamiseks juhtudel, kus isikud vajavad katastriandmete, katastrimõõdistamise või piiriandmetega seotud nõustavat või analüütilist hinnangut, kuid kus avalik-õigusliku haldusmenetluse algatamine ei ole vajalik ega otstarbekas. Muudatuste eesmärk ei ole laiendada katastripidaja avalik-õiguslikke ülesandeid ega muuta haldusmenetlusi tasuliseks, vaid võimaldada vabatahtlike, õiguslikult mittesiduvate teenuste osutamist selgelt piiritletud ulatuses, vältides huvide konflikti ja tagades haldusmenetluse erapooletuse. Tasuliste teenuste puhul lähtutakse kulupõhisuse põhimõttest. See tähendab, et tasu eesmärk ei ole riigile tulu teenimine, vaid teenuse osutamisega seotud põhjendatud kulude katmine.

Paragrahviga 19⁵ kehtestatakse üldnorm, mis määrab menetlusväliste tasuliste teenuste õiguslikud alused.

Lõikes 1 sätestatakse, et katastripidaja võib osutada üksnes selliseid tasulisi teenuseid, mis ei ole maakatastriseaduse alusel katastripidajale pandud avalik õiguslike ülesannete täitmine. Sellise sõnastusega välistatakse olukord, kus tasulise teenuse osutamine kattuks katastripidaja kohustuslike ülesannetega või asendaks neid. See on oluline nii põhiseadusliku hea halduse põhimõtte kui ka võrdse kohtlemise tagamiseks.

Lõikes 2 rõhutatakse, et menetlusvälise tasulise teenuse kasutamine ei ole eeltingimuseks maakorraldustoimingu algatamisele, läbiviimisele ega katastripidaja otsuse tegemisele. Sätte eesmärk on selgelt välistada haldusmenetluse tasuliseks muutumine ning tagada, et kõigil isikutel on võrdne ligipääs seadusest tulenevatele menetlustele sõltumata sellest, kas nad on kasutanud tasulist teenust.

Lõikes 3 määratletakse menetlusväline tasuline teenus kui väljaspool haldusmenetlust osutatav nõuandev või analüütiline teenus, mille osutamine ei too kaasa haldusakti andmist ega haldustoimingu tegemist ning ei ole katastripidajale siduv. Norm on vajalik õigusselguse tagamiseks ja selleks, et välistada tasulise teenuse käsitlemine varjatud haldusmenetluse või eelotsustusena.

Lõikes 4 sätestatakse sõnaselgelt, et menetlusvälise tasulise teenuse tulemus ei loo õiguspärast ootust haldusakti sisu ega haldustoimingu tegemise suhtes. Sätte eesmärk on ennetada võimalikke vaidlusi, kus teenuse tellija võiks hiljem väita, et tasulise teenuse tulemus seob katastripidajat edasises haldusmenetluses.

Lõikes 5 sätestatakse, et tasuliste teenuste loetelu, tasumäärad või tasu arvestamise alused, tasude arvestamise ja tasuliste teenuste osutamise korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

Paragrahv 19⁶ täpsustab, milliseid konkreetseid menetlusväliseid tasulisi teenuseid võib katastripidaja osutada.

Lõike 1 punktis 1 nimetatud objektipõhine nõustamine on suunatud juhtumitele, kus isik vajab konkreetse katastriüksuse, selle piiride või mõõdistusdokumentidega seotud süvendatud selgitusi või analüüsi, kuid kus ei ole veel põhjust algatada haldusmenetlust. Teenus aitab ennetada hilisemaid vaidlusi ja vähendada põhjendamatu menetluste algatamist.

Lõike 1 punktis 2 sätestatud katastrimõõdistamise eksperthinnangu teenuse eesmärk on anda erapooletu ja asjatundlik hinnang katastrimõõdistamise vastavusele õigusaktidele või piiriandmete kvaliteedile. Tegemist on nõuandva teenusega, mis ei asenda haldusmenetluses tehtavaid otsustusi ega kohtumenetluses kasutatavat ekspertiisi.

Järgnevalt on selgitatud nende teenuste sisu, sihtgruppi, tellimuste täitmise protsessi. Teenuste hinnakujunduse põhimõtteid ja metoodikat käsitleb täpsemalt seletuskirja § 1 p 110.

1) Objektipõhine (menetlusväline) nõustamine

Teenust kohaldatakse olukorras, kus piiriprobleemi lahendamine eeldab tavapärasest selgituse andmisest mahukamat süvendatud analüüsi. Objektipõhine nõustamine eeldab tutvumist katastriüksuste alusandmetega, sealhulgas arhiivimaterjalidega, katastriüksuste moodustamise aegrea koostamist, erinevatest moodustamis- ja mõõdistamisviisidest tuleneva täpsushinnangu koostamist, piiriandmete analüüsi ja võrdlemist, sealhulgas CAD-programmidega, piiriprobleemi/vea tekke olemuse tuvastamist, võimalike lahenduste kaalumist ning pakkumist.

- **Sihtrühm:** maamõõtjad ja maaomanikud.
- **Tellimuste täitmise protsess:**
 - kirjaliku soovi edastamine MaRu-le teenuse osutamiseks (e-post);
 - MaRu hindab töömahtu ja esitab hinnapakkumise;
 - tellija esitab kinnituse ja MaRu võtab tellimuse töösse .
- **Hinnakujunduse põhimõtted:**
 - teenus on tunnitariifne (70 €/h) ning sisaldab katastriüksuste alusandmete ja ajalooliste arhiivimaterjalide aegrea koostamist, täpsushinnangu andmist, andmete võrdlemist CAD-programmides ning võimalike tehniliste lahenduste väljatöötamist.

2) Eksperthinnangu koostamine

Teenus on suunatud keeruliste piirivaidluste lahendamisele väljaspool ametlikku maakorraldusmenetlust, pakkudes sõltumatut, riigi parimal kompetentsil põhinevat erapooletut analüüsi- ja kontrollmõõdistust, mis hõlmab nii ettevalmistust kui ka looduses mõõdistamist.

- **Tööde tegemise etapid:**
 1. *kameraaltöö (ettevalmistav faas):* arhiiviandmete tellimine, ajalooliste piiridokumentide süvaanalüüs, kaasatud osaliste tuvastamine ja menetlusväline teavitamine ning välimõõdistusfailide ettevalmistus;
 2. *välitööd ja transport:* sõit objektile, piirimärkide otsimine, tuvastamine ja täppismõõdistamine maastikul;
 3. *kameraaltöö (lõppfaas):* mõõdistusandmete järeltöötlus, analüütiline võrdlus riikliku maakatastri ja arhiiviandmetega ning lõpliku eksperthinnangu teksti ja graafilise joonise vormistamine.

- **Sihtrühm:** teenus on suunatud nii füüsilistele kui juriidilistele isikutele, kohtutele, ametiasutustele ja kohalikele omavalitsustele.
- **Tellimuste täitmise protsess:**
 1. *taotluse esitamine* MaRu-le katastriüksuse spetsiifiliseks analüüsiks või eksperthinnanguks (e-post);
 2. *töömahu hindamine ja hinnapakkumise koostamine:* MaRu spetsialistid analüüsivad kaasust, sealhulgas katastriüksuse geograafilist asukohta, arhiivimaterjalide mahtu ja maastikul asuvate piirimärkide olemust;
 3. *kinnituse esitamine* tellija poolt ja objekti töösse võtmine (ekspert hinnangu koostamine);
 4. *ekspert hinnangu väljastamine* tellijale koos arvega teenuse osutamise eest.
- **Hinna kujundamise põhimõtted:**
 - Teenuse maksumus kujuneb juhtumi põhjal spetsialistide prognoositava ja tegelikult kulutatud tööaja alusel, lähtudes MaRu baashinnast 70 €/h. Lõplik hind sõltub katastriüksuse asukohast ja suurusest, analüüsimist vajavate andmete mahust ning piirimärkide ja piiride keerukusest maastikul.
 - Hinnakujunduse meetodika säilitab paindlikkuse komponentidega varieerida (nt välitöö tunnihinna määramine kameraaltöö omast kõrgemaks), et hoida lõppsumma eraisikutest tellijatele mõistlikuna.

Lõikes 2 sätestatakse selgesõnaline eristus menetlusõiguslikust ekspertiisist. Ekspert hinnangut ei osutata maakorraldustoimingu menetluse käigus ning seda ei käsitata kohtumenetluses ekspertiisi ega menetlusosalise tellitud eksperdiarvamuseks. See on vajalik, et vältida menetlusnormide kohaldumist teenusele, mis ei ole oma olemuselt menetluslik.

Lõikes 3 rõhutatakse, et selles paragrahvis kirjeldatud ekspert hinnang on nõuandva iseloomuga ega ole siduv ühelegi haldusorganile ega kohtule.

Lõikes 4 kehtestatakse huvide konflikti vältimise nõue, mille kohaselt ekspert hinnangu koostaja ei tohi osaleda sama katastriüksuse suhtes katastrikannete tegemises ega maakorraldustoimingu menetlemises ei enne ega pärast ekspert hinnangu koostamist. See säte on oluline avaliku usalduse säilitamiseks ja kooskõlas hea halduse põhimõttega.

Eelnõu § 3. Kohanimeseaduse muudatused

Eelnõu § 3 punktiga 1 muudetakse § 8 lõiget 1, sest kohanime määramisest tuleb teavitada ainult aadresside ja kohanimede süsteemi vastutavat töötajat. Sõna „saadab“ asendatakse sõnaga „edastab“, sest tehniliselt võib see seisneda ka õigusakti andmete sisestamisega aadresside ja kohanimede süsteemi, sellega väheneb halduskoormus kohalikel omavalitsustel kui ka vastutaval töötajal.

Punktiga 2 tunnistatakse kehtetuks § 8 lõike 1 punkt 1, sest kohanime määramise õigusakti ei ole vaja edastada kohanimenõukogule. Lõike 1 punkt 2 tunnistatakse kehtetuks, sest kohanimeregister on osa aadresside ja kohanimede süsteemist.

Punktiga 3 tunnistatakse kehtetuks 5. peatükk, sest see reguleerib kohanimeregistri pidamist, aga kohanimeregister on tehniliselt ühendatud aadressiandmete süsteemi infosüsteemiga ühtseks aadresside ja kohanimede süsteemiks, mida reguleerivad ruumiandmete seadus ja selle rakendusaktid.

Eelnõu § 4. Avaliku teabe seaduse muudatus

Eelnõu § 4 punktiga 1 muudetakse § 43⁹ lõike 1 punkti 3, sest aadressiandmete süsteem asendatakse aadresside ja kohanimede süsteemiga.

3.2. Põhiseaduspärasuse analüüs

3.2.1. Probleemi piiritlemine

Eelnõukohase seadusega kavandatakse kehtestada aeromöödistusandmete avalikustamise ja kasutamise tingimused, nähes ette andmete detailsuse piirangud ning diferentseeritud juurdepääsutasemed. Selline kord mõjutab mitut põhiseaduslikku õigust ning nõuab põhiseaduspärasuse hindamist. Küsimus ei seisne üksnes ühe põhiõiguse riives, vaid mitme põhiõiguse omavahelises suhtes ja nende tasakaalustamises. Asjassepuutuvad on eelkõige eraelu puutumatus (PS § 26), ettevõtlusvabadus (PS § 31) ning teabevabadus (PS § 44). Samuti tuleb hinnata kavandatu kooskõla õigusselguse ja seadusereservatsiooni põhimõtetega (PS § 3 lg 1 ja § 10). Kuna tegemist on põhiõiguste kollisiooniga, tuleb lähtuda Riigikohtu praktikast tulenevast põhimõttest, et erinevate põhiõiguste vahel tuleb leida mõistlik tasakaal.²

Õiguskantsler on osutanud, et aeromöödistusandmete avalikustamine ei kujuta endast üksnes üksikjuhtumilist teabe avaldamist, vaid riigi loodavat süstemaatilist ja kogu territooriumi hõlmavat andmekogu, mis suurendab eraelu riive intensiivsust kvalitatiivselt. Seetõttu tuleb hinnata mitte üksnes andmete olemasolu, vaid eelkõige nende avalikustamise ulatust ja viisi.³ Kavandatav lahendus lähtub sellest eristusest ja käsitleb piirangu objektina eelkõige avalikustamist, mitte andmete kogumist.

3.2.2. Riivatavate põhiõiguste kaitseala ja riive

Teabevabadus hõlmab õigust saada vabalt üldiseks kasutamiseks mõeldud teavet. Samas ei ole tegemist absoluutse õigusega, vaid seadusandjal on õigus kehtestada piiranguid, kui see on vajalik teiste põhiõiguste või avalike huvide kaitseks. Aeromöödistusandmed kujutavad endast avalikku teavet üksnes ulatuses, milles nende avalikustamine ei kahjusta teisi kaitstavaid õigushüvesid. Seetõttu tuleb hinnata, kas ja millises ulatuses võivad sellised andmed sisaldada teavet, mille levitamine riivab isikute eraelu. Avaliku teabe kättesaadavust võib piirata, kui see on vajalik teiste põhiõiguste kaitseks. Selline lähenemine tuleneb üldisest põhimõttest, et põhiõigused ei kehti iseseisvalt, vaid vastastikusel koostoimes.

Aeromöödistusandmete avalikustamisel tuleb arvestada, et tegemist ei ole üksnes potentsiaalse riiveallikaga, vaid ka olulise avaliku hüvega. Aeromöödistusandmed on riigi ja ühiskonna toimimiseks vajalikud alusandmed, mida kasutatakse laialdaselt ruumiplaneerimises, ehitus- ja järelevalvetegevuses, pääste- ja kriisireguleerimises, keskkonnahalduse ning teadus- ja arendustegevuse toetamisel.

² RKPJKo 14.04.2003 nr 3-4-1-4-03, p 17.

³ Õiguskantsleri pöördumine 27.11.2025 nr 7-7/252405/2508574, [Orto- ja kaldaerofotode avalikustamine](#), p 33.

VTK tagasisidest nähtub, et avaliku sektori asutused kasutavad aeromöödistusandmeid operatiivtegevuses, sealhulgas otsuste tegemisel ja järelvalvetoimingutes, kus ajakohane ja piisava detailsusega teave vähendab menetluskooormust ning parandab otsuste kvaliteeti. Samuti toetavad need andmed erasektori tegevust, võimaldades luua uusi teenuseid ja arendada innovatsiooni, ning on vajalikud regionaalpoliitika ja ruumilise arengu planeerimiseks. Seetõttu ei ole aeromöödistusandmete avalikustamine pelgalt valik, vaid tuleneb riigi ülesandest tagada kvaliteetsed ja kättesaadavad alusandmed avalikes huvides.

Ettevõtlusvabadus kaitseb isiku õigust tegeleda majandustegevusega ning kasutada selleks vajalikke ressursse. Praktikas tähendab see muu hulgas õigust kasutada ruumiandmeid majandustegevuse sisendina. Aeromöödistusandmete kasutuspiirangud võivad seega mõjutada ettevõtjate võimalusi teenuste osutamisel või toodete arendamisel.

Tegemist ei ole siiski ettevõtlustegevuse sisulise piiranguga, vaid konkreetse sisendi kasutamise tingimuste reguleerimisega. Esiteks ei välista regulatsioon andmete kasutamist tervikuna, vaid diferentseerib ligipääsu andmete detailsuse ja riskitaseme põhjal. Madalama riskiga andmed jäävad avalikult kättesaadavaks ning detailsematele andmetele säilib ligipääs kontrollitud tingimustel. Seega ei ole tegemist turult väljatõrjumise ega majandustegevuse keelamisega, vaid andmete kasutamise tingimuste korrastamisega.

Kõigi kasutusjuhtude jaoks ei ole suure detailsusega andmed vajalikud. Üldise ülevaate ja esmase analüüsi jaoks on 20 cm eraldusvõimega ortofoto paljudel juhtudel piisav, võimaldades hinnata ruumilist konteksti, tuvastada objektide olemasolu ja jälgida muutusi. Detailsemate andmete vajadus tekib eelkõige kitsamate ja spetsiifiliste tööülesannete puhul, mis õigustab ka rangemat ligipääsukorda.

Kavandatu ei takista ettevõtjatel kasutada alternatiivseid andmeallikaid või teenuseid. Ettevõtjad kasutavadki paralleelselt mitut allikat, sealhulgas kommertsteenuseid (nt rahvusvahelised kaarditeenused) ning tellivad vajaduse korral muid andmehõiveid (näiteks droonipildistused). Kasutajauuringu järgi kohandavad ettevõtjad oma tööprotsesse ka juhul, kui detailne riiklik andmestik ei ole vabalt kättesaadav, mis näitab, et turul on olemas alternatiivsed lahendused ning ettevõtlustegevus ei sõltu üksnes ühest andmeallikast.

Eraelu puutumatus tähendab lisaks klassikalisele eraelule ka isiku ruumilise privaatsuse kaitset. Nüüdisaegses õigusruumis tähendab see, et isiku elu- ja kasutusruumi kohta kogutud detailne teave ei tohi olla piiranguteta kättesaadav. Aeromöödistusandmete puhul seisneb risk eelkõige selles, et kõrge resolutsiooniga andmed võimaldavad teha järeldusi isiku elukorralduse, vara või muude eraeluliste aspektide kohta. Seetõttu on riigil kohustus luua reeglid, mis ennetavad sellist riivet. Seetõttu on riigil PS-i §-st 26 tulenev kohustus kehtestada meetmed, mis väldivad põhjendamatut sekkumist isiku privaatsfääri.

Eelnõu riivab teabevabadust ja ettevõtlusvabadust, kuna piirab andmete vabalt kasutamise ulatust. Samas ei riiva see eraelu puutumatus, vaid vastupidi – on suunatud selle kaitsmisele. Seega on tegemist olukorraga, kus ühe põhiõiguse kaitse eeldab teiste põhiõiguste teatud ulatuses piiramist.

3.2.3. Riive õigustamine ja legitiimne eesmärk

Riive õigustatuse hindamisel tuleb analüüsida kavandatu eesmärki ja selle proportsionaalsust. Eelnõu eesmärk on kaitsta eraelu ning vähendada julgeolekuriske, mis võivad kaasneda detailsete ruumiandmete piiranguteta levikuga.

Piirangu legitiimseks eesmärgiks on eraelu puutumatuse ja riigi julgeoleku kaitse. Riigikohus on leidnud, et ettevõtlusvabaduse piiramiseks piisab igast mõistlikust põhjusest, mis tuleneb avalikust huvist või teiste isikute õiguste kaitsest.⁴ Tegemist on põhiseaduslikult legitiimsete eesmärkidega, kuna need tulenevad nii PS-i § 26 kaitsealasest õigushüvest kui ka riigi üldisest kohustusest tagada isikute õiguste kaitse ja julgeolek.

Sobivuse kriteeriumi kohaselt peab valitud meede aitama eesmärki saavutada. Andmete detailsuse piiramine ja juurdepääsu mitmetasandilisus aitavad vältida olukorda, kus isikute eluolu või vara kohta avaldatakse liigset teavet. Samas säilib väiksema detailsusega andmetega avaliku teabe kättesaadavus ning detailsemate andmete kasutamise võimalus õigustatud juhtudel. Seega on meede eesmärgi saavutamiseks sobiv.

Vajalikkus

Vajalikkuse hindamisel tuleb võrrelda, kas sama eesmärki oleks võimalik saavutada vähem piiravate vahenditega. Võimalike alternatiividena võib käsitada üksnes vajaduspõhist hägustamist või pärast andmete avalikustamist toimuvat *ex post* kontrolli nende kasutamise üle.

Eelmainitud meetmed ei ole siiski sama tõhusad. Vajaduspõhine hägustamine vajab üksikjuhtumi põhjal sekkumist, mis on olemuselt väga ajamahukas ning pärsib andmete kasutuselevõttu avalikes huvides. Valikuline hägustamine ei kõrvalda julgeolekuriske ning eeldab keerulist andmete haldamist ja registrite koostoiimet ja pidevat inimese sekkumist. Samuti ei ole piisav üksnes andmete kasutamise järelkontroll, kuna aeromöödistusandmete olemuse tõttu ei ole võimalik nende edasist levikut ja kasutamist pärast avalikustamist enam piirata. Kui detailne teave on juba avalikustatud, ei ole võimalik selle mõju hilisemate meetmetega tagasi pöörata. See vastab ka õiguskantsleri hinnangule, et just andmete süsteemne ja kergesti ligipääsetav avalikustamine suurendab eraelu riivet kvalitatiivselt uuele tasemele.⁵ Samas ei ole aerofotode kvaliteet praegu selline, et neilt oleks võimalik tuvastada inimest näo või välimuse järgi või tema autonumbri põhjal.⁶

Lisaks ei võimalda vähem piiravad meetmed piisavalt arvestada aeromöödistusandmete eri liikide erinevat riskitaset. Andmeliigid, nagu ortofotod, kaldaerofotod ja aerolaserskaneerimise punkt pilv, erinevad oluliselt selle poolest, millisel määral võimaldavad need tuvastada objekte ning teha järeldusi isiku eluolu, vara või privaatsfääri kohta. Näiteks võivad kaldaerofotod külgsuuna tõttu võimaldada näha hoonete varjatud külgi või kinnisasja osi, mis tavapärasest avalikust vaatepunktist nähtavad ei ole.⁷ Seetõttu ei oleks ühetaoline või üksnes tagantjärele kontrollil põhinev meede sama tõhus, kui on andmeliikide riskitasemest lähtuv mitmetasandiline juurdepääsumudel. Seega hilisem järelevalve ei ole piisavalt tõhus meede. Samuti on selliste meetmete rakendamine praktikas kulukas nii rahaliselt kui ajaliselt. Seetõttu ei saa pidada olemasolevaid alternatiive sama tõhusaks, kui on valitud lahendus.

⁴ RKPJKo 10.05.2002 nr 3-4-1-3-02, p 14.

⁵ Õiguskantsleri pöördumine 27.11.2025 nr 7-7/252405/2508574, [Orto- ja kaldaerofotode avalikustamine](#), p-d 13 ja 15.

⁶ Õiguskantsleri pöördumine 27.11.2025 nr 7-7/252405/2508574, [Orto- ja kaldaerofotode avalikustamine](#), p 19.

⁷ Õiguskantsleri pöördumine 27.11.2025 nr 7-7/252405/2508574, [Orto- ja kaldaerofotode avalikustamine](#), p 17.

Suure detailsusega andmete täielik sulgemine avalikkusele on vajalik siis, kui andmete avalikustamine tooks kaasa suure riive eraelu puutumatusse või julgeolekule. Samas võimaldab vähem detailsete andmete avalikustamine tagada teabe kättesaadavuse üldises huvis ning kontrollitud ligipääsuga kanalid võimaldavad andmete kasutamist õigustatud eesmärkidel, ilma et kaasneks nende kontrollimatu levik.

Seetõttu ei ole võimalik saavutada sama tulemust vähem piiravate meetmetega, mis tagaksid ühtaegu nii andmete laialdase kasutatavuse kui ka eraelu puutumatusse ja julgeoleku piisava kaitse. Valitud lahendus, mis kombineerib andmete täielikku sulgemist, kvaliteedi piirangut ja kontrollitud ligipääsu, on seega eesmärgi saavutamiseks vajalik.

Mõõdukus

Mõõdukuse hindamisel tuleb kaaluda ühelt poolt riive intensiivsust ja teisalt eesmärgi kaalukust. Riigikohus on rõhutanud, et mida intensiivsem on põhiõiguse riive, seda kaalukam peab olema selle õigustus ja seda täpsemad peavad olema piirangu aluseks olevad normid.⁸

Ettevõtlus- ja teabevabaduse riive seisneb eelkõige selles, et teatud andmeid ei ole võimalik vabalt kasutada. Regulatsioon näeb ette mitmetasandilise lähenemise, mille kohaselt kõige suurema riskiga andmed ei ole avalikkusele kättesaadavad, keskmise riskiga andmed avalikustatakse piiratud detailsusega ning ülejäänud andmetele võimaldatakse ligipääs kontrollitud tingimustel. Ka piiratud eraldusvõimega (nt 20 cm) andmestik võimaldab täita üldise ruumilise ülevaate funktsiooni ning paljude kasutajate jaoks jääb see piisavaks töövahendiks. Detailsemate andmete vajadus ei kao, kuid see puudutab kitsamat kasutajate ringi ja spetsiifilisi tööülesandeid, mille puhul on põhjendatud ka rangem ligipääsukord. Seetõttu ei kujuta kavandatu endast täielikku informatsioonilist sulgemist ega ettevõtlustegevuse keeldu, vaid üksnes andmete kasutamise tingimuste diferentseerimist.

Teisalt on piirangu eesmärk väga kaalukas. Õiguskantsleri hinnangul muudab detailsete aerofotode süstemaatiline ja piiranguteta avalikustamine isikute eraelu puudutava teabe kergesti kättesaadavaks kogu maailmale ning võimaldab teha järeldusi isikute eluviisi, vara ja turvameetmete kohta. Selline riive on olemuslikult intensiivne ning seda ei saa võrdsustada üksikjuhtumilise vaatlusega avalikus ruumis.⁹

Ühelt poolt piiravad kavandatud meetmed ettevõtjate võimalusi kasutada suure detailsusega andmeid, mis võib mõjutada teatud ärimudelite arengut. Teisalt võib detailsete aeromõõdistusandmete piiranguteta kättesaadavus kaasa tuua ulatusliku ja raskesti kontrollitava sekkumise üksikisikute eraellu. Arvestades, et kõnesoleval juhul ei välista kavandatu andmete kasutamist, vaid piirab üksnes nende detailsust ja juurdepääsu ulatust, kaalub eraelu kaitse huvi üles ettevõtlusvabaduse riive.

Sellises olukorras ei ole proportsionaalsus saavutatav ühetaolise lahendusega, mis kas lubab või keelab andmete avalikustamise tervikuna. Valitud mitmetasandiline lähenemine võimaldab ühtaegu:

- tagada madalama riskitasemega andmete kui avaliku teabe kättesaadavuse;
- piirata üksnes nende andmete levikut, mille puhul riive eraelule oleks intensiivne;

⁸ RKPJKo 20.03.2014 nr 3-4-1-42-13, p 41.

⁹ Õiguskantsleri pöördumine 27.11.2025 nr 7-7/252405/2508574, [Orto- ja kaldaerofotode avalikustamine](#), p-d 13-15.

– säilitada vähem riivavate andmete kasutusvõimalus õigustatud eesmärkidel kontrollitud ligipääsuga.

Seetõttu on kavandatu suunatud just nende riskide maandamisele, mis ei ole muul viisil tõhusalt kontrollitavad, ning ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik eesmärgi saavutamiseks. Arvestades, et eraelu puutumatuse kaitse on põhiseaduses suure kaaluga õigushüve ning kavandatud abinõu ei välista andmete kasutamist tervikuna, vaid piirab üksnes nende detailsust ja ligipääsu ulatust, on põhiõiguste riive mõõdukas ja proportsionaalne.

Õigusselgus

Lisaks tuleb hinnata regulatsiooni kooskõla õigusselguse ja seadusereservatsiooni põhimõtetega. Õigusselguse nõue eeldab, et normi adressaat saab ette näha, milliste tingimuste korral tema õigusi piiratakse, millised on tema õigused ja kohustused ning kuidas normi rakendatakse. Piirangute alused sätestatakse seaduse tasandil ning tehnilised detailid jäetakse täitevvõimu täpsustada. Selline lahendus on kooskõlas Riigikohtu praktikaga¹⁰, mille kohaselt võib vähem intensiivseid piiranguid täpsustada määrusega, kui seadus määrab piisavalt selged raamid.

Seadusereservatsiooni põhimõtte kohaselt peavad põhiõiguste piirangute alused tulenema seadusest. Kõnesoleval juhul sätestatakse seaduses nii piirangute eesmärk kui ka peamised tingimused, mistõttu on täitevvõimule antud volitusnorm piisavalt selge ja piiritletud.

Kokkuvõttes tuleneb eespool käsitletust, et eelnõu riivab teabevabadust ja ettevõtlusvabadust, kuid riive on suunatud eraelu puutumatuse kaitsele ning vastab proportsionaalsuse põhimõttele. Regulatsioon on kooskõlas ka õigusselguse ja seadusereservatsiooni nõuetega. Seetõttu on eelnõu põhiseadusega kooskõlas.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõu terminid on vajalikud regulatsiooni täpsustamiseks ning kajastavad valdkonna tehnoloogilist arengut ja praktilist kasutust. Eelnõus kasutatakse uusi termineid või muudetakse olemasolevate terminite legaaldefiniitsioone:

- geodeetiline märk on maapõue või ehitisse kohtkindlalt paigaldatud rajatis, millele on määratud koordinaadid ning vajaduse korral kõrgused ja raskuskiirenduse väärtus;
- geodeetiline punkt on andmekandjal talletatud kirje, mis sisaldab andmeid geodeetilise märgi, selle koordinaatväärtuste ja vajaduse korral muude seotud andmete kohta;
- geodeetiline võrk on geodeetiliste mõõtmisandmete kogum, mida kasutatakse teatud piirkonda rajatud geodeetiliste märkide koordinaatide, kõrguste ja raskuskiirenduse väärtuste määramiseks. Geodeetilised võrgud on järgmised: riiklik GNSS-i satelliitandmete keskus ESTPOS, riiklik geodeetiline võrk, riiklik kõrgusvõrk, riiklik gravimeetiline võrk ja vajaduse korral nendele vastavad kohalikud võrgud;
- geodeetilised tööd seaduse tähenduses on geodeetiliste märkide rajamine ja hooldamine, geodeetiliste võrkude rajamine ja rekonstrueerimine ning nendega seotud geodeetiliste andmete töötlemine;
- geodeetiliste tööde tegija on isik, kes teeb geodeetilisi töid
- aadresside ja kohanime süsteem (AKS) on organisatsiooniliste, tehniliste ja õiguslike vahendite raamistik, mis tagab aadressiobjektide, kohanime ja huviobjektide ühese

¹⁰ RKPJKo 17.03.1999 nr 3-4-1-1-99, p 14.

identifitseerimise nii nende asukohas kui ka eri andmekogudes ning koha-aadresside ja kohanime määramise, aadressiandmete ja kohanime töötlemise ühtse korralduse;

- huviobjekt on maaga seotud objekt, mille asukohaandmeid vajab avalikku teenust pakkuv asutus oma ülesannete täitmiseks või avaliku teenuse osutamiseks. Huviobjekt võib olla samal ajal kas kohanimeobjekt või aadressiobjekt või muu objekt, millele ei ole kohanime ega koha-aadressi määratud;
- huviobjektiandmed on andmed huviobjekti asukoha ja seda kirjeldavate tehniliste näitajate kohta, mida avalikku teenust pakkuv asutus vajab oma ülesannete täitmiseks;
- aeromöödistusandmed seaduse tähenduses on ruumiandmed, mis on saadud aeropildistamise või aerolaserskaneerimise teel ning mis kirjeldavad maapinna ja sellel asuvate looduslike ja inimtekkeliste nähtuste asukohta, kuju, omadusi ja ruumilisi suhteid;
- ortofoto on maapinda ja sellel asuvaid objekte kujutav georeferentseeritud aerofoto, kus kujutis on toodud ühtsele kaardiprojektsioonile;
- kaldaerofoto on aerofoto, mille võttesuund ei ole risti maapinnaga ja mis võimaldab vaadelda objekte külgsuunas;
- fotovõrkudel on aeropildistamise teel saadud fotode põhjal koostatud kolmemõõtmeline mudel;
- aerolaserskaneerimise punkt pilv on aerolaserskaneerimise käigus kogutud punktandmestik;
- autenditud kasutaja on isik, kelle isikusamasus on tuvastatud seaduse alusel ning kellele võimaldatakse ligipääs aeromöödistusandmetele väljaspool avalikku vaadet seaduse § 73³ tähenduses;
- suletud aeromöödistusandmed on andmed, millele juurdepääs on piiratud julgeoleku või avaliku korra tagamiseks või muul seaduses sätestatud alusel.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu reguleerib aeromöödistusandmete avalikustamise ja kasutamise tingimusi, mis kuuluvad Euroopa Liidu õiguse kohaselt ruumiandmete ja avaliku sektori teabe taaskasutamise valdkonda. Eelnõu koostamisel on arvestatud eelkõige järgmiste Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiividega:

- 2007/2/EÜ (INSPIRE-direktiiv), millega luuakse Euroopa Ühenduse ruumiandmete infrastruktuur;
- (EL) 2019/1024 (avaandmete ja avaliku sektori teabe taaskasutamise direktiiv);
- 2003/4/EÜ keskkonnateabe kättesaadavuse kohta.

5.1. INSPIRE-direktiiv (2007/2/EÜ)

INSPIRE-direktiivi eesmärk on tagada ruumiandmete kättesaadavus ja kasutatavus avaliku sektori ülesannete täitmiseks ning ühiskondlike vajaduste rahuldamiseks. Direktiivi kohaselt tuleb ruumiandmed muuta leitavaks, vaadatavaks ja võimaluse korral allalaaditavaks standardiseeritud teenustega.

Eelnõu lahendus on direktiivi sätetega kooskõlas. Eelnõu ei piira ruumiandmete olemasolu ega leitavust, vaid reguleerib nende avalikustamise üksikasju ja ulatust. INSPIRE-direktiiv ei nõua, et kõik ruumiandmed oleksid piiranguteta ja täies detailsuses avalikkusele kättesaadavad. Direktiivi artikkel 13 lubab kehtestada piiranguid juhul, kui see on vajalik näiteks avaliku julgeoleku või isikute õiguste ja vabaduste kaitseks. Piiratakse selliste andmete avalikustamist, mille suur detailsus võimaldaks teha järeldusi isikute eluolu või vara kohta. Madalama riskitasemega andmed

jäävad avalikkusele kättesaadavaks ning tagavad seeläbi direktiivi artikli 11 kohase minimaalse kättesaadavuse.

Eelnõu lahendus – mitmetasandiline juurdepääs, andmete detailsuse piiramine ja osa andmete sulgemine – on kooskõlas INSPIRE-direktiivi loogikaga, kuna:

- andmete leitavus ja olemasolu säilib;
- väiksema riskiga andmed jäävad avalikkusele kättesaadavaks;
- suurema riskiga andmetele nähakse ette kontrollitud ligipääs.

Lisaks toetab eelnõu INSPIRE eesmärki tagada andmete tegelik kasutatavus, kuna väldib olukorda, kus liiga piiratud või viibega kättesaadav teave kaotaks praktilise väärtuse avalike ülesannete täitmisel.

5.2. Avaandmete direktiiv ((EL) 2019/1024)

Avaandmete direktiivi artikli 5 kohaselt peavad avaliku sektori asutused tegema dokumendid kättesaadavaks taaskasutamiseks, kuid artikli 1 lõike 2 kohaselt ei kohaldata direktiivi teabele, millele kehtivad juurdepääsupiirangud muu hulgas isikuandmete või julgeoleku kaitseks.

Lisaks sätestab artikli 3 lõige 1 üldpõhimõtte teabe võimalikult laialdasest kättesaadavusest, kuid ei välista piirangute kehtestamist.

Eelnõu lahendus on direktiiviga kooskõlas, kuna:

- säilitab aeromöödistusandmete üldise kättesaadavuse väiksema detailsusega;
- ei välista andmete taaskasutamist;
- piirab üksnes andmete neid omadusi (suur detailsus, koondatavus), mis tooksid kaasa ebaproportsionaalse riive.

Seejuures on arvestatud, et avalike ruumiandmete kättesaadavus:

- toetab innovatsiooni ja ettevõtlust;
- vähendab halduskoormust, kuna väheneb vajadus individuaalsete teabenõuete esitamiseks;
- parandab otsuste tegemise kvaliteeti avalikus sektoris.

Seega ei vähenda eelnõu avaandmete direktiivi eesmärki, vaid tasakaalustab selle teiste põhiõigustega.

5.3. Keskkonnateabe direktiiv (2003/4/EÜ)

Keskkonnateabe direktiivi artikli 3 kohaselt tuleb keskkonnateave teha avalikkusele kättesaadavaks ning artikli 4 lõike 2 kohaselt võib juurdepääsu piirata, kui avalikustamine kahjustaks näiteks avalikku julgeolekut ja riigikaitset, isikuandmete kaitset või muid kaitstavaid huve.

Aeromöödistusandmed võivad sisaldada keskkonnateavet, kuid ühtlasi võimaldada järeldusi isikute eraelu kohta. Eelnõu arvestab seda, tagades keskkonnateabe kättesaadavuse ning samas piirates üksnes neid andmeid, mille avalikustamine oleks vastuolus artiklis 4 sätestatud kaitsehuvidega.

5.4. Järeldus

Euroopa Liidu õigus ei eelda ruumiandmete piiranguteta ja maksimaalse detailsusega avalikustamist, vaid näeb ette tasakaalustatud lähenemise, mis võimaldab piirata juurdepääsu juhul, kui see on vajalik teiste õigushüvede kaitseks. Seetõttu on eelnõu Euroopa Liidu õigusega kooskõlas.

6. Seaduse mõjud

Eelnõukohase seadusega kavandatakse järgmisi muudatusi:

- koondatakse aadressiandmed, kohanimed ja huviobjektid ühte terviklikku süsteemi;
- antakse AKS-i infosüsteemi vastutavale töötajale hoone või hooneosa koha-aadressi määramise või muutmise õigus;
- kaotatakse kohalike geodeetiliste tööde MaRu-ga kooskõlastamise kohustus;
- sätestatakse geodeetiliste tööde tegemisel kasutatavate mõõteseadmete kalibreerimise kohustus;
- sätestatakse õiguslik raamistik aeromöödistusandmete avalikustamiseks ja kasutamiseks;
- luuakse MaRu tasuliste teenuste osutamise alused.

Sihtrühma saab üldistatult jagada kolmeks:

- eraõiguslikud juriidilised isikud;
- füüsilised isikud;
- avalik sektor (kohalikud omavalitsused ja riigiasutused).

6.1. Aadressiandmed

6.1.1. Mõju avaldav muudatus: aadresside, kohanimed ja huviobjektide koondamine ühte terviklikku süsteemi

Kuna aadressiandmete süsteemi infosüsteem (ADS-i infosüsteem) ja riiklik kohanimeregister on tehniliselt omavahel integreeritud aadresside ja kohanimed süsteemiks, tehakse muudatused ruumiandmete seaduses, kohanimeseaduses ja rakendusaktides.

Riikliku kohanimeregistri sätted tunnistatakse kohanimeseaduses kehtetuks. Kohanimeseaduse alusel kehtestatud kohanime vormistamise ja kasutamise kord tunnistatakse kehtetuks ja selle sätted viiakse üle AKS-i määrusesse.

Lisaks reguleeritakse huviobjektidega seotut seaduse tasandil. Oluline tähelepanek on, et praeguses kasutuses tähendab huvipunkt pigem konkreetset teenuse või koha asukohta, samas muudatuse järgi on huviobjekt laiem õiguslik mõiste, mis võib olla samal ajal kas kohanimeobjekt või aadressiobjekt või muu objekt, millele ei ole kohanime ega koha-aadressi määratud.

Muudatustega koondatakse aadressid, kohanimed ja huviobjektid ühte terviklikku süsteemi. Sellega rõhutatakse, et tegemist ei ole üksnes eraldiseisvate andmeliikidega, vaid tervikliku tehnilise, organisatsioonilise ja õigusliku süsteemiga, mis sisaldab nii andmete moodustamise, esitamise, haldamise ja kasutamise põhimõtteid kui ka süsteemi toimimiseks vajalikke osapooli ja nende ülesandeid. Muudatus loob selgema struktuuri ning eristab ühelt poolt aadresside, kohanimed ja huviobjektide määramise ning andmete esitamisega seotud nõudeid ja menetlusi ning teiselt poolt infosüsteemi kui terviklikku andmete haldamise ja kasutamise keskkonda.

6.1.1.1. Sihtrühm: riigiasutused ja kohaliku omavalitsuse asutused

Mõju riigivalitsemisele (riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele)

AKS-i infosüsteemi kasutusele võtmisel on riigivalitsemisele valdavalt positiivne mõju. Maa- ja Ruumiameti hallatavate infosüsteemide arv väheneb ning seniste eraldiseisvate regulatsioonide asemel rakendatakse ühtset õiguslikku raamistikku. Loobutakse KNR-i kui eraldiseisva keskkonna ülalpidamisest. AKS-i infosüsteemi kasutuselevõtuga võib selle vastutava ja volitatud töötaja töökoormus mõnel määral kasvada (nt võib kaasneda vajadus koolituste korraldamiseks ja

juhendite koostamiseks). KNR-i kui eraldi registri ja infosüsteemi sulgemisega väheneb selle keskkonna ülalpidamisega kaasnev töökoormus ja ressursikulu. Selle asemel AKS-i infosüsteemi kasutuselevõtu tõttu ei vähene ressursikulu oluliselt. Samas lihtsustab see süsteemide haldamist ja vähendab halduskoormust. Kohalike omavalitsuste ülesanded ja töökorraldus oluliselt ei muutu.

Aadressiandmete üleviimisega AKS-i infosüsteem uueneb ka senine In-ADS-i veebiteenus, mis on ADS-i andmeid kasutav integreeritav aadressiotsing, mida on võimalik lihtsalt paigutada veebipõhisesse infosüsteemidesse. Teenuse uus nimi on In-AKS. In-ADS on avatud kuni 2026. aasta juuli lõpuni. Pärast seda rakendatakse kuni 2026. aasta lõpuni ümbersuunamist.

Ühtsesse süsteemi koondatud huviobjektide andmestik annab riigile ajakohase ülevaate konkreetsetes asukohtades pakutavatest teenustest, mida saab kasutada nii kriisiolukordade lahendamiseks kui ka muude avalike teenuste planeerimiseks ja korraldamiseks. Positiivne mõju avaldub ka KOV-idele, kellel on huviobjektide infot omades võimalik avalike teenuste osutamist tõhusamalt korraldada ning nendeks vajaminevat ressursi optimeerida. Andmete kogumine võib suurendada mõnel määral MaRu töökoormust. Oluline on, et andmeid kogub MaRu ning teised asutused (Häirekeskus, Päästeamet jt) ei pea seda seetõttu eraldiseisvalt tegema. Seega kokkuvõttes on huviobjektide andmete koondamine AKS-i infosüsteemi positiivse mõjuga.

6.1.1.2. Sihtrühm: ettevõtjad ja elanikud

Mõju majandusele

Huviobjekti andmed võetakse üle Maa- ja Ruumiameti sisemisest andmekogust. Muudatuse eesmärk ei ole luua uut tüüpi andmeid, vaid luua õiguslik raamistik avalike ülesannete täitmiseks oluliste huviobjektide andmete ühtseks haldamiseks ja kasutamiseks koos aadressi- ja kohanimeandmetega.

AKS-i infosüsteemi huviobjektide regulatsiooni eesmärk on tagada avalike ülesannete täitmiseks vajalike asukohaandmete koondamine ühtsesse süsteemi. Huviobjektide andmete kogumine ei ole suunatud erasektori teenuste asendamisele ega huvipunktide kommertsteenuste pakkumisele, vaid avaliku sektori ülesannete täitmise toetamisele, sealhulgas kriisijuhtimise, planeerimise ja teenuste korraldamise eesmärgil.

Muudatus võib mõjutada ettevõtjaid, kes koguvad ja pakuvad huvipunktide andmeid. Positiivse mõjuna tekib ettevõtjatel võimalus kasutada ühtlustatud ja kvaliteetseid alusandmeid. Samas võib väheneda vajadus selliste andmete eraldi kogumiseks ja vahendamiseks, kui riik avalikustab samalaadseid andmeid. Kuna huviobjektide regulatsiooni peamine eesmärk on toetada avalike ülesannete täitmist, avalike teenuste planeerimist ning kriisi- ja kiirreageerimisvõimekust, on mõju huvipunktide andmete turule hinnanguliselt väike kuni mõõdukas.

6.1.1.3. Mõju infoühiskonnale

Kavandatud muudatustega kaasneb infoühiskonnale eeldatavasti oluline positiivne mõju. AKS muutub üheks keskseks andmebaasiks. Selle kõrval ei säilitata paralleelse registrina KNR-i ning kogu seal kajastuv info liigub AKS-i infosüsteemi. See lihtsustab nii avaliku sektori töötajate kui ka KOV-ide jaoks riigi andmekorralduse üldarusaadavust. Ühe andmebaasi kasutamine vähendab infosüsteemide killustatust, mis lihtsustab avalike teenuste kasutamist ja suurendab usaldusväärsust infoühiskonnas.

6.1.1.4. Mõju riigieelarvele

AKS-i infosüsteemi arendust rahastab Euroopa Liit taasterahastu NextGenerationEU vahenditest. Arendusel on kolm etappi: aprillis 2025 valmisid AKS-i infosüsteemi baasfunktsioonid ja kohanime moodul ja oktoobris AKS-i infosüsteemi aadressiandmete avalik rakendus. 2026. aastal valmib aadressiandmete menetlusrakendus ja täisfunktsioonid kohanime-, aadressi- ja huviobjektiandmete tootmiseks ning levitamiseks uues süsteemis.

AKS-i infosüsteemi majutus, hooldus ja arendamine süsteemi valmimise järel ei suurenda mõju riigieelarvele võrreldes senise olukorraga.

6.1.1.5. Mõju riigi julgeolekule

Huviobjekte käsitlevate normide loomine toetab avalike ülesannete täitmist, avalike teenuste planeerimist ning kriisi- ja kiirreageerimisvõimekust, mis läbi avaldub positiivne mõju riigi sisejulgeolekule.

6.1.2. Mõju avaldav muudatus: hoone või hooneosa koha-aadressi määramise või muutmise õiguse andmine AKS-i infosüsteemi vastutavale töötlejale

Muudatusega nähakse ette, et teatud juhtudel võib hoone, hooneosa või riigi maakorralduse käigus tekkiva objekti koha-aadressi määrata või muuta AKS-i infosüsteemi vastutav töötleja ehk Maa- ja Ruumiamet. Selline võimalus rakendub eelkõige juhul, kui kohalik omavalitsus ei ole seaduses ette nähtud tähtaja jooksul aadressitoimingut teinud või kui hoone aadress tuleb viia tehniliselt vastavusse aluseks oleva katastriüksuse aadressiga.

6.1.2.1. Sihtrühm: riigiasutused ja kohaliku omavalitsuse asutused

Mõju riigivalitsemisele (riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele)

Muudatuse mõju riigivalitsemisele on positiivne. Selle tulemusena paraneb aadressiandmete ajakohasus ja kvaliteet ning väheneb risk, et riiklikes infosüsteemides kasutatakse vastuolus olevaid aadressiandmeid. Mõju MaRu-le on mõõdukas. Ameti ülesanded laienevad, kuna teatud juhtudel tuleb aadressitoimingud teha kohaliku omavalitsuse asemel ning tagada vastavate automatiseeritud menetluste toimimine. Positiivne mõju avaldub ka teistele riigiasutustele ja avaliku sektori infosüsteemidele, kus kasutatakse aadressiandmeid oma ülesannete täitmisel. Ühtsemad ja ajakohasemad aadressiandmed parandavad andmekogude koosvõimet ning vähendavad vigadest ja ebaühtlastest andmetest tingitud lisanduvat menetluskooormust.

Muudatuse mõju kohaliku omavalitsuse korraldusele on väike kuni mõõdukas ning valdavalt positiivne. Kohaliku omavalitsuse pädevus koha-aadresside määramisel säilib üldreeglina muutumatuna ning enamiku aadressitoiminguid teeb jätkuvalt omavalitsus. Muudatus puudutab üksnes erandjuhtumeid, kus aadressi määramine on jäänud tegemata või kus aadressiandmete kooskõla on võimalik tagada tehnilise toiminguna.

6.1.2.2. Sihtrühm: ettevõtjad ja elanikud

Muudatuse mõju ettevõtetele ja füüsilistele isikutele on väike ning valdavalt positiivne. Muudatus ei too kaasa uusi kohustusi ega lisakulusid, kuid aitab tagada aadressiandmete ajakohasuse.

6.2. Geodeesia

6.2.1. Mõju avaldav muudatus: kohalike geodeetiliste tööde MaRu-ga kooskõlastamise kohustuse kaotamine

Tunnistatakse kehtetuks RAS-i § 34 lõige 4, mis sätestas kohalike geodeetiliste tööde kooskõlastamise vajaduse MaRu-ga. RAS-i § 22 lõike 2 kohaselt rajatakse kohalikud geodeetilised võrgud vajaduse kohaselt. Pädevus vajaduse väljaselgitamisel on eelkõige kohalikul omavalitsusel, kes on RAS-i § 34 lõike 2 kohaselt ka kohalike geodeetiliste tööde korraldaja. Muudatuse eesmärk on vähendada menetlusetappe ja kiirendada geodeetiliste tööde korraldamist. Muudatus mõjutab eelkõige kohalikke omavalitsusi, Maa- ja Ruumiametit ning geodeetilisi töid tegevaid ettevõtteid.

6.2.1.1. Sihtrühm: riigiasutused ja kohaliku omavalitsuse asutused

Mõju riigivalitsemisele (riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele)

Mõju on positiivne, kuna menetlusele kuluva aja kokkuvõtte vähendab MaRu ja kohaliku omavalitsuse menetluskulu.

Muudatuse eesmärk on lihtsustada geodeetiliste tööde menetlust, kaotades kohalike geodeetiliste tööde kohustusliku kooskõlastamise Maa- ja Ruumiametiga. Muudatuse tulemusena lüheneb menetlusaeg ning muutub lihtsamaks geodeetiliste tööde tegemiseks vajalik haldusmenetlus.

Mõju on Maa- ja Ruumiametile mõeldukalt positiivne, sest menetlusele kuluva aja kokkuvõtte vähendab MaRu menetluskulu. Riskina võib tuua välja vajaduse anda tööde tegijatele või kohalikele omavalitsustele geodeetiliste tööde kohta selgitusi või nõuandeid.

Mõju kohalikele omavalitsustele on väike. Kuivõrd geodeetiliste tööde projekte koostavad üldjuhul asjakohast kutse- ja erialapädevust omavad geodeesiaettevõtted, ei kaasne muudatusega kohalikele omavalitsustele üldjuhul vajadust teha täiendavat tehnilist ekspertiisi. Samas võib väiksemates omavalitsustes, kus geodeesia-alane pädevus on piiratud, tekkida vajadus selgituste või nõustamise järele. Välistada ei saa ka riski, et osas omavalitsustes tekib muudatuse rakendamise algusjärgus suurem koormus uue töökorralduse kujundamisel. Samas vähendab seda asjaolu, et geodeetiliste tööde projektide koostamise eest vastutab töö tegija ning kohaliku omavalitsuse senine vastutus kohaliku geodeetilise võrguga seotud otsuste tegemisel ei muutu.

6.2.1.2. Sihtrühm: ettevõtjad ja elanikud

Mõju majandusele

Muudatuse mõju ettevõtjatele on väike ja valdavalt positiivne. Kohalike geodeetiliste tööde projektide ja aruannete kooskõlastamise menetluse lihtsustamine vähendab menetlusetappe ning võib lühendada tööde elluviimiseks kuluvat aega. See võib vähendada geodeetilisi töid tegevate või tellivate ettevõtjate halduskoormust.

Mõju elanikele on väike. Muudatus ei too füüsilistele isikutele kaasa uusi kohustusi ega kulusid. Kaudselt võib menetluste kiirenemine soodustada geodeetiliste töödega seotud projektide ja arendustegevuste sujuvat elluviimist.

6.2.2. Mõju avaldav muudatus: geodeetiliste tööde tegemisel kasutatavate mõõteseadmete kalibreerimise kohustuse kehtestamine

Muudatusega sätestatakse geodeetiliste tööde tegemisel kasutatavate mõõteseadmete kalibreerimise kohustus. Muudatuse eesmärk on suurendada geodeetiliste täppismõõtmiste usaldusväärsust ning vähendada riski, et riigi ja kohaliku omavalitsuse andmekogudesse kantakse ebatäpseid mõõtmisandmeid.

Sätestatakse üldnõue, mille kohaselt geodeetiliste tööde tegemisel kasutatavad olulised mõõteseadmed ja nende komponendid (sh elektro-optilised kaugusmõõturid, mõõteprismad, digitaalsed täppisnivelliirid ning invar-koodlatid koos nende skaala omadustega) peavad olema kalibreeritud akrediteeritud mõõtelaboris. Nõude eesmärk on tagada mõõtmiste metrooloogiline jälgitavus ja ühtlane kvaliteet sõltumata töö tegijast. Lisaks täpsustatakse kalibreerimisnõude kohaldamisala konkreetsete geodeetiliste tööde liikide puhul, nagu topo-geodeetilised uuringud, teostusmõõdistamine ja ehitusgeodeetilised mõõtmised. Nende tööde puhul laiendatakse nõuet ka terestrilistele laserskanneritele. Säte rõhutab, et nimetatud töödel kasutatavate seadmete kalibreeritus on väga tähtis, kuna nende tulemustel on otsene mõju mõõtmiste täpsusele. Sätestatud on volitusnorm, et geodeetiliste mõõteseadmete kalibreerimise nõuded ja korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega, milles täpsustatakse, et topo-geodeetiliste uuringute puhul on kalibreerimine kohustuslik, kui mõõtmistulemuse nõutav plaaniline või kõrguslik piirviga (täpsusklass) on väiksem või võrdne ± 1 cm või mõõtetulemust kasutatakse kohtulikus või muus õigusvaidluses tõendina.

6.2.2.1. Sihtrühm: riigiasutused ja kohaliku omavalitsuse asutused

Mõju riigivalitsemisele (riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele)

Muudatuse mõju riigivalitsemisele on positiivne. Kalibreeritud mõõteseadmete kasutamine parandab geodeetiliste mõõtmistulemuste usaldusväärsust ning vähendab riski, et riigi või kohaliku omavalitsuse andmekogudesse kantakse ebatäpseid mõõteandmeid. See toetab ruumiandmete kvaliteeti ning parandab nende kasutatavust planeerimis-, ehitus-, maakorraldus- ja muudes haldusmenetlustes.

Mõju kohalikele omavalitsustele on väike. Kohalikud omavalitsused üldjuhul ei tee geodeetilisi mõõtmisi ise ega kasuta selleks mõõteseadmeid, vaid tööd teevad pädevad teenuseosutajad. Positiivne mõju avaldub kvaliteetsemate alusandmete kasutamises kohaliku omavalitsuse ülesannete täitmisel.

6.2.2.2. Sihtrühm: ettevõtjad ja elanikud

Mõju majandusele

Negatiivse mõjuna võib välja tuua kalibreerimisteenuse kättesaadavuse riski. Eestis puudub praegu akrediteeritud kalibreerimisteenus geodeetiliste tööde tegemisel kasutatavatele mõõteseadmetele, mistõttu tuleb seadmete kalibreerimiseks kasutada välisriikide teenuseosutajaid. See võib suurendada geodeetiliste tööde tegijate kulusid ning pikendada seadmete kasutusest väljas olemise aega. Mõju avaldub eelkõige geodeetiliste tööde tegijatele, kes peavad tagama mõõteseadmete vastavuse kehtestatud nõuetele. Kalibreerimisteenuse kättesaadavusega seotud võimalikku mõju aitab vähendada asjaolu, et Eestis on olemas kalibreerimisteenuse arendamiseks vajalik taristu, eelkõige Vääna geodeetiline baasjoon. Selle taristu kasutuselevõtt võimaldaks tulevikus pakkuda osa kalibreerimisteenustest Eestis ning vähendada vajadust tellida teenust välisriigi akrediteeritud laboritest.

Nõue on kavandatud kehtestada 1. jaanuaril 2028. Üleminekuajal saavad turuosalised kohaneda ja seni kasutada välisriikide teenuseid. Samuti võimaldab üleminekuaeg ettevõtjatel planeerida kalibreerimisega seotud kulusid ja töökorralduslikke muudatusi.

Mõju füüsilistele isikutele on väike ja valdavalt positiivne. Muudatus võib kaudselt mõjutada geodeetiliste teenuste hinda, kui töö tegemisele kohaldub mõõteseadmete kalibreerimise kohustus. Samas parandab nõue mõõtmistulemuste usaldusväärsust ning vähendab ebatäpsustest

mõõtmistulemustest tingitud vigade ja vaidluste riski. Nõue jõustub 1. jaanuaril 2028, mis võimaldab turuosalistel muudatusega kohaneda.

6.3. Aeromõõdistamine

6.3.1. Mõju avaldav muudatus: õigusliku raamistiku kehtestamine aeromõõdistusandmete avalikustamiseks ja kasutamiseks

Muudatustega luuakse ruumiandmete seaduses esmakordselt terviklik õiguslik raamistik aeromõõdistusandmete haldamiseks, avalikustamiseks ja kasutamiseks. Määratakse aeromõõdistusandmete liigid, nende haldamise põhimõtted ning erinevad ligipääsutasemed, et tasakaalustada ruumiandmete kasutatavust, eraelu puutumatuse kaitset ja riigi julgeoleku huve. Täpsemad tingimused kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Selleks muudetakse keskkonnaministri 20.12.2013 määrust nr 76 „Topograafiliste andmete hõive kord ja üldist tähtsust omavad topograafilised nähtused“.

Aeromõõdistusandmetena käsitatakse ortofotosid, kaldaerofotosid, fotovõrkmudeleid, aerolaserskaneerimise punktipilve andmeid ning neist tuletatud kõrgusmudeleid ja muid andmestikke. Aeromõõdistusandmeid haldab Maa- ja Ruumiamet, kelle ülesanne on korraldada nende töötlemist ja haldamist, tagades samal ajal eraelu puutumatuse, riigi julgeoleku ja andmete kasutatavuse avalikes huvides.

Muudatusega luuakse neljatasandiline ligipääsumudel:

1. Avalik vaade, milles tehakse kõigile kättesaadavaks üksnes ortofotod. Avalikult kättesaadava ortofoto piksli suurus maapinnal peab olema vähemalt 20 sentimeetrit ning andmed avalikustatakse vähemalt kuuekuulise ajalise viivitusega alates nende hõivamisest. Avalikus vaates ei tehta kättesaadavaks kaldaerofotosid, fotovõrkmudeleid, aerolaserskaneerimise punktandmeid ega detailseid punktipilve andmetest tuletatud andmestikke. Piirangu eesmärk on vähendada eraelu puutumatuse ja julgeoleku riske.
2. Autenditud kasutaja ligipääs: võimaldatakse ligipääs suurema detailsusega ortofotole, mille piksli suurus maapinnal on 10 sentimeetrit. Andmete kasutamine eeldab kasutaja autentimist ning nõustumist kasutustingimustega. Vajaduse korral võib Maa- ja Ruumiamet piirata või peatada autentitud kasutaja ligipääsu julgeoleku, avaliku korra või riigikaitse huvides. Kaldaerofotosid, fotovõrkmudeleid ja aerolaserskaneerimise punktandmeid autentitud kasutajale üldjuhul ei võimaldata, välja arvatud juhul, kui see on vajalik seadusest tuleneva ülesande täitmiseks.
3. Riigi ja kohaliku omavalitsuse ülesannete täitmiseks võimaldatav ligipääs, mis võib hõlmata ortofotot, mille piksli suurus maapinnal on väiksem kui 10 sentimeetrit, kaldaerofotot, fotovõrkmodelit, aerolaserskaneerimise punktandmeid ja aerolaserskaneerimise punktandmetest tuletatud andmestikke. Maa- ja Ruumiamet võib piirata ligipääsu andmete liigi, mahu, ala või detailsuse alusel.
4. Suletud aeromõõdistusandmed, milleks on aerolaserskaneerimise punktandmed ja aeromõõdistusandmed, mille avalikustamine võib kahjustada riigi julgeolekut, avalikku korda või üksikisiku eraelu puutumatust. Neid andmeid ei tehta kättesaadavaks ei avalikus vaates ega tavapärastele autentitud kasutajatele. Ligipääs on võimalik üksnes riigi või kohaliku omavalitsuse ülesannete täitmiseks.

Muudatusega reguleeritakse aeromõõdistusandmete hõivamise taotluse esitamist. Isik võib esitada Maa- ja Ruumiametile taotluse aeromõõdistusandmete avalikus vaates esitatava ortofoto

hägustamiseks, kui andmete detailsus võimaldab tuvastada isiku või tema valduses oleva objekti ning avalikustamine riivab ebaproportsionaalselt tema eraelu puutumatust.

6.3.1.1. Sihtrühm: riigiasutused ja kohaliku omavalitsuse asutused

Mõju riigivalitsemisele (riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele)

Muudatuse mõju riigivalitsemisele on positiivne. Selgem ja ühtne kord loob õigusliku aluse aeromõõdistusandmete kasutamiseks olukorras, kus andmete detailsus ja kasutusvõimalused on oluliselt kasvanud. Kavandatu aitab vähendada eraelu puutumatuse ja riigi julgeolekuga seotud riske, säilitades samal ajal kvaliteetsete ruumandmete kasutatavuse avalike ülesannete täitmisel.

Mõju Maa- ja Ruumiametile on märkimisväärne. Ameti ülesanded laienevad, kuna lisandub kohustus hallata erinevaid ligipääsutasemeid, korraldada kasutajate autentimist, menetleda aeromõõdistusandmete hägustamise taotlusi ning rakendada andmete kasutamise seotud tehnilisi ja korralduslikke meetmeid. Samuti tuleb tagada andmete kasutamise jälgitavus ning vajaduse korral piirata juurdepääsu julgeoleku, avaliku korra või riigikaitse huvides. Muudatusega võib kaasneda vajadus infosüsteemide arenduste ning haldusressursi järele.

MaRu-le tekib uus ülesanne hallata aeromõõdistusandmete erinevaid ligipääsutasemeid ning tagada, et andmed tehakse kasutajatele kättesaadavaks seaduses ja määruses sätestatud tingimustel. Selleks tuleb luua avalik vaade, autenditud kasutaja ligipääs, riigi ja kohaliku omavalitsuse ülesannete täitmiseks mõeldud ligipääs ja suletud andmete kasutamise tehnilised lahendused ning hallata neid. Muudatusega kaasneb vajadus arendada ja hallata autentimislahendusi ning kasutusõigusi.

Lisaks lisandub MaRu-le kohustus menetleda aeromõõdistusandmete hägustamise taotlusi ning hinnata nende põhjendatust ja proportsionaalsust. See eeldab nii õiguslikku kui ka sisulist hindamist olukorras, kus asutus leiab, et aeromõõdistusandmete avalikustamine võib ebaproportsionaalselt riivata eraelu puutumatust või kujutada endast julgeolekuriski. Lisanduv töökoormus on seotud ka suletud aeromõõdistusandmete kasutamise korraldamisega. Maa- ja Ruumiamet peab hindama juurdepääsuvajadust, rakendama vajaduse korral piiranguid ning tagama, et suure detailsusega andmete kasutamine oleks põhjendatud ja kontrollitav.

Samas loob regulatsioon Maa- ja Ruumiametile senisest selgema õigusliku aluse aeromõõdistusandmete avalikustamise, kasutamise ja piirangute rakendamise korraldamiseks. See vähendab õiguslikku ebakindlust ning võimaldab eraelu puutumatuse ja julgeoleku kaalutlusi arvestada ühtsetel alustel kõigi andmekasutajate suhtes.

Kavandatu eeldab olemasolevate aeromõõdistusandmete avalikustamise ja levitamise lahenduste olulist ümberkujundamist. Kui praegu on suur osa aeromõõdistusandmetest kasutajatele kättesaadav ühetaolisel põhimõttel, siis edaspidi tuleb rakendada erinevad ligipääsutasemeid ning tagada nende tehniline eristamine.

Arenduskoormust suurendab ka asjaolu, et regulatsioon loob senisest erinevad andmetasemed. See tähendab, et süsteemid peavad suutma hallata sama andmestiku erinevaid versioone ja nendele rakenduvaid kasutuspiiranguid.

Mõju teistele riigiasutustele ja kohalikele omavalitsustele on positiivne. Muudatusega sätestatakse selgesõnaliselt, et riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuste ülesannete täitmiseks võib võimaldada

ligipääsu suurema detailsusega aeromöödistusandmetele, sealhulgas kaldaerofotodele, fotovõrkudelile, aerolaserskaneerimise punktandmetele ja neist tuletatud andmetikele. See tagab, et planeerimis-, ehitus-, maakorraldus-, järelvalve-, keskkonna- ja kriisilahendamise ülesannete täitmiseks vajalikud andmed jäävad kättesaadavaks ega sõltu avaliku vaate piirangutest.

Mõju teistele riigiasutustele ja kohalikele omavalitsustele võib avaldada ka see, kui nende infosüsteemid kasutavad MaRu teenuseid või liidestusi. Eelkõige võib tekkida vajadus kohandada olemasolevaid liidestusi autentimis põhise ligipääsu kasutamiseks ning tagada süsteemide ühilduvus uute teenustega.

6.3.1.2. Sihtrühm: ettevõtjad ja elanikud

Mõju majandusele

Muudatuse mõju ettevõtjatele ja füüsilistele isikutele on keskmine ning mitmetahuline. Mõju avaldub eelkõige aeromöödistusandmete kättesaadavuse korralduse muutumisest.

Positiivne mõju seisneb selles, et kvaliteetsed aeromöödistusandmed jäävad ettevõtjatele kättesaadavaks ning autenditud kasutajatele võimaldatakse ligipääs senisest detailsematele ortofotodele. See võimaldab ka edaspidi kasutada aeromöödistusandmeid projekteerimisel, planeerimisel, keskkonnamõjude hindamisel ning muudes majandustegevustes, mis tuginevad kvaliteetsetele ruumiandmetele. Samuti suureneb andmete kasutamise õigusselgus ning paraneb andmekasutuse jälgitavus.

Negatiivne mõju võib avalduda ettevõtjatele, kelle äriprotsessid või infosüsteemid kasutavad praegu suure detailsusega aeromöödistusandmeid automaatselt või avalike teenustega. Neil võib tekkida vajadus kohandada infosüsteeme, andmevahetuslahendusi või tööprotsesse uute autentimis- ja ligipääsunõuetega. Mõju võib puudutada eelkõige geodeesia-, planeerimis-, projekteerimis-, kinnisvara-, metsandus- ja keskkonnavaldkonnas tegutsevaid ettevõtteid.

Füüsilistele isikutele on mõju valdavalt positiivne. Muudatus tugevdab eraelu puutumatuse kaitset, vähendades kõige detailsemate aeromöödistusandmete avalikku kättesaadavust ning luues võimaluse taotleda avalikus vaates kuvatava ortofoto hägustamist, kui andmete avalikustamine riivab ebaproportsionaalselt isiku eraelu puutumatust. Samal ajal säilib avalikkusele juurdepääs üldisema detailsusega ruumiandmetele.

6.3.1.3. Mõju infoühiskonnale

Muudatuse positiivne mõju seisneb eelkõige selles, et luuakse selge õiguslik raamistik suure detailsusega ruumiandmete avalikustamiseks ja kasutamiseks. Muudatus aitab paremini tasakaalustada ruumiandmete kättesaadavust, eraelu puutumatuse kaitset ning riigi julgeoleku huve. Samuti suureneb andmete kasutamise jälgitavus, kuna suurema detailsusega andmetele juurdepääs eeldab autentimist ning andmete kasutamise tingimustega nõustumist.

Infoühiskonna seisukohast tähendab muudatus, et senine täielikult avalik ligipääs kõige detailsematele aeromöödistusandmetele väheneb. Avalikus vaates jääb edaspidi kättesaadavaks üksnes üldisema detailsusega ortofoto ning suurema detailsusega andmete kasutamine toimub autenditud ligipääsuga. Seetõttu võivad andmeid kasutada ettevõtted, teadusasutused ja teised kasutajad vajada oma tööprotsesside, infosüsteemide või andmevahetuslahenduste kohandamist.

Positiivne mõju avaldub ka andmekaitse ja küberturvalisuse vaates. Suure detailsusega aeromöödistusandmete kasutamise parem kontrollitavus vähendab riski, et andmeid kasutatakse

eraelu puutumatust või riigi julgeolekut kahjustaval eesmärgil. Samal ajal säilib võimalus kasutada vajaliku detailsusega andmeid.

Muudatusega kaasneb siiski risk, et osa seniseid andmekasutajaid peab kohandama oma infosüsteeme või tööprotsesse uute autentimis- ja ligipääsunõuetega. Samuti võib andmete kasutamine muutuda mõnevõrra keerukamaks kasutajatele, kes vajavad suure detailsusega aeromöödistusandmeid sagedasti või automatiseeritud teenustega.

6.3.1.4. Mõju riigieelarvele

Muudatuse rakendamine eeldab nii Maa- ja Ruumiameti kui ka nende asutuste infosüsteemide arendamist, kelle infosüsteemid kasutavad Maa- ja Ruumiameti aeromöödistusandmeid. Maa- ja Ruumiameti arendused on vajalikud selleks, et võimaldada aeromöödistusandmete avalikustamist erinevate juurdepääsutasemetega ja hallata kasutajate autentimist. Lisaks tuleb arendada lahendused, mis võimaldavad hallata erineva detailsusega andmekihte ning piirata juurdepääsu andmetele kasutaja õiguste ja andmete liigi alusel. Teiste asutuste kulud on seotud eelkõige infosüsteemide kohandamisega autentimis- ja ligipääsuhaldusnõuete rakendamiseks ning olemasolevate teenusliidestite kohandamiseks. Kulude täpne suurus sõltub kasutatavatest tehnilistest lahendustest ja olemasolevate süsteemide ülesehitusest. Esmased hinnangud osutavad, et vajalikud arendused võivad ulatuda suurusjärku 500 000 eurot või enam. Arenduskulude täpsem suurus selgub rakenduslahenduste väljatöötamisel.

Lisaks arenduskuludele kaasnevad süsteemide käitamise ja hooldamise püsikulud. Need on seotud eelkõige kasutajate autentimisega, andmete täiendava töötlemise ja salvestamise, kasutajatoe ning ligipääsuhaldusega. Esmase hinnangu kohaselt võib see kulu olla 50 000 eurot aastas. Täpsem püsikulude suurus selgub rakenduslahenduste väljatöötamise käigus.

Samas sätestatakse, et riigi ja kohaliku omavalitsuse ülesannete täitmiseks vajalik juurdepääs detailsetele aeromöödistusandmetele säilib. Seetõttu ei kaasne avalike ülesannete täitmise võime vähenemist ega vajadust asendada seniseid andmeallikaid muude lahendustega.

6.3.1.5. Mõju riigi julgeolekule

Muudatuse mõju riigi julgeolekule on mõõdukas ning positiivne. Muudatusega kehtestatakse õiguslik alus suure detailsusega aeromöödistusandmete kättesaadavuse piiramiseks, kasutamise kontrollimiseks ning julgeoleku seisukohalt tundlike andmete kaitseks. Positiivne mõju avaldub eelkõige selles, et riigi kogutud aeromöödistusandmete kasutamine muutub paremini kontrollitavaks ning väheneb võimalus saada piiranguteta juurdepääs kõige detailsematele andmetikele, sealhulgas aerolaserskaneerimise punktandmetele.

Mõju ulatust vähendab asjaolu, et Eesti territooriumi kohta kogutud suure detailsusega ruumiandmed võivad olla jätkuvalt kättesaadavad ka teiste teenusepakkujate kaudu, kelle tegevusele muudatus ei kohaldu. Seetõttu ei kõrvalda muudatus kõiki aeromöödistusandmetega seotud julgeolekuriske. Samas aitab muudatus vähendada riske ulatuses, mis on seotud Maa- ja Ruumiameti hallatavate andmete avalikustamise ja kasutamisega, ning tagab riigi kogutud andmete vastutustundlikuma avaldamise.

6.4. Tasulised teenused

6.4.1. Mõju avaldav muudatus: õigusliku raamistiku kehtestamine Eesti riiklikule GNSS-i satelliitandmete keskusele ESTPOS ja selle tasulistele teenustele

ESTPOS-i puhul ei ole tegemist üksnes GNSS-i referentsjaamade füüsilisest võrgust koosneva lahendusega, vaid keskse andmetöötlus- ja teenussüsteemiga, mis sisaldab lisaks tugijaamadele ka satelliitandmete kogumist, töötlemist, arhiveerimist ja edastamist tagavat taristut.

Muudatuse kohaselt on ka ESTPOS riikliku geodeetilise süsteemi osa. Sellega rõhutatakse ESTPOS-i rolli riikliku geodeetilise infrastruktuuri ühe põhikomponendina. Täienduse kohaselt kantakse geodeetiliste punktide andmekogusse lisaks geodeetiliste punktide ja võrkude andmetele ka ESTPOS-i andmed. Muudatuse eesmärk on koondada riiklik geodeetiline referentsinfo ühtsesse andmekogusse ning tagada geodeetilise süsteemi parem sidusus, läbipaistvus ja kasutatavus. Nähakse ette ESTPOS-i andmete avalikustamise viisid.

Sätetatakse ESTPOS-i andmete ja teenuste kasutamise tingimused (§ 38). Teabevaldajatele võimaldatakse juurdepääs ESTPOS-i andmetele registreeritud kasutajana, kui see on vajalik nende õigusaktidest tulenevate ülesannete täitmiseks. Samal ajal sätestatakse, et ESTPOS-i originaalmõõtmisandmed ning arvutus- ja transformeerimisteenus on avalikkusele tasuta kättesaadavad. Tasuliste teenustena nähakse ette üksikute tugijaamade reaallaja andmevood (RTCM-i striimid) ja ESTPOS-i võrgu reaallaja parandite (RTK parandite) pakkumine.

RTCM-i striimide teenust pakutakse erasektorile tasu eest ja kõrgkoolidele tasuta. Peamine sihtrühm on juba tegutsevad GNSS-i tugijaamade eravõrkude omanikud, kes saaksid tihendada oma võrke. Samuti uued ettevõtted, kes saaksid rajada teenust kasutades oma teenuse. RTK parandite teenust pakutakse tasu eest riigiasutustele ja kohalikele omavalitsustele. Tasu maksmisest on vabastatud kõrgkoolid.

6.4.1.1. Sihtrühm: riigiasutused ja kohaliku omavalitsuse asutused

Mõju riigivalitsemisele (riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele)

RTCM-i striimide teenus on suunatud erasektori ettevõtetele ning seda kasutatakse GNSS-i tugijaamade võrkude tihendamiseks või uute teenuste loomiseks. Seetõttu ei avalda teenuse tasuliseks muutmine riigiasutustele ega kohaliku omavalitsuse üksustele olulist mõju. Samas aitab teenuse tasuline pakkumine kaasa ESTPOS-i teenuste jätkusuutlikule rahastamisele ning võimaldab Maa- ja Ruumiametil katta teenuse osutamisega seotud kulusid.

Muudatus mõjutab riigiasutusi, kes kasutavad Maa- ja Ruumiameti pakutavaid ESTPOS-i RTK parandite teenust oma ülesannete täitmisel. Suuremad kasutajad on näiteks Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA) ning Keskkonnaamet. Mõju avaldub eelkõige nende asutuste tegevuskulude suurenemises ning vajaduses planeerida teenuse kasutamisega seotud kulusid oma eelarves. Mõju kohalikele omavalitsustele on väike. Muudatus toetab ESTPOS-i teenuste jätkusuutlikku rahastamist ning loob selgema seose teenuse kasutamise ja selle ülalpidamiskulude kandmise vahel.

Muudatuse positiivne mõju seisneb selles, et ESTPOS-i reaallajateenuste rahastamine muutub kasutuspõhisemaks ning väheneb sõltuvus üldisest riigieelarvelisest rahastamisest. See loob Maa- ja Ruumiametile lisavõimaluse katta ESTPOS-i teenuste ülalpidamise, arendamise ja tehnilise toe kulusid ning toetab teenuse pikaajalist jätkusuutlikkust. Samas suureneb teenuse osutamisega töökoormus, mis on seotud lepingute sõlmimise, kasutajate haldamise ning arveldamisega. Nimetatud kulud on hinnanguliselt väikesed võrreldes ESTPOS-i teenuste üldiste ülalpidamiskuludega. Negatiivse riskina tuleb arvestada, et prognoositud tulud ei pruugi

realiseeruda täies mahus, kuna osa kasutajaid võib tasu kehtestamise järel vähendada teenuse kasutamist või valida alternatiivseid teenusepakkujaid.

6.4.1.2. Sihtrühm: ettevõtjad ja elanikud

Mõju majandusele

Muudatus mõjutab eelkõige ettevõtjaid, kes kasutavad ESTPOS-i tugijaamade andmeid oma GNSS-teenuste osutamiseks. Muudatuse positiivne mõju seisneb selles, et ettevõtjatel tekib võimalus kasutada ESTPOS-i tugijaamade andmeid oma teenuste arendamiseks või olemasolevate teenuste täiustamiseks. See võib vähendada vajadust rajada ja hallata oma tugijaamade võrku ning seeläbi vähendada investeerimis- ja halduskulusid. Kuna RTK parandite teenust erasektorile ei pakuta, siis ei ole sellel otsest mõju ettevõtjatele.

Mõju elanikele on kaudne ja eeldatavalt väike. Muudatus võib parandada turul pakutavate positsioneerimis- ja asukohapõhiste teenuste kvaliteeti ning kättesaadavust, kuid ei too elanikele kaasa uusi kohustusi ega kulusid.

Kõrgkoolidele on teenuste kasutamine tasuta. See toetab teadus- ja arendustegevust ning aitab kaasa uute tehnoloogiate ja teenuste väljatöötamisele.

6.4.1.3. Mõju infoühiskonnale

Muudatusel on positiivne mõju infoühiskonna arengule, sest ESTPOS-i käsitlemine riikliku geodeetilise süsteemi osana, ESTPOS-i andmete kandmine geodeetiliste punktide andmekogusse ning andmete avalikustamise põhimõtted loovad selge õigusliku raamistiku, mis suurendab õigusselgust.

RTCM-i striimide teenuse pakkumine loob ettevõtjatele võimaluse kasutada riiklikku tugijaamade taristut oma teenuste arendamisel, mis võib soodustada uute teenuste turuletulekut ning innovatsiooni ruumiandmete valdkonnas.

6.3.1.4. Mõju riigieelarvele

Seaduse mõju riigieelarvele on väike. Muudatus võimaldab Maa- ja Ruumiametil saada lisatulu ESTPOS-i RTCM-i striimide ja RTK parandite teenuste osutamisest, mis aitab katta ESTPOS-i taristu ülalpidamise ja arendamisega seotud kulusid. Samas suureneb RTK parandite teenust kasutavate riigiasutuste eelarvekoormus.

6.4.1.5. Mõju riigi julgeolekule

Muudatusel ei ole otsest negatiivset mõju riigi julgeolekule. See aitab maandada julgeoleku- ja turvariske, kui asutused saavad andmeid otse, mitte läbi erasektori teenuspakkujate. Riigiasutused ei pea sõltuma kommertsteenuse pakkuja äriotsustest või küberturbe tasemest.

7. Rakendusaktid

7.1. Uued rakendusaktid

Seaduse jõustumisel tuleb ette valmistada Vabariigi Valitsuse määruse tervikekst „Aadresside ja kohanimed süsteem“ ja majandus- ja tööstusministri järgmiste määruste terviktekstid: „Geodeetiline süsteem“ ja „Maa- ja Ruumiameti osutatavate tasuliste teenuste loetelu, tasumäärad, tasude arvestamise ja tasuliste teenuste osutamise kord“.

7.2. Muudetavad rakendusaktid

Seaduse jõustumisel tuleb muuta järgmisi määruseid:

- Vabariigi Valitsuse 25.11.2004. a määrus nr 335 „Asustusüksuse liigi, nime ja lahkmekoonte määramise alused ja kord“;
- Vabariigi Valitsuse 22.12.2011. a määrus nr 164 „Geodeetiliste punktide andmekogu asutamine ja andmekogu pidamise põhimäärus“;
- Vabariigi Valitsuse 14.07.2011 määrus nr 101 „Volituse andmine geodeetilise süsteemi kehtestamiseks“;
- justiitsministri 19.12.2012. a määrus nr 60 „Kohtu registriosakonna kodukord“;
- Vabariigi Valitsuse 28.03.2013. a määrus nr 54 „Kaitseväekohustuslaste registri põhimäärus“;
- keskkonnaministri 28.06.2013. a määrus nr 50 „Geodeetiliste tööde tegemise ja geodeetilise märgi tähistamise kord, geodeetilise märgi kaitsevööndi ulatus ning kaitsevööndis tegutsemiseks loa taotlemise kord“;
- keskkonnaministri 3.12.2013. a määrus nr 70 „Topograafilistele kaartidele kantavate andmete koosseis, topograafiliste kaartide nomenklatuur, kasutatavad leppemärgid ja kartograafiliste tööde teostamise korraldus“;
- keskkonnaministri 20.12.2013. a määrus nr 76 „Topograafiliste andmete hõive kord ja üldist tähtsust omavad topograafilised nähtused“;
- keskkonnaministri 4.11.2016. a määrus nr 46 „Objekti kontrollimise andmekogu süsteemi asutamine ja põhimäärus“;
- keskkonnaministri 29.06.2017. a määrus nr 20 „Keskkonnaotsuste infosüsteemi põhimäärus“;
- Vabariigi Valitsuse 20.12.2018. a nr 129 „Rahvastikuregistri ülesehitus, turvaklass, täpne andmekoosseis ja andmeandjate üleantavate andmete loetelu“;
- kultuuriministri 27.02.2020. a määrus nr 4 „Eesti spordiregistri põhimäärus“;
- keskkonnaministri 12.09.2022. a määrus nr 41 „Fluoritud kasvuhoonegaase ja osoonikihti kahandavaid aineid sisaldavate toodete, seadmete, süsteemide ja mahutite ning käitlemistoiimingute registri põhimäärus, registrisse andmete esitamise kord ja andmekoosseis“;
- majandus- ja tööstusministri 14.08.2025. a määrus nr 22 „Maa- ja Ruumiameti põhimäärus“.

7.3. Kehtetuks muutuvad rakendusaktid

Seaduse jõustumisel muutuvad volitusnormi kehtetuks muutumise tulemusena kehtetuks:

- keskkonnaministri 12. juuli 2018. a määrus nr 70 „Eesti topograafia andmekogu alusel loodud trükikaartide kasutusse andmise ja teenuste osutamise kord“;
- Vabariigi Valitsuse 15. juuni 2021. a määrus „Volituse andmine aadressiandmete süsteemi kehtestamiseks“;
- keskkonnaministri 26. oktoobri 2011. a määrus nr 64 „Geodeetiline süsteem“;
- keskkonnaministri 16. juuni 2021. a määrus nr 32 „Aadressandmete süsteem“;
- keskkonnaministri 7. detsembri 2020 määrus nr 57 „Riikliku kohanimeregistri pidamise põhimäärus“;
- riigihalduse ministri 15. jaanuari 2016 määrus nr 2 „Kohanime vormistamise ja kasutamise kord“.

7.4. Rakendusaktide kavandid

Rakendusaktide kavandid on seletuskirja lisades 1–7.

8. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub üldises korras.

Nähakse ette, et seaduse § 1 punkti 112 rakendatakse ruumiandmete seaduse 2028. aasta 1. jaanuarist ja punkti 113 rakendatakse 2030. aasta 1. jaanuarist. Säte puudutab GNSS-i tugijaamade sertifitseerimist ja geodeetiliste mõõteseadmete kalibreerimist.

Seaduse § 1 punktiga 112 täiendatakse ruumiandmete seadust rakendussättega, milles nähakse ette geodeetiliste mõõteseadmete kalibreerimise nõuete järkjärguline rakendamine.

Ruumiandmete seaduse § 33¹ lõiget 1 rakendatakse alates 2028. aasta 1. jaanuarist ning § 34¹ lõiget 2 alates 2030. aasta 1. jaanuarist. Üleminekuperiood annab mõõdistusteenuse osutajatele ja teistele mõjutatud isikutele piisava aja nõuetega kohanemiseks ning vajalike kalibreerimiste korraldamiseks.

9. Kooskõlastamine ja kaasamine

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kõigile ministeeriumidele ja Riigikantseleile ning arvamuse avaldamiseks Õiguskantsleri Kantseleile, Eesti Geodeetide Ühingule, Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Omanike Keskliidule, Tartu Maakohtu kinnistusosakonnale, AS-le Metrosert, Eesti Geoinformaatika Seltsile ja Eesti Planeerijate Ühingule.